

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุนทรียศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของคุณวิทยา ที่ได้แย้งในประเด็นเรื่องความงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ความงามในศิลปะ รวมถึงมาตรฐานทางคุณค่าสำหรับตัดสินศิลปะด้วย นอกจากนี้ ยังได้สร้างแนวคิดด้วยทฤษฎีศิลปะ และทำที่หรือความรู้สึกนึกคิดที่มนุษย์มีต่อศิลปะด้วย เป็นศาสตร์หนึ่งของวิชาปรัชญาโดยอยู่ในแขนงของคุณวิทยา (Axiology) ข้อถกเถียงที่ว่าด้วย “คุณสมบัติ” เป็นสิ่งที่มีอยู่ในเชิง “วัตถุวิสัย” (objective) หรือเป็นเรื่องของ “อัตวิสัย” (subjective) ซึ่งข้อถกเถียงดังกล่าวนี้นักปรัชญาได้ให้ทัศนะไว้อย่างต่างกันไป เพลโต้ มีทัศนะว่า ความงามที่แท้จริงไม่ได้อยู่บนโลกนี้ แต่หากอยู่ในโลกแห่งมโนคติ (world of ideal) ในขณะที่ อริสโตเติล ได้มีทัศนะว่า ความงามอยู่ที่ความประสานกลมกลืนของสัดส่วน...และสามารถถ่ายทอดลงในผลงาน^๑ ในขณะนี้นักปรัชญาฝ่ายศาสนา เช่น โทมัส อควไนัส เป็นต้น เชื่อว่า สุนทรียภาพเป็นเรื่องความเด่นชัด ความมีระบบ ความสมส่วน และความประสานกลมกลืนของสิ่งต่างๆ สำหรับนักปรัชญาสมัยใหม่อย่าง เอมมานูเอล ค้านต์ เชื่อว่า สุนทรียะเริ่มมาจากสุนทรียในธรรมชาติก่อน ต่อมาจึงอยู่ในงานศิลปะ^๒

จากประเด็นในทัศนะของนักปรัชญาดังกล่าว สามารถกล่าวได้ว่า สุนทรียะ สุนทรียภาพ และสุนทรียศาสตร์ เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ที่เกี่ยวกับความรู้สึกละเอียดอ่อนในความงาม ความงามนี้อยู่ในธรรมชาติและในงานที่มนุษย์สร้างขึ้น เราอาจมองเห็นความงามของวัตถุสิ่งเดียวกันไปคนละแง่ก็ได้ สุนทรียศาสตร์เป็นปรัชญาศิลปะ ซึ่งมีหน้าที่หลักคือค้นหาธรรมชาติของความงาม ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ในสมัยโบราณ นักปราชญ์ได้ให้ความหมายของศิลปะ (Art) ไว้ว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา ทะเล น้ำตก ความงดงามต่าง ๆ จึงไม่เป็นศิลปะ ถ้าหากเรายึดถือตามความหมายนี้แล้ว สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหลาย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น

^๑Aristotle, *The Complete Works of Aristotle*, in two volumes, Jonathan Barnes, ed., Princeton: Princeton University Press, 1984 [4th century BCE].

^๒ Kant, Immanuel, 1790, *Critique of Judgement*, J.H. Bernard, trans., New York: Macmillan, 1951.

^๓ พระมหา จิตติภัทร อจลธโม, ดร. และ พระหัสดี กิตตินนโท,ดร. เอกสารประกอบการบรรยาย ป.โท. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, หน้า ๓๔.

งานภาพวาด ภาพพิมพ์ งานปั้น งานแกะสลัก เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับ ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เครื่องใช้สอย ตลอดจนถึงอาวุธที่ใช้รบราฆ่าฟันกัน ก็ล้วนแต่เป็นศิลปะทั้งสิ้น

ทวิ นันทขว้าง ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (จิตรกรรม) ในปี ๒๕๓๓ ได้อุทิศชีวิตตนเป็นอาจารย์สอนศิลปะในคณะวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ท่านได้ศึกษางานศิลปะตะวันตกแบบต่างๆ จนสามารถพัฒนาสร้างสรรค์แนวทางของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานภาพวาดที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งท่านได้เคยกล่าวถึงความเป็นศิลปินไว้ว่า “ศิลปินต้องศึกษาธรรมชาติ ดูธรรมชาติ สังเกตธรรมชาติ...สะกดคนดูชมให้ได้ จึงจะเรียกว่าผลงานศิลปะแท้ ไม่ว่าจะเป็งานภาพวาด ภาพปั้น บทเพลงหรือวรรณกรรม”^๔ แม้แต่อาจารย์ศิลป์ พีระศรี ยังได้กล่าวยกย่องว่า “เกิดมาเพื่อเขียนรูป”^๕

ภาพงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของทวิ นันทขว้าง เป็นงานสื่อให้เห็นถึงศิลปะผสมผสานระหว่างศิลปะแบบลัทธิสัจนิยม(Realism) ที่มีลักษณะการแสดงออกถึงเรื่องราวความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน มีสีสันและบรรยากาศตามสภาพที่มองเห็นจริงจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังเป็นศิลปะแบบเหนือจริง (Surrealism) ด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นภาพดอกไม้และทิวทัศน์ ซึ่งท่านได้ให้เหตุผลว่า “งานของครูเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ทำงานอยู่หลายแบบ แต่ที่ชอบก็เป็น ภาพดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ ที่ชอบเพราะเวลาวาดรู้สึกสบายใจใครเห็นเข้า ก็สบายใจ ”^๖ที่มีภาพชุดดอกบัว เป็นผลงานชิ้นเอก (Master Piece) เป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จในการสร้างสรรค์การแสดงออกที่โดดเด่นสามารถสะท้อนถึงตัวตนท่านออกมาได้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีจิตวิญญาณของความเป็นไทย อันมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ มีผลงานที่ได้แสดงให้เห็นถึงสัจธรรมของชีวิตที่มีการเวียนว่ายตายเกิดตามหลักพุทธปรัชญาที่สื่อด้วยภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงของดอกบัว

“ดอกบัวและต้นอ้อ” พ.ศ. ๒๕๓๒

“ภาพต้นไม้กับใบบัว” พ.ศ. ๒๕๓๓

^๔ สมพร รอดบุญ, **ชีวิตและงานของ อาจารย์ทวิ นันทขว้าง**, (กรุงเทพมหานคร:บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ชิทก้า จำกัด, ๑๙๙๕), หน้า ๑๒.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

จากเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของการสร้างสรรค์ทางศิลปะของทวิ นันทขว้าง ทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาถึงมุมมองของโลกและปรัชญาในการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะของท่านว่าจึงทำให้เกิดแนววิคิด (Thinking Process) เกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นความจริงตามธรรมชาติอย่างไร และมีวิธีในการถ่ายทอดหรือการสร้างสรรค์ผลงานเป็นแบบไหนจึงต้องนำหลักแนวคิดทางพุทธสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปถึงลักษณะและคุณค่าทางความงามในผลงานของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้มีแนวความคิดเพื่อที่จะนำหลักทฤษฎีทางพุทธสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์ ผลงานจิตรกรรมของทวิ นันทขว้าง ว่ามีลักษณะที่สอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อหาข้อสรุปถึงพุทธสุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของทวิ นันทขว้าง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของผลงานศิลปะ และศิลปินไทย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของ ทวิ นันทขว้าง

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว
ของ ทวิ นันทขว้าง

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้างโดยการนำหลักทางสุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาทมาวิเคราะห์ ลักษณะรูปแบบการสัมผัสและการแสดงออกของผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง โดยได้จำกัดอยู่เฉพาะที่ผลงานจิตรกรรมในภาพวาดดอกบัว ของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง เท่านั้น

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พุทธสุนทรียศาสตร์ หมายถึงการรับรู้ความงามที่ทำให้มนุษย์พึงพอใจ และเป็นอิสระจากสิ่งรื้อรัดทั้งปวง ที่ เป็นความงามทางรูปธรรมและนามธรรมประกอบด้วยธรรม

จิตรกรรมภาพวาดดอกบัว หมายถึง ภาพวาดดอกบัว ของทวิ นันทขว้าง

ทวิ นันทขว้างเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลป์ที่มีผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวใน

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยความงามหรือการรับรู้ความงาม

จากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและในผลงานศิลปะ โดยพยายามค้นหาคุณค่าทางความงามและเกณฑ์ในการตัดสินความงาม

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ^๗ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง” พบว่ารูปแบบการสร้างสรรค์และการแสดงออกในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง เกิดจาก การผสมผสาน ระหว่าง แนวคิดแบบพุทธปรัชญา กับ รูปแบบของศิลปะตะวันตก มีแนวคิดหลากหลาย รูปแบบแล้ว สักเคราะห์สร้างสรรค์รูปแบบอันเฉพาะของตนเองขึ้นมาใหม่ โดยอาจารย์ทวิ นันทขว้าง ได้รับแรงบันดาลใจ มาจากธรรมชาติ แล้วเลือกสรรเฉพาะสิ่ง ที่ประทับใจมาถ่ายทอดด้วยสีสนับรยากาศที่ ไม่มีอยู่จริง ในโลก ที่ทำให้เกิดความรู้สึกหรือจินตนาการถึงโลกฝัน ที่มีคุณค่าทางสุนทรียะอย่างแท้จริง ที่สามารถสร้างประสบการณ์สุนทรียะให้แก่ผู้ชมได้อย่างโดยมีความสอดคล้องกับทั้งทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) และ ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) แต่ผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้างมีความสอดคล้องกับเหตุผลของทฤษฎีสัมพัทธนิยมมากกว่าทฤษฎีอัตนัยนิยม

นางสาวจรรวี มั่นสินธร^๘ทำงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง“ดอกบัว”ในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท” พบว่าดอกบัวเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในพระพุทธรศาสนาชาวพุทธใช้ดอกบัวเป็นสื่อเพื่อในการบรรยายถึงเรื่องราวเหตุการณ์ในคัมภีร์ ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะพิเศษที่แฝงในดอกบัว ลักษณะพิเศษของดอกบัวคือ เกิดในน้ำ เติบโตในน้ำ เจริญในน้ำ แต่ไม่แปดเปื้อนน้ำ ชาวพุทธถือว่านี่คือพระพุทธรลักษณะที่ทรงอุบัติในโลกแต่ไม่ถูกครอบงำด้วยโลภธรรม เนื่องด้วยพระพุทธรศาสนาเป็นที่ชื่นชมและได้ฝังรากลึกเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏให้เห็น เป็นศิลปวัฒนธรรมหลายด้าน ดอกบัวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธรศาสนาก็ได้มีปรากฏในศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านวรรณกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ชาวพุทธถือว่าดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่งความงาม ความสะอาดบริสุทธิ์ และการตรัสรู้ธรรม

^๗ นางสาวเดือน รุ่งฟ้าเพ็ญไพสิฐ, การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง,ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓ หน้า ๑-๑๐๐.

^๘ นางสาวจรรวี มั่นสินธร, การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ดอกบัว” ในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธรศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๕๕-๗๙.

พระมหารัษฎันต์ กิตติปัญญา (ใจหาญ) “วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่าคุณสมบัติทางสุนทรียะนี้ เป็นคุณสมบัติ ที่ติดตัววัตถุทางสุนทรียะมาแต่แรกเริ่ม และมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุทางสุนทรียะ เมื่อคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของวัตถุที่มีคุณค่าทางสุนทรียะจึงมีลักษณะเป็นสัมบูรณ์ (Absolute) สิ่งที่เป็นสัมบูรณ์ย่อมมีคุณค่าที่แน่นอนตายตัวไม่เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึก หรือความพึงพอใจของใครหรือสิ่งอื่นใด มันมีคุณค่าในตัว หรือสำหรับตัวเองโดยไม่สัมพันธ์กับสิ่งอื่นนอกเหนือตัวมันสิ่งที่มีคุณค่าทางสุนทรียะอยู่ดี แม้ว่าไม่มีใครหรือสิ่งอื่นใดไปรับรู้มันเมื่อเรารับรู้ เราอาจเกิดความชอบหรือสนุกสนานเพลิดเพลินได้ แต่ถ้าเราไม่รับรู้มันคุณค่าทางสุนทรียะของมันก็ยังคงอยู่ คุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุ และเป็นอิสระจากความรู้สึกของมนุษย์หรือสิ่งอื่นใดโดยนัยยะนี้ จัดเป็นวัตถุวิสัย ส่วนทฤษฎีที่แย้งแนวคิดข้างต้น คือวัตถุจักมีคุณค่าทางสุนทรียะ ต้องได้รับการยินยอมหรือยอมรับจัดเป็นจิตวิสัย ที่ว่างามจากผู้ชื่นชอบหรือชื่นชมความงามนั้นๆ หากไม่สามารถทำให้ผู้ชื่นชมศิลปะเข้าถึงความงามนั้นๆ ได้ ศิลปะย่อมไม่มีคุณค่า เพราะคุณค่าของศิลปะต้องมีเจตนาในการสื่อความงามสู่ผู้รับชมหรือชื่นชมศิลปะ

สุเชาว์ พลอยชุม แปลหนังสือ “สุนทรียศาสตร์เบื้องต้น” พบว่า อะไรคือสิ่งงามและเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าทางความงามมีทฤษฎีอยู่ ๔ แบบคือความงามเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในวัตถุ ความงามขึ้นอยู่กับตัวบุคคลความงาม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุและความงามเป็นอุปติการณใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการหาคุณค่าประเภทของงานศิลปะและทฤษฎีศิลปะในทฤษฎีของนักปรัชญาต่างๆ เช่นศิลปะคือการเลียนแบบจากธรรมชาติศิลปะคือรูปทรง จึงทำให้ สามารถสร้างความประทับใจหรือทำให้เกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะแก่ผู้ชมได้ศิลปะคือการแสดงออกของอารมณ์ในใจศิลปินส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะศีลธรรม จากความจริงและศาสนาก็เป็น อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญซึ่งนักปรัชญาและนักสุนทรียศาสตร์ มีความเห็นที่ต่างกันกลุ่มหนึ่งเห็นว่าศิลปะต้องส่งเสริมให้ศีลธรรมแต่อีกกลุ่มเห็นว่าศิลปะเป็นสิ่งที่สิ้นสุดในตัวเองและมีคุณค่าไม่ด้อยไปกว่า ศีลธรรม^{๙๐}

จากการทบทวนเอกสาร ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุป ได้ว่ายังไม่มีผู้ใดทำวิจัยในเรื่องนี้แต่เป็นข้อมูลเพื่อจะได้ทำ ในเรื่องการศึกษาวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวีนันทขว้างเกิดจาก การผสมผสาน ระหว่าง แนวคิดแบบพุทธปรัชญา กับ รูปแบบของศิลปะตะวันตก มีแนวคิดหลากหลาย รูปแบบ

^๙ พระมหารัษฎันต์ กิตติปัญญา (ใจหาญ), การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท, ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓, หน้า ๑๑-๕๙.

^{๙๐} จี ศรีนิวาสนัน, สุนทรียศาสตร์ ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ , แปลและเรียบเรียง สุเชาว์ พลอยชุม,(กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑ - ๙๐

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary) และข้อมูลผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ของทวิ นันทขว้างโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย

๑.๖.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ ข้อเขียนและเอกสารที่เกี่ยวกับชีวประวัติ และผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ ทวิ นันทขว้าง ประวัติของศิลปะเชิงพุทธสุนทรียศาสตร์ ในประเทศไทย

๑.๖.๒ วิเคราะห์แนวคิดลักษณะรูปแบบผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ของอาจารย์ ทวิ นันทขว้าง

๑.๖.๓ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ งานของทวิ นันทขว้าง ๕ ท่าน คือ ๑. รองศาสตราจารย์ ดร. นิรัช สุตสังข์ หัวหน้าภาควิชาศิลปะการออกแบบฝ่ายวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ๒. ดร.โชติ ขจีรัฐ รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ๓. รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ พิระสันต์ ภาควิชาศิลปะและการออกแบบฝ่ายวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ๔. ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ สุรชาติเกษประสิทธิ์ อาจารย์ ประจำภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิรัศมี พรหมรัตน์อาจารย์ภาควิชาศิลปะ และการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ผู้ตรวจแบบสัมภาษณ์ ๓ ท่าน ๑. มฆวินทร์ ปริสุตโตโม ผศ. ดร. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒. พระมหากฤษณะ ตรุโณ ผศ.ดร. ๓. พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี ดร.อาจารย์ พิเศษ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๔ วิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ทางพุทธสุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ ทวิ นันทขว้าง

๑.๖.๕ สรุปผลการวิจัยและนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อจะได้มีแนวคิดในทางผลงานวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบแนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง

๑.๗.๓ ทำให้ทราบการวิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง

บทที่ ๒

แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์

๒.๑ ความเป็นมาและความหมายสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์ เป็นศัพท์คำใหม่ ที่มีการบัญญัติขึ้นโดย โบมการ์เดิน (Alexander Gottlieb Baumgarte, ค.ศ. 255 – 2305) ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นเวลา ๒๐๐๐ กว่าปี มีนักปราชญ์สมัยกรีก เช่น เพลโต อริสโตเติล กล่าวถึงแต่เรื่องความงามความสะเทือนใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกทางการรับรู้ของมนุษย์

๒.๑.๑ ความเป็นมาของสุนทรียศาสตร์

ถ้าจะกล่าวไปแล้ว สุนทรียศาสตร์นั้น เริ่มตั้งแต่ปรัชญาในสมัยกรีก และมีความหมายเด่นชัดในงานเขียน ของเหล่านักปรัชญาสมัยนั้น โดยเฉพาะผลงานทางปรัชญาของเพลโต เป็นปัญหาที่ทวนปรัชญาเมธีสมัยนั้นโต้เถียงกันได้แก่ ความงามคืออะไร คุณค่าของความงามเป็นจริงมีอยู่ โดยตัวมันเองหรือไม่ หรือว่าคุณค่าความงาม เป็นสิ่งที่เราใช้ กับสิ่งที่เราชอบความงาม กับสิ่งที่งามมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีมาตรการตายตัวอะไร หรือไม่ที่เราตัดสินใจว่าสิ่งนั้นมีความงามก่อนอื่นนำเสนอพรรณนาของ นักปรัชญาคนหน้า โสการติส^{๑๑} ที่กล่าวถึงความงามเอาไว้ว่า

เอมเปโดเคลส (Empedocles) ได้แสดงปรัชญาพหุนิยม ของธาตุต่างๆได้แสดงเปรียบเทียบระหว่างศิลปิน คือจิตรกรกับความรัก ซึ่งเป็นเหตุนำธาตุต่างๆมารวมกัน โดยถือว่า สรรพสิ่งมารวมกันด้วยความรัก ธาตุต่างๆเป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งที่กำลังมีอยู่ หรือได้มาแล้ว หรือจะเป็นอยู่ต่อไป สิ่งที่เรารับรู้ได้ก็คือวัตถุที่เกิดจากการประสมรวมกันของธาตุทั้งหลายด้านอำนาจของความรักที่ แยกแยกไปด้วยอำนาจขัดแย้ง

ไพทาโกรัส (Pythagorus) ถือว่า จักวาลได้ผลัดเสียงเพลงอันไพเราะ ที่มีจังหวะประสานความกลมกลืนรูปแบบต่างๆที่สำคัญของความงาม คือระเบียบสัดส่วนมีความจำกัดที่ศาสตร์ศิลปะทั้งหลายทางคณิตศาสตร์ ได้แสดงชัดขึ้นโดยเฉพาะนั้นนั่นเอง

เฮราคลิตุส (Heraclitus) เป็นเจ้าของทฤษฎีว่าปฐมธาตุของสรรพสิ่งคือไฟ มีแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์มีพรรณนาปรัชญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงและภาวะความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะต่างๆของไฟมากกว่าสิ่งที่ถูกสัมพันธ์ที่งามเป็นความประสาน^{๑๒} กลมกลืนกันของความงาม

^{๑๑} อมร โสภณ วิเชษฐวงศ์ ผศ. ,ปรัชญาเบื้องต้น, ภาควิชาปรัชญา, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๒๐),หน้า ๒๖๕ - ๒๖๗.

^{๑๒} พวง มีนอก , สุนทรียศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๖),หน้า ๑๙.

ในเรื่องความงามนี้นักปรัชญาหลายๆ ท่านได้ให้ข้อสังเกตและได้ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป โดยบางท่านกล่าวว่า ความงามเป็นวัตถุวิสัย (Objective) บางท่านให้คำตอบว่า ความเป็นจิตวิสัย (Subjective) และต่างก็ได้ให้แสดงแนวคิด และทฤษฎีตามความคิดของแต่ละท่าน เพื่อหาคำตอบอันว่าด้วยเรื่องความงามสูงสุด ประเด็นนี้นับว่าเป็นปัญหา และข้อถกเถียงทางสุนทรียศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จริงแล้วความงามเป็นทั้งจิตวิสัยและวัตถุวิสัย เพราะที่ตั้งของความงามแยกจากจิตและวัตถุไม่ได้ กล่าวคือ ความงามมีอยู่ทั้งในสิ่งแวดล้อมและในจิตใจของเรา แลงเฟลด์ (Langfeld) จึงกล่าวว่า “ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลเพียงอย่างเดียว และไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทั้งสองสิ่งคือ จิตและวัตถุ”^{๑๓}

โดยสรุปออกมาเป็นคำถามหลักๆ ได้ว่าความงามคืออะไร ความงามมีอยู่จริงหรือไม่และเราใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความงามรวมถึงนิยามความหมายและคุณค่าของผลงานศิลปะ มีลักษณะเป็นอย่างไร

๒.๑.๒ ความหมายของสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) หมายถึงเนื้อหาว่าด้วยการศึกษาเรื่องมาตรฐานของความงามในเชิงทฤษฎี อันเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ กฎเกณฑ์ทางศิลปะ สุนทรียศาสตร์ นับว่าเป็นแขนงหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาคคุณค่า (Axiology) ในสมัยก่อนวิชานี้เป็นที่รู้จักกันในรูปของวิชา “ทฤษฎีแห่งความงาม” (Theory of Beauty) หรือปรัชญาแห่งรสนิยม (Philosophy of Taste)^{๑๔}

ส่วนสุนทรียศาสตร์ในทางภาษานั้น เป็นคำในภาษาสันสกฤต แปลว่า วิชาที่ว่าด้วยเรื่องความงาม หรือสิ่งที่สวยงาม ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Aesthetics มาจากภาษาเยอรมันว่า^{๑๕} Aesthetikos หมายถึง Perception (เห็นได้ เข้าใจได้) และหมายถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้สึกอันมีความงามเป็นพื้นฐาน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “สุนทรียศาสตร์” ไว้ว่า เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยความงาม เป็นสิ่งที่งามในธรรมชาติหรือศิลปะ ๓ คือคำว่า สุนทรียศาสตร์ มาจากคำศัพท์ว่า สุนทรียะ+ ศาสตร์“สุนทรียะ”แปลว่า ดี งาม สุนทรียศาสตร์ จึงมีความหมายตามราก

^{๑๓} อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ ผศ., **ปรัชญาเบื้องต้น**, ภาควิชาปรัชญา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐, หน้า ๒๖๕-๒๖๗.

^{๑๔} เครือจิต ศรีบุญนาท, ผศ.และคณะ, **สุนทรียภาพของชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๒),หน้า ๑.

^{๑๕} ศรีณย์ วงศ์คำจันทร์, **ปรัชญาเบื้องต้น** , คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยครู กำแพงเพชร,(กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘๓.

ศัพท์ว่า วิชาว่าด้วยความงาม ผู้บัญญัติศัพท์ต้องการใช้แปลภาษาอังกฤษว่า Aesthetics มาจากศัพท์ภาษากรีกว่า Aistheticos ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์และกริยาใช้คำว่า Aisthanomai แปลว่า รู้ด้วยผัสสะ (To perceive) โดย Aesthetics ในภาษาอังกฤษกำหนดไว้ให้หมายถึง วิชาว่าด้วยศิลปะ^{๑๖}

ในทฤษฎีของ นิทเช่ เกี่ยวกับศิลปะ (Nietzsche D.C.1844-1900) ถือว่าโลกนี้เป็นสิ่งชั่วร้ายและน่าเกลียด แต่เปลี่ยนไปเป็นโลกที่งดงามและน่ารื่นรมย์ เพราะศิลปะและจริยธรรม ศิลปะที่เปลี่ยนคุณค่าของชีวิตและของโลกมี ๒ แบบคือ ศิลปะอันเกิดจากความฝัน (Apollonian art) และ ศิลปะอันเกิดจากความเพี้ยน (Dionysian art) อพอลโล เป็นเทพเจ้าแห่งความฝัน ศิลปะอันเกิดจากความฝันสร้างโลกให้สวยงาม และสงบในเชิงรูปแบบ ความงามตามรูปแบบมีอยู่ในจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และกวีนิพนธ์ ไดโอนิซุส เป็นเทพเจ้าแห่งเหล้าองุ่น หรือความเมา ศิลปะอันเกิดจากความเมามัน หรือความเพี้ยนช่วยให้เราได้รับความเพลิดเพลินในชีวิตด้วยเหตุนี้โลกที่น่าเกลียดเปลี่ยนไปเป็นโลกที่น่ารัก เพราะศิลปะ

สุนทรียศาสตร์ สมัยโบราณมีความหมายว่า การพูดในที่ชุมชน (Public speaking) หรือ วาทศาสตร์ (Rhetoric) ต่อมานำมาใช้ในความหมายว่า บทกวีนิพนธ์ และต่อมาใช้ในความหมายว่า “ศิลปะ” แต่คงมีความหมายเกี่ยวกับการประพันธ์ ดังคำกล่าวที่ว่า Utpicrurapoesis หมายความว่า ภาพเขียนก็คล้ายกับ “บทกวีนิพนธ์” ภาพเขียนย่อมเล่าเรื่องแสดงถึงคุณธรรม และแสดงออกถึงความเชื่อ เป็นต้น

กฎเกณฑ์ทางศิลปะที่มาจาก ความรู้สึกทางการรับรู้ (Sense Perception) ของมนุษย์ในเรื่องความงาม ในสมัยก่อนวิชานี้เป็นที่รู้จักกันในนามของวิชา ทฤษฎีแห่งความงาม (Theory of Beauty) หรือ ปรัชญาแห่งรสนิยม (Philosophy of Taste) ความหมายของ Aesthetics ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้รวมทั้งทฤษฎีต่างๆ ทางสุนทรียศาสตร์สร้างให้เป็นระบบเป็นครั้งแรกในต้นศตวรรษที่ 18 ในงานเขียนชื่อ Reflections of Poetry ของ เบาม์การ์เทน (Alexander Baumgarten, ค.ศ. 1714-1762) นักปราชญ์ชาวเยอรมัน ผู้ที่นำคำว่า Aesthetics มาแทนคำว่า Beauty ซึ่งหมายถึง การรับรู้ความรู้สึก (Sense perception) หรือ กระบวนการรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึก (Sensory cognition) และเป็นคำอธิบายที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความงามทั้งจากธรรมชาติ และ ผลงานศิลปะในทาง สุนทรียศาสตร์ เรื่องของความงามซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งซึ่งสามารถให้คำอธิบายที่เป็นสากลได้และอาจจะมีได้ในทุกสิ่ง ทั้งที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งสร้างขึ้นโดยมนุษย์

^{๑๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม, ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕

ดังนั้น คำตอบเกี่ยวกับความงามทางสุนทรียศาสตร์จึงถือเป็นมาตรฐานในการตอบปัญหาของความงามทั้งหมด ปัญหา ความงามในปรัชญาศิลปะ เป็นการค้นหานิยามของความงามในทางศิลปะที่เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการเป็นศิลปะหรือไม่ เพราะศิลปะมีทั้งที่งามและไม่งาม ความงามจึงไม่ใช่เกณฑ์ที่ดีที่สุดในการตัดสินความเป็นศิลปะรวมถึงเกณฑ์อื่น ที่จะนำมาใช้ตัดสินศิลปะได้นั้นคืออะไรหากไม่มีเกณฑ์ใดเลยที่เหมาะสมเราจะสามารถตัดสินลักษณะของศิลปะได้หรือไม่ถ้าความงามเป็นคุณลักษณะจำเป็นที่ต้องมีอยู่ในศิลปะผลงานชิ้นใดที่ถูกสร้างขึ้นโดยปราศจากความงาม ไม่อาจกล่าวได้ว่ามันเป็นศิลปะได้^{๑๗} ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสุนทรียธาตุ (Aesthetical Elements) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๓ ประการคือ ความงาม (Beauty) ความแปลกหูแปลกตา (Pictures queerness) และความน่าทึ่ง (Sublimity) การถกปัญหาเรื่องสุนทรียธาตุในปรัชญาถึงความรวมถึงสุนทรียธาตุในทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ถือว่ามีสุนทรียธาตุได้ ไม่ว่าจะเป็นความงามตามธรรมชาติ (Natural Beauty) หรือความงามประเภทศิลปกรรม (Artistical Beauty) ความน่าเกลียดน่ากลัวในจินตนาการของมนุษย์ ความน่าทึ่งในศรัทธาต่อคำสอนของศาสนา ฯลฯ ล้วนเป็น สุนทรียธาตุ ทั้งสิ้น^{๑๘} คำถามว่า

ในเรื่องของความงามคืออะไรนั้น ถือเป็นประเด็นข้อถกเถียงสำคัญของสุนทรียศาสตร์มาอย่างยาวนานนักปรัชญาต่างก็แสดงทรรศนะของตนเกี่ยวกับเรื่องความงามนี้ไว้แตกต่างกันเช่น เพลโตถือว่าความงามเป็นความจริงในตัวเองเป็น ‘สาร์ตละ’ หรือ ‘แบบ’ นิรันดร์

ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงได้เลย ในทางวัตถุสวยงามเฉพาะหน่วย ในโลกของเราถือว่ามีส่วนร่วม (Participate) ในความงามสาร์ตละนั้นเพราะ^{๑๙} เป็นการเลียนแบบความงามที่สมบูรณ์แบบ จากแบบสากลในโลกแห่งจินตนาการที่อยู่แยกออกไปจากโลกแห่งผัสสะของมนุษย์

ซานตายานา (George Santayana, ค. ศ. 1863-1952) กล่าวถึงความงามไว้ในหนังสือสัมผัสความงาม (The Sense of Beauty) ของเขาว่า “ความงามเป็นความพอใจชนิดหนึ่ง ศิลปะคือการสร้างสิ่งสวยงาม ความงดงามจึงเป็นเรื่องของคุณค่าและคุณค่านี้เป็นสิ่งที่เรารู้จัก ชอบและต้องการ

ดังนั้น สิ่งใดที่เราไม่รู้จักรักและไม่ชอบก็ไม่สามารถเป็นสิ่งสวยงามได้” ซานตายานาจำแนกความงามออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ความงามของวัตถุ (Material) เกิดจากความพอใจที่มีมาจากสีและเสียง ความงามจากรูปแบบ (Form) เกิดจากความพอใจในความสมดุลและสัดส่วน และ ความงามที่มาจากความ

^{๑๗} อันธิมา แสงชัย, “สุนทรียศาสตร์ ศาสตร์แห่งสุนทรียะ”, โฟนอาร์ท, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๘ (กันยายน ๒๕๔๗), (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติงแอนด์ พับลิชชิง, ๒๕๔๗), หน้า ๗๓.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.

^{๑๙} กิริติ บุญเจือ, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๓๗๙.

เด่นชัด (Expression) เกิดจากการสะท้อนกลับอย่างเจียบของความรู้สึกไปสัมพันธ์กับการรับรู้ที่มีอยู่ในความทรงจำ^{๒๐}

ส่วนโครเซ เสนอว่า “ความงามเป็นเรื่องของจิตเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับวัตถุทางกายภาพ แต่เป็นการสร้างสรรค์ทางสุนทรีย์ เป็นกิจกรรมแบบดั้งเดิมที่สุด และพื้นฐานที่สุดของจิต ”ท่านโครเซ ได้เรียกกิจกรรมนี้ว่า การแสดงออก (Expression) แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า เป็นการแปลงโนภาพในจิตออกเป็นรูปแบบ ทางกายภาพภายนอกกิจกรรมทางสุนทรีย์ เป็นการกระทำทางจิต มีการเปลี่ยนแปลงประทับใจเป็นอชฌัตติกญาณบริสุทธิ์นั่นเอง^{๒๑}

การแสดงออกนั้น หมายถึงการเกิด อชฌัตติกญาณ ภายในของศิลปินโดยศิลปินสามารถเห็นภาพวาดในความคิดส่วนการสร้างสรรค์งานออกมานั้นเป็นขั้นรองลงมาซึ่งใครๆ ก็สามารถเรียนรู้ได้ แต่การที่จะทำให้เกิด อชฌัตติกญาณนั้นเป็นเรื่องยากแก่การเรียนรู้ หรือสร้างขึ้นมาได้ตามกระบวนการเรียนรู้ทั่วไป

ฟรีดริช เองเกิลส์ (Friedrich Engels) แสดงออกโดยอาศัยสื่อกลางที่มีผัสสะได้เรียกได้ว่าเป็นการเปิดประตูของจิตออกมา (Disclosure of spirit) ศิลปะศาสนาและปรัชญา สำหรับเฮเกลนั้นเป็นการพัฒนาของจิตใจขั้นสูง^{๒๒}

สรุปได้ว่า ความหมายของความงามล้วนแตกต่างกัน ไปตามทฤษฎีของนักปรัชญาแต่ละคน เป็นที่มาของข้อถกเถียงถึงปัญหาของความงามนักสุนทรียศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีทางความงาม เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปถึงความมีอยู่ของความงามไว้ด้วยกัน ๔ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) และทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) โดยมีแนวคิดที่ต่างกัน ดังจะกล่าวอ้าง

๒.๒ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

๒.๒.๑ ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) หรือ ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivism) เชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรีย์เป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรีย์ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติวัตถุใดๆของวัตถุทั้งสิ้น และนักปรัชญาอัตนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคลจึงถือว่ามนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง (Man is the Measure of all things) และถือว่า ความรู้สึกที่เกี่ยวกับความงามจึงมีการกล่าวออกมานั้น เป็นเพียงการแสดงออก ของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูด

^{๒๐} วนิตา ขำเขียว, **สุนทรียศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๕.

^{๒๑} กิรติ บุญเจือ, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๓๘๒.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘๑.

เท่านั้นที่ซึ่งเป็นความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชมหรือผู้ฟังเองซึ่งทำให้คิดไปว่า ความงามมีอยู่ในวัตถุคุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่น ใดของวัตถุสุนทรียคุณค่าทางสุนทรีย กับ ความชอบ คือสิ่งเดียวกัน

แต่นักอรรถนัยนิยมบางคนเรียกความชอบหรือความพึงพอใจนี้ว่า รสนิยม (Taste) ดังที่ ดูแคลส เปรียบเทียบกับรสชาติของมะม่วง ว่า บางคนอาจจะชอบกินมะม่วงแต่บางคนอาจจะไม่ชอบกินมะม่วง แต่มันเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระหากใครจะกล่าวว่ามะม่วงเป็นผลไม้ที่ดีที่สุดทั้งๆ ที่ตัวเองไม่ชอบกินมะม่วง หรือกล่าวว่ามะม่วงเป็นผลไม้ที่เลวขณะที่ตัวเองชอบกิน^{๒๓} สำหรับรสนิยมที่เกี่ยวกับศิลปะ เอ. ริชาร์ดส์ (I. A. Richards, ค. ศ. 1893-1979) ได้กล่าวไว้ว่า “ศิลปะไม่มีหน้าที่ในการสอบหรือชี้แจงลักษณะของ สิ่งของแต่มีหน้าที่ทำให้ผู้มีประสบการณ์ทางสุนทรียะธาตุมีสุขภาพจิตดี ความงามของศิลปะจึงเป็นสิ่งไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ชมแต่ละคน” ชานตายนากลับมองว่า ศิลปะเป็นความรู้สึก ของความงามที่แสดงออกมาในวัตถุ(The feeling of beauty objectified) นั่นคือลักษณะอรรถนัยของ ศิลปะซึ่งขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของศิลปินไม่ใช่ขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของผู้ชม

พรรณนะของเอ.ริชาร์ดส์^{๒๔}ชานตายนาก เห็นว่า ความงามเป็นคุณค่าที่มันไม่ได้เป็นการรับรู้ เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง หรือ ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริง ในสิ่งนั้นๆ ความงามเป็นความรู้สึกเป็นความพึงพอใจของธรรมชาติ อันมีลักษณะเป็นอิสระ แล้วมีความโน้มเอียง ในการรักษารักงามของมนุษย์ ความรู้สึกพึงพอใจนี้ จะต้องไม่เป็นผลอันเกิดมาจากประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ เหตุการณ์ นั้นๆ แต่จะต้อง เป็นความพึงพอใจในการรับรู้โดยตรงถึงสิ่งๆ นั้นของแต่ละคน^{๒๕} ค้านท์ (Immanuel Kant, ค.ศ. 1724-1804) ก็มีพรรณนะที่สอดคล้องกันว่า “ความงามเป็นเรื่องของรสนิยมเป็นคนละเรื่องกับความรู้อย่างหนึ่งที่เราใช้หลักตรรกศาสตร์ตัดสินได้สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความรู้สึก เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจของแต่ละบุคคล” ค้านท์ถือว่า ความงามเป็นจิตวิสัย เกิดขึ้นจากความรู้สึกว่างามหรือ ความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างความเข้าใจกับเจตน์จำนงค์หรือระหว่างความรู้สึก ที่ได้รับกับจินตนาการ ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับความจริงเจตน์จำนงค์ก็พยายามอย่างอิสระเพื่อความดี ความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ย่อมเกี่ยวกับสิ่งงาม ความงามไม่ใช่คุณภาพของวัตถุหรือสิ่งที่ยึดอยู่ด้วยตัวมันเองมันเป็นผลผลิตของความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ความงามจึงเป็นจิตวิสัยแต่ถึงแม้ว่าความงามจะ

^{๒๓} จรูญ โภทธรัตตานนท์, “สุนทรียศาสตร์ ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม”, (นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๓๙), หน้า ๘๓.

^{๒๔} กิรติ บุญเจือ, **ปรัชญาศิลปะ**, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๘.

^{๒๕} นิพาดา เทวกุล, “ธรรมชาติหรือลักษณะทั่วไปของสุนทรียศาสตร์”, ศิลปะกรรมศาสตร์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๓๗), (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘.

เป็นจิตวิสัยมันก็มีจริงตามสภาวะคือเป็นวัตถุวิสัยหมายถึงว่า มันเป็นวัตถุแห่งการพิณิจัย^{๒๖} อย่างเช่น เมื่อเราพูดว่าดอกไม้หนึ่งามันนั้นก็คือความงามเป็นคุณภาพของวัตถุไม่ใช่เป็นเพียงคิดเอาแต่เป็นความงาม ไม่ใช่เป็นคุณภาพของสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ แต่เป็นสิ่งที่คงอยู่ด้วยตัวมันเอง ความชอบใจทางสุนทรียศาสตร์ไม่เป็นที่น่าใส่ใจความงามไม่ช่วยให้สมความปรารถนา ไม่ตอบสนองความต้องการความสนใจขั้นสุดยอด เช่นน้ำตาลเป็นที่น่าชอบใจแต่ว่ามันไม่งามความงามแตกต่างจากความดีการกระทำที่มีจริยธรรมคือความดีแต่มันไม่งาม ฉะนั้น ความงามจึงแตกต่างจากอรรถประโยชน์อย่างสิ้นเชิง^{๒๗}

สรุปได้ว่า แนวคิดของทฤษฎีอัตนัยนิยม เน้นความสำคัญที่ให้ความรู้สึก ของตัวบุคคลเท่านั้น ดังนั้นจึงมีมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงาม ที่ไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมที่การเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลาและสถานที่ นักอัตนัยนิยมเชื่อว่า แม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แต่ทุกๆ การตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกัน ไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิดเพราะการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกสำหรับคนๆ นั้น ผู้ตัดสินย่อมรู้ตัวเองดีว่ามีความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะอย่างไรซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคลของผู้รับรู้แต่ละคนที่มีความชอบแตกต่างกันและไม่สามารถใช้การทดสอบใดๆ มาพิสูจน์ได้ ปัญหา ของทฤษฎีอัตนัยนิยม จึงมาจากการที่นักทฤษฎีอัตนัยนิยมให้ความสำคัญกับจิต หรือความรู้สึกของบุคคลเพียงอย่างเดียว โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นของวัตถุ ทางสุนทรียะจึงได้มีโต้แย้ง ได้ว่าถ้ามีแต่จิตแต่ไม่มีวัตถุนั้นคุณค่าทางสุนทรียะจะเกิดขึ้นอย่างไร อีกทั้งความรู้สึกของผู้ตัดสินแต่ละคนที่แสดงออกมานั้นน่าจะเรียกว่า เป็นการบอกถึงความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อวัตถุ ในทางสุนทรียะมากกว่า ที่จะเป็นการตัดสินทางสุนทรีย ว่าความชอบ ไม่น่าจะเป็นสิ่งเดียว กับการที่มี คุณค่าทางสุนทรียะนอกจากนี้ความชอบของคนส่วนใหญ่ ยังมีความยุ่งยากในการพิสูจน์ตรวจสอบหรือตัดสินให้เห็นอย่างชัดเจนได้

๒.๒.๒ ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory)

นักปรัชญาทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) หรือทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism) เชื่อว่า ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรก ไม่ว่าเราจะสนใจใน วัตถุนั้นหรือไม่ก็ตาม การที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุสิ่งที่เป็นเพราะพบว่าวัตถุนั้น มีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเอง เมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงาม จึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัวเพลโตมีทรรศนะว่า “ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งงามจริงๆ แล้วความงามต้องอยู่ที่สิ่งนั้นแน่ ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะไม่เห็นการที่คนหนึ่ง เห็นว่าสิ่งหนึ่งงามอีกคนว่าไม่งามนั้น คนหนึ่งในสองคนนี้ ต้องผิดอีกคนต้องถูกนี้หมายความว่า คนบางคนตาบอดการรับรู้เรื่องความงามและ

^{๒๖}*พิณิจัย หมายถึง วินิจฉัย, ชี้ขาด, ตัดสิน

^{๒๗} พระทักษิณ คณาธิกร, **ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๒๗๙ -๒๘๐.

บางคนอาจเห็นผิดไปจากที่ว่าสิ่งหนึ่งงามทั้งๆที่ไม่มีความงามอยู่เลย”^{๒๘} อริสโตเติล ได้ให้ตามทรรศนะว่า “สุนทรียชาตมียุ่จริงไม่ได้ขึ้นกับความคิดของมนุษย์สุนทรียชาตมียาตรการแน่นอนตายตัวในตัวเอง ความงามของวัตถุจึงมีความสมบูรณ์อันเกิดจากรูปร่างรูปทรงสีส่นที่ประกอบกันอย่างสมดุลย์กลมกลืน ได้สัดส่วนความยิ่งใหญ่ของศิลปิน อยู่ที่สามารถในการค้นพบความงาม ความกลมกลืนแล้วนำมา ถ่ายทอดลงในสื่อต่างๆทางศิลปะ” เซนต์ โทมัส อไควนัส (St. Thomas of Aquinas, ค. ศ.1225-1274) ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่า “ความงามคือสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลินเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับมันมัน ให้ความเพลิดเพลินขณะที่รู้ความ รู้ทางสุนทรียศาสตร์เป็นความรู้ทาง เพลิดเพลินไม่ใช่จะเพลิดเพลิน ในขณะที่รู้แต่เป็นความเพลิดเพลินมาจากการที่วัตถุถูกรู้ความงามรู้ได้ด้วยสติปัญญา มันทำให้จิต เพลิดเพลินเพราะมันเป็นความงาม ซึ่งมีคุณสมบัติ ๓ ประการ คือความสมบูรณ์ ความได้สัดส่วน และความเด่นชัด ซึ่งเป็นความพิเศษที่อยู่ในวัตถุ จิตมีความยินดีในสิ่งทั้งามเพราะมันมีความซาบซึ้งในสิ่งที่ แจ่มแจ้งแก่มัน ความงามกับความดีโดยเนื้อแท้แล้วเป็นสิ่งที่เดียวกัน เพราะทั้งสองขึ้นอยู่กัแบบ สัดส่วน ลำดับ ความกลมกลืน ความงามขึ้นอยู่กัแบบของวัตถุที่มีความงาม ความดีขึ้นอยู่กัลำดับ แห่งความต้องการและความอยาก ความจริงชัดเจน

ส่วนความงามนั้นน่าเพลิดเพลิน^{๒๙} สำหรับ เบลล์ นั้นเห็นว่า รูปทรงแห่งนัยยะ (Significant Form) คือสิ่งสำคัญซึ่งเป็นความจริงที่อยู่เบื้องหลังหรือแฝงอยู่ในผลงานศิลปะแต่ละชิ้น และรูปทรง แห่งนัยยะนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เราเกิดความรู้สึกทางสุนทรียะ

ผลงานศิลปะจึงเป็นสื่อที่ทำให้เราสามารถเข้าถึงความงามได้^{๓๐} ส่วน อธิบายว่า “เราอาจจะ ตัดสิน เรื่องความงามไปต่างๆ กันตามทรรศนะของ แต่ละคนแต่นั้นมิได้หมายความว่าความงามเป็นจิต วิสัยเพราะว่าการที่เราพูดถึงสิ่งนั้นสิ่งนี้สวยงามนั้นมิได้หมายความว่าสิ่งนั้นสวยงามเพราะการตัดสินของ เราแต่เพราะสีของมันสวยงามหรือรูปทรงของมันสวยงามอยู่แล้วอยู่ที่เราจะได้ตัดสินว่ามันสวยงาม”^{๓๑} โดยอธิบาย เปรียบเทียบว่า “ถ้าภาพเขียนมาดอนน่า ของราฟาเอล ยังคงอยู่ขณะที่ ความเป็นมนุษย์คนสุดท้ายได้ ตายลง มีสิ่งใดในภาพเขียนที่เปลี่ยนแปลงไปหรือ สิ่งเดียวที่เปลี่ยนไปคือ การซาบซึ้งต่อภาพเขียนได้

^{๒๘} วิทย์ วิศทเวทย์ แปลจาก C. E. M. Joad, **ปรัชญา**, (ค. ศ. 1891-1953), (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร การพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๕-๒๖.

^{๒๙} พระทักษิณ คณาธิกร, **ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร การพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๗๙.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๕- ๒๗.

^{๓๑} จี ศรีนิวาสนัน, **สุนทรียศาสตร์ ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ**, แปลและเรียบเรียง สุเขาวรรณ พลอยชุม,(กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๙.

สิ้นสุดลง แต่ไม่ได้หมายความว่าคุณค่าทางสุนทรียะของภาพเขียนสิ้นสุดลงไปด้วย”^{๓๒}คุณค่าทางสุนทรียะจึงเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุและเป็นอิสระจากความรู้สึกในตัว ของบุคคลหรือสิ่งอื่นใดเข้ามาเกี่ยวข้อง นักทฤษฎีปรนัยนิยมมีความเชื่อเรื่องคุณสมบัติทางความงามและการเข้าถึงความงามแตกต่างกันเป็น ๒ แบบคือ แบบแรกเชื่อว่า คุณสมบัติทางความงามเป็นสิ่งที่พบเห็นและรู้จักได้แต่ไม่สามารถให้นิยามได้ ไม่สามารถวิเคราะห์ หรืออธิบายได้ด้วยคำพูดหรือในเหตุผลใดๆ ที่จะทำให้การมีอยู่ ของคุณสมบัติทางความงามได้ต้องอาศัยเหตุผลทางอ้อมตติกญาณเป็นการรู้ตรงที่ไม่ต้องใช้เหตุผลหรือหลักฐานที่เป็นรูปธรรมแต่มีความชัดเจนแน่นอน เช่น ทุกคนดมดอกกุหลาบแล้วรู้สึกว่ามีกลิ่นหอม ต้องเชื่อว่ากลิ่นหอมเป็นสิ่งที่ติดอยู่ในดอกกุหลาบแต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่ากลิ่นหอมนั้นคืออะไร ในการตัดสินจึงใช้วิธีตัดสินจากผู้ที่สามารถรู้โดยตรงได้แบบที่สอง เชื่อว่าคุณสมบัติทางความงามเป็นสิ่งที่นิยามได้และสามารถอธิบายลักษณะได้ไม่ใช่ อัจฉตติกญาณ(Intuition) ทำให้ทุกคนจึงสามารถรับรู้ได้ เหมือนกับคุณสมบัติทางความงามเป็นคุณสมบัติรูปทรง เช่นความกลมกลืนของเสียงดนตรีความสมดุลขององค์ประกอบภาพเขียนหรือสัดส่วนที่ลงตัวในผลงานประติมากรรม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้มีเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดและสามารถวิเคราะห์ได้ถ้าผลงานศิลปะชิ้นใดมีคุณสมบัติสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่ใช้ชี้วัดผลงานชิ้นนั้นถือว่ามีความงามที่มีผสมผสานความกลมกลืน (Unity, Harmony)เป็นคุณค่าทางสุนทรียะที่มีอยู่ในผลงานศิลปะทุกประเภท มาใช้เป็นเกณฑ์ตัดสิน^{๓๓}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีปรนัยนิยมเชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ เป็นคุณสมบัติที่แน่นอนตายตัวและอยู่ติดกับวัตถุมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยไม่ขึ้นกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และมีเกณฑ์ตัดสินที่แน่นอนตายตัวที่จะใช้ชี้วัดได้ แต่จากการที่ ทฤษฎีปรนัยนิยม ให้ความสำคัญกับ คุณสมบัติของวัตถุทางสุนทรียะเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก ของศิลปินผู้สร้างผลงานและผู้รับรู้ก็ทั้งยังไม่สามารถอธิบายถึงลักษณะ ของคุณสมบัติทางความงามนั้นออกมาให้เห็นชัดเจนได้รวมทั้งมาตรการนำมาใช้ตัดสินก็ยังคงคลุมเครือไม่ชัดเจนและกลายเป็นจุดบกพร่องของทฤษฎีนี้

๒.๒.๓. ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory)

ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยมกล่าวคือเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้คุณสมบัติทางความงาม ของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะโดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะ จากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งนั้นหากแต่เป็นเพียงภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุ ที่มีปฏิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกันและตามที่ แลงเฟลด์

^{๓๒} จรูญ โกมุทรัตนานนท์, สุนทรียศาสตร์ ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม, (นนทบุรี : เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๓๙), หน้า ๘๖.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗ - ๙๐.

(Langfeld) กล่าวว่า “ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ทำหน้าที่สัมผัสรู้เท่านั้น ทั้งไม่ใช่ขึ้นอยู่กับ สิ่งที่ถูกสัมผัสอย่างเดียวยจะเป็นจิตวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่หรือว่าจะเป็นวัตถุวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่ ทั้งไม่ใช่ผล^{๓๔} ที่เกิดจากการกระทำที่ประกอบด้วยสติปัญญาล้วน หรือจะเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุก็ไม่ใช่ทีเดียว แต่ก็ความสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์ของมนุษย์ ที่ตัวเรากับวัตถุในการตัดสินว่าสิ่งอันไหนงามหรือว่าไม่งามทางสุนทรียศาสตร์กระทำปฏิกริยาระหว่างจิตของแต่ละบุคคลกับสถานการณ์แวดล้อม”^{๓๕} ตัวอย่างที่มีพรศนะที่สอดคล้องกันว่า “คุณค่าไม่ได้เป็นจิตวิสัย หรือวัตถุวิสัยแต่ขึ้นอยู่กับ การประเมินผลหรือ ประเมินค่าซึ่งการประเมินค่าขึ้นอยู่กับอาเวค*ปรารถนา และสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับวิธีการและ เป้าหมาย การที่จะบรรลุเป้าหมาย หรือไม่ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพื่อการประเมินคุณค่าของการกระทำ ด้วยสติปัญญาคือทำวิธีการให้มุ่งต่อเป้าหมายหรือมีใช่พิจารณาเฉพาะ เป้าหมายเท่านั้นการประเมินค่า จึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตซึ่งมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และไม่มีคุณค่าถาวรมีแต่คุณค่าที่เปลี่ยนแปลง ขึ้นอยู่กับการประเมินค่า ที่เปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์นั้นๆ ฉะนั้นในการประเมินค่าจึงต้องอาศัยเป้าหมายร่วมกันผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน”^{๓๖} ซี. ไอ. เลวิส (Clarence Irving Lewis, ค. ศ. 1883-1964) แบ่งคุณค่าออกเป็น ๒ ประเภท คุณค่าประเภทแรก เป็นคุณสมบัติของวัตถุ(คุณสมบัติทางรูปทรง) เรียกว่า คุณค่าแต่ดั้งเดิม (Inherent-value) คุณค่า ประเภทที่สอง เป็นคุณค่าของความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างวัตถุกับผู้รับรู้ (ความชอบหรือความเกลียดเกล็น) เรียกว่าคุณค่าตามสัจชาตญาณ (Intrinsic value) คุณค่าดั้งเดิมใน วัตถุนั้นๆ คือสาเหตุอันก่อให้เกิดคุณค่าตามสัจชาตญาณ ในผู้รับรู้ การเกิดขึ้นของคุณค่าตาม สัจชาตญาณในผู้รับรู้เป็นสิ่งยืนยันการมีอยู่ของคุณค่าดั้งเดิมในวัตถุ^{๓๗} เลวิส ได้ อธิบายว่า คุณค่าทาง สุนทรียะไม่ใช่คุณสมบัติของวัตถุที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่สมบูรณ์และไม่ใช่ความรู้สึกที่แท้จริง ในทางสุนทรีย ที่เกิดขึ้นโดยตรง ของผู้รับรู้เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งแต่เป็น ความสามารถ (Capacity, Potentiality) ของคุณสมบัติของวัตถุ (คุณค่าดั้งเดิม) ที่สามารถก่อให้เกิดความรู้สึกทางสุนทรียะแก่ผู้รับรู้ (คุณค่า ตาม สัจชาตญาณ) โดยที่คุณค่าทางสุนทรียะไม่ใช่สิ่งที่มีความในตัวเองแต่มีลักษณะในเชิงสัมพัทธ์ซึ่งเป็น คุณสมบัติของวัตถุที่มีค่าอย่างหนึ่งเพราะสัมพันธ์กับความรู้สึกของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อมีคนมารับรู้วัตถุ ทางสุนทรียะคุณสมบัติทางสุนทรียะจะทำให้คนนั้นเกิดความรู้สึกทางสุนทรียะขึ้น แต่ถ้าไม่มีใครมา รับรู้คุณสมบัติทางสุนทรียะยังคงอยู่ในวัตถุไม่ได้ทำให้ใครมีความรู้สึกทางสุนทรียะกับการตัดสินใน คุณค่าทางสุนทรียะนั้น จึงจะมีลักษณะเพียงแต่เหมือนการตัดสินความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยทั่วไปคือ

^{๓๔}* อาเวค หมายถึง สัจชาตญาณตั้งแต่กำเนิด, อารมณ์, ความสนใจ, ความรู้สึก

^{๓๕} พระทักษิณ คณาธิกร, **ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๗๘.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๖.

^{๓๗} อ้างแล้ว.

การใช้หลักฐานจากข้อเท็จจริงมายืนยันข้อตัดสินจะไม่มีจริงมีเท็จแต่เป็นลักษณะของ ความน่าเชื่อถือ (Probability) จึงมีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปริมาณหลักฐานและข้อตัดสินที่มีลักษณะของการคาดการณ์ล่วงหน้า (Prediction) วัตถุทางสุนทรียะชั้นหนึ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ดูได้จากหลักฐานว่ามีคนรู้สึกทางสุนทรียะหรือไม่เมื่อรับรู้มัน การตัดสินไม่มีจริงมีเท็จเป็นแค่เพียงความน่าเชื่อถือ ถ้าปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะมากวัตถุชิ้นนั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณค่าทางสุนทรียะ และมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่ากว่า คุณค่าในทางด้านสุนทรียะหรือถ้ามีปริมาณคน ที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะน้อย เราสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าเมื่อมีคนมารับรู้มันจะต้องมีความรู้สึกทางสุนทรียะและจากการที่หลักฐานซึ่งนำมายืนยันการตัดสินมีจำนวนที่ไม่จำกัด นั้น เลวิส จึงเรียกว่า การตัดสินที่ไม่มีการยุติ (Non-Terminating)^{๓๘} และในจุดนี้เองก็ได้ กลายเป็นสร้างปัญหา ที่มีความสำคัญของทฤษฎีสัมพัทธนิยมถึงแม้ว่าทฤษฎีสัมพัทธนิยมจะให้น้ำหนักความสำคัญทั้งตัวบุคคลและวัตถุอย่างเท่าเทียมกันแล้วก็ตามแต่การตัดสินคุณค่าสุนทรียะใช้ปริมาณมากน้อยของผู้ที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะนั้นทำให้ไม่สามารถจะกำหนดปริมาณหรือปริมาณระยะเวลาเพื่อหาข้อยุติในการตัดสินอย่างชัดเจนเด็ดขาดได้

๒.๒.๔. ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ (Emergent Theory of Value)

ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ (Emergent Theory of Value) ได้มีความเห็นว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุนั้นมิใช่เป็นตัวความงาม หรือคุณค่าทางสุนทรียะ เพราะบุคคลทำหน้าที่ให้ความสนใจส่วนวัตถุทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ถูกสนใจ จากความงามจึงมิใช่ผลลัพธ์ของภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งแต่ความงามน่าจะเป็น สิ่งที่เกิดใหม่โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างของทั้งสองสิ่งนี้เป็นพื้นฐานรองรับคุณค่า^{๓๙} ความงามที่เป็น ปฏิบัติการใหม่ (Emergent Thing) จากกระบวนการของการหาคุณค่าความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะซึ่งมีองค์ประกอบหรือเงื่อนไขดังนี้

ประการแรก จะต้องมีความประกอบหรือวัตถุ (fact or object) ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวและเป็นสิ่งที่จะขาดไม่ได้ในกระบวนการหาคุณค่าทางสุนทรียะ โดยอาจเป็นผลงานศิลปะ หรือสิ่งของตามธรรมชาติ

ประการที่สอง จะต้องมีความรู้ความสามารถพอที่จะตีคุณค่าหรือสนใจวัตถุ นั้นๆ เพื่อที่จะให้เกิดความรู้สึกประทับใจต่อวัตถุนั้นในทางสุนทรียะ

ประการที่สาม จะต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างวัตถุกับบุคคลและความใกล้ชิดดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นไปทั้งในทางกายและทางใจ กล่าวคือ วัตถุจะต้องอยู่ในตำแหน่งที่บุคคลสามารถ

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๒ - ๙๓

^{๓๙} ประเสริฐ ศิลรัตน์, **สุนทรียทางทัศนศิลป์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

เห็นได้อย่างชัดเจน ตัวบุคคลก็จะต้องมีจิตใจอยู่ในสภาพที่เหมาะสมที่จะรับรู้หรือสนใจต่อวัตถุนั้นด้วย และใน

ประการที่สี่จะต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างสำหรับให้บุคคลมีมาตรฐานในการตีคุณค่าสุนทรียะ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้อาจเปลี่ยนไปได้ตามกาลเทศะและเมื่อหลักเกณฑ์เปลี่ยนแปลงไปการตีคุณค่าทางสุนทรียะของบุคคลนั้นก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ประการที่ห้า ถ้าปรากฏว่าวัตถุที่ต้องการหาคุณค่านั้นเข้าหลักเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานยอมรับกันทั่วไปแล้วเราก็ตัดสินได้ว่าวัตถุนั้นมีคุณค่าทางสุนทรียะ

๒.๓ แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์

ในด้านแนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ เกิดจากการที่ จะพยายามจะมีการจัดระบบแนวความคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ที่มาจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ที่ได้การรวบรวมบันทึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งมีอยู่ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมพระขันธ์ มีเนื้อหาของพระธรรมพระขันธ์มีความสำคัญ เพราะล้วนเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับ ความเป็นจริง ของโลกธรรมชาติ และชีวิตในแง่มุมของพุทธปรัชญาเถรวาทสำหรับผู้ศึกษาพุทธปรัชญาเถรวาทมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ พบว่า พุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อโลกธรรมชาตินี้จะเห็นว่า ชีวิตที่มีความละเอียดลึกซึ้งอย่างมากและข้อของพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำและทรงให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ก็คือความเข้าใจเรื่องทุกข์ และการดับทุกข์ พระองค์ทรงสอนพุทธศาสนิกชนให้มุ่งปฏิบัติ หรือฝึกตนเอง ตามหลักการที่สำคัญของพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้

๒.๓.๑ ความหมายของพุทธสุนทรียศาสตร์

คำว่า “ความงาม” มีปรากฏท้าวอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ตรงกับคาถาชาบาลี ได้แก่คำว่า กลฺยาณ หมายถึง ความดีงาม, โสภณ หมายถึง ความงดงาม, ผ่องใส, สุข หมายถึง ความสวยงาม, สุนทรีย หมายถึง ความงาม

อีกประการหนึ่ง คำว่า “งาม” ตามหลักไวยากรณ์ในคัมภีร์เถรวาทน่าสนใจมาก เพราะหากพิจารณาการใช้คำว่า “งาม” ที่เป็นทั้งคำนาม กิริยา และคำคุณศัพท์ ดังมีตัวอย่างดังนี้ ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องราวในโรงธรรมแล้ว ทรงดำริว่า “วันนี้ เราควรเสด็จไป” แล้วจึงเสด็จออกจากพุทธไสยาสน์ ทรงนุ่งผ้า ๒ ชั้นที่ย้อมดีแล้ว ทรงรัดประคดเอวดูสวยงาม ทรงห่มจีวรมาหางบังสุกุลได้ขนาดพระสุคตประมาณผ้ารัดกัมพล^{๔๐} เสด็จออกจากพระคันธกุฎี อันมีกลิ่นหอมตลบอบอวนและไปยัง

^{๔๐} มหามงกุฎราชวิทยาลัย, **ธรรมบทแปล ภาค ๒**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๒ – ๑๙๓.

โรงธรรมด้วยความงามแห่งอากัปกิริยา ที่ทรงย่างไปแล้วเป็นความงามแบบรูปธรรม พระศาสดาทรงพิจารณาอุบิษัณห์นั้นทรงมี พระหฤทัยอ่อนโยน ทรงราพิงว่า บริษัทนี้ ย่อมงดงามยิ่งนัก การคณนงมือ กิติ การคณนงเท้ากิติ การจามกิติ แม้ของภิกษุรูปหนึ่งย่อมไม่มี ภิกษุแม้ทั้งหมดมีความเคารพด้วยพุทธ การระ อันเดชแห่งพระพุทธเจ้าคุกคามแล้วเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างเกี่ยวกับความงาม^{๔๑} ดังนี้

พระเทวทัตทำสังฆเภทแล้ว แยกพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่มีความเห็นตรงกัน ซึ่งเป็นพระภิกษุผู้บวชใหม่ ยังไม่รู้จักพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึง ได้ตามไปสู่คยาสิสะประเทศ พระบรมศาสดาทรงสดับความนั้นแล้ว จึงส่งพระอัครสาวกทั้ง ๒ รูปโดย มีพระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะไปพราสอนด้วย อนุสาสนีที่เนื่องในอุเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุสาสนอันเนื่องในอิทธิปาฏิหาริย์ยังภิกษุเหล่านั้นให้ยังดีมี อุตมธรรมได้พาหะกลับมาทางอากาศฝ่ายภิกษุทั้งหลาย เห็นพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ผู้มี ภิกษุสงฆ์แวดล้อมมาทางอากาศแล้ว จึงกราบทูลพระพุทธองค์ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระสารี บุตรในเวลาไปมีตนเป็นที่ ๒ เท่านั้นไปแล้ว บัดนี้ มีบิรวารมากมายย่อมงามแท้ พระบรมศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลที่เธอเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน บุตรของเรามาสู่สำนัก ของเราย่อมงามเหมือนกัน จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ความงามนั้นเป็นกิริยาของพระพุทธเจ้า ที่ เสด็จไปด้วยพุทธลีลา และกิริยาของภิกษุทั้งหลาย ที่เป็นพุทธบริษัทของพระองค์ ที่นั่งนั่งอย่างเป็น ระเบียบเรียบร้อย ไม่มีการเคลื่อนไหว ในขณะที่พระพุทธองค์เสด็จมาถึงแล้วทรงดำริว่า ภิกษุบริษัทนี้ งดงามเหลือเกิน ความงามดังกล่าวนี้ จัดเป็นความงามทางด้านกาย สมาจารและวจีสมาจาร คือ ความประพฤติเรียบร้อยทางด้านร่างกาย และคำพูดนั่นเอง

ส่วนความงาม ที่เป็นคำนามพระอรหันตถาจารย์อธิบายว่าผู้หญิงที่มีสรีระงามจะต้องประกอบ ด้วยความงาม ๕ ประการ เรียกว่า “เบญจกัลยาณี” คือ^{๔๒}

- (๑) ผมงาม เช่น ผมของหญิงนั้นเป็นเช่นกับกาหางนกยูง
- (๒) เนื้องาม เช่น ริมฝีปากเป็นเช่นผลตำลึงสุก ถึงพร้อมด้วยสีสันเรียบสนิท
- (๓) กระดูงาม เช่นมีฟันขาวเรียบไม่ห่างกันงดงามดูจะเรียบแห่งเพชรและดุสังข์ขัดสีแล้ว
- (๔) ผิวงาม เช่น ผิวพรรณของหญิงดา ที่ไม่ได้ทาด้วยเครื่องประเทืองผิว เป็นต้น ย่อมดำสนิท เหมือนพวงอุบลเขียว ส่วนผิวพรรณของหญิงขาว ขาวเหมือนพวงดอกกรรณิการ

^{๔๑} มหามงกุฎราชวิทยาลัย, **ธรรมบทแปล ภาค ๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๐

^{๔๒} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, **ธรรมบทแปล ภาค ๓**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราช วิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๗๕-๗๖

(๕) วัยงาม เช่น หญิงนั้นคลอดบุตรตั้ง ๑๐ ครั้ง เหมือนคลอดบุตรครั้งเดียว ยังเป็นสาวสวย พริ้งอยู่ทีเดียว

ความงามของสตรีดังกล่าวมานี้ เป็นความงามในอุดมคติของบุรุษ ซึ่งมีความพยายามเพื่อเสาะหาหญิงที่มีความงามครบถ้วนทั้ง ๕ ประการ มาเป็นภริยาของตนเอง อาทิ ปุณณวัณณมานพ ผู้เป็นบุตรของมหาราชเศรษฐี ให้บิดามารดาส่งคนไปแสวงหาหญิงที่มีลักษณะเบญจกัลยาณี จึงได้ไปพบกับนางวิสาขามหาอุบาสิกาผู้มีความงามครบสมบูรณ์ นางวิสาขาเป็นอุปัชฌายิกา และเป็นผู้สร้างวัดบุพพารามในพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล เธอมีความงามตามลักษณะเบญจกัลยาณี ซึ่งพราหมณ์ผู้แสวงหา มาพบแล้วได้เห็นความงามเพียง ๔ ประการของนางขณะนั้นฝนตกลงมาหญิงที่เป็นบริวารของนางรีบวิ่งเข้าไปสู่ศาลาเพื่อหลบฝน ฝ่ายนางวิสาขาไม่วิ่งเข้าไปสู่ศาลา แต่ยังเดินเข้าไปสู่ศาลาตามปกติ เสื้อผ้าอาภรณ์ของนางจึงเปียกโชกด้วยน้ำฝน พวกพราหมณ์ จึงมีความประสงค์จะเห็นความงามแห่งฝน จึงได้ถามนางวิสาขา นางได้ตอบว่า ดิฉันกำหนดเหตุการณ์แล้วจึงไม่วิ่ง เพราะว่าบิดามารดา ย่อมทนุถนอมอวยวระน้อยใหญ่เผื่อเลี้ยงดูธิดา เพื่อส่งไปสู่ตระกูลอื่น ถ้าดิฉันวิ่งไป เกิดพลาดปลั่งเหยียบขाय ผ่านทุ่งลื่นหกล้มไป มือแขนหรือขาอาจจะพังหัก ดิฉันจะต้องเป็นภาระของตระกูลอีก ส่วนเครื่องแต่งตัวเปียกแล้วย่อมแห้งภายหลังได้ นางวิสาขาได้อธิบายให้พวกพราหมณ์ฟังถึงชน ๔ ประเภท เมื่อวิ่งย่อมไม่งาม^{๔๓} คือ

(๑) พระราชาผู้อภิเษกแล้ว ทรงประดับด้วยเครื่องอิสริยยศแล้ววิ่ง ย่อมไม่งาม คนทั้งหลายจะครหาว่า พระราชาทรงเหมือนคฤหบดี ค่อยๆ เสด็จไปจึงงาม

(๒) ช่างมงคลของพระราชาที่ประดับตกแต่งแล้ววิ่ง ย่อมไม่งาม เมื่อเดินไปด้วยลีลาแห่งช่างจึงงาม

(๓) บรรพชิตวิ่งย่อมไม่งาม ย่อมจะถูกตำหนิว่า สมณะรูปนี้วิ่งเหมือนคฤหัสถ์ เมื่อเดินไปด้วยอาการของผู้สงบย่อมจะงาม

(๔) สตรีวิ่งย่อมไม่งาม ย่อมถูกตำหนิว่า หญิงนี้วิ่งเหมือนผู้ชาย แต่ว่าหญิงเดินไปธรรมดาย่อมจะงาม ในลักษณะของความงามดังได้กล่าวมาข้างต้นเมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าความงามในทางพุทธปรัชญานอกจากพิจารณาตามความหมายของศัพท์แล้วย่อมมีความหมายซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทคำว่า “งาม” ในที่นี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะความหมายในตัวเองเท่านั้น แต่เมื่อใดก็ตามที่คำนี้ไปขยายคำนามใด ไม่ว่าคำนามนั้นจะมีสถานะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม จะทำให้ดูประหนึ่งว่า “ความงาม” หรือ “งาม” จะกลายเป็นสิ่งเดียวกันกับคำนามที่มันขยายด้วย ไม่ได้เป็นเพียงแค่ “คุณสมบัติ” หนึ่ง

^{๔๓} มหามงกุฎราชวิทยาลัย, **ธรรมบทแปล ภาค ๓**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๗๘.

เท่านั้นว่า ความงามกำลังกลายเป็นเรื่องความประหลาด หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความประหลาดที่เหมาะสมคือความงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าคำว่า “ความงาม” ในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นความงามย่อมแปรเปลี่ยนไปตามบริบทของข้อความ ซึ่งมีความหมายเป็นอย่างอื่น ๆ ด้วย หาก “ความงาม” คือ “ความดี” ความงามในพุทธสุนทรียศาสตร์ ย่อมมีความหมายเฉพาะมากกว่าปรัชญาตะวันตก ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือ การเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของความงาม มีประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องภาษาด้วยหรือไม่ การศึกษาสุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญานั้น ประเด็นเรื่อง ความงาม จะต้องถูกยกขึ้นมาแน่นอน เพราะเมื่อศึกษาพุทธดำรัสแล้วจะพบเรื่องความงามที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรต่าง ๆ นั้น มีความขัดแย้งกัน เนื่องจากในบางตอนนั้น พระพุทธองค์ทรงชื่นชมความงามของบุคคล หรือธรรม ขณะที่บางครั้ง พระพุทธองค์จะทรงตำหนิเรื่องการยึดติดความงาม ความขัดแย้งเหล่านี้ มองให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า ไม่ใช่ความขัดแย้งแต่ประการใด เพราะการกล่าวเช่นนั้น เป็นลักษณะของการกล่าวต่างกรรมต่างวาระ ซึ่งความงามที่กล่าวย่อมมีคุณและโทษที่แตกต่างกันตามแต่ละสถานการณ์ หรือบุคคลในสภาวะต่าง ๆ กัน^{๔๔} เนื้อความในหลายๆตอนทั้งในพระไตรปิฎกซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงความงามในแง่บวกและมีความหมายในทางพุทธปรัชญา เช่นในพาลบัณฑิตสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับ บัณฑิตที่ทำความดี จะเป็นผู้มีรูปงามไว้ว่า “บัณฑิตนั้นแล ถ้ามาสู่ความเป็นมนุษย์ ในบางครั้งบางครั้งไม่ว่ากาลไหนๆ โดยล่วงระยะกาลนาน ฯลฯ เขาจะมีรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยความงามแห่งผิวพรรณอย่างยิ่ง มีปกติได้ข้าว น้ำ ยาน ดอกไม้ ของหอมเครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และเครื่องตามประทีป”^{๔๕} และพุทธดำรัสที่ตรัสถึงความงามในเชิงลบกล่าวคือ ไม่ให้ยึดมั่น หรือชื่นชมในความงาม ในปาจิตติยวรรคที่ ๖ จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๑ เรื่องฉัพพัคคีย์ว่า ครั้งนั้น ในพระราชอุทยานของพระเจ้าปเสนทิโกศล มีลายภาพสวยงาม ซึ่งจิตรกรเขียนไว้ในห้องภาพ ประชาชนมากมาย ได้พากันไปดูห้องภาพ รวมถึงภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ก็ได้ไปดูห้องภาพ ทำให้ชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า โฉนพวกภิกษุณีจึงได้ดูห้องภาพ เหมือนสตรีชาวบ้านผู้บริโภคคามเหล่า ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ จึงได้ไปดูห้องภาพเล่าความเรื่องนี้ได้ทราบถึงพระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสถามความจริง ติเตียนการกระหน่ำนั้นๆ แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทว่า

^{๔๔} พระมหาอุดม ปณฺญาโก (อรรถศาสตร์ศรี), “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงพุทธสุนทรียศาสตร์ : ศึกษากรณีพระพุทธรูป สมัยอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

^{๔๕} ม.อ. (ไทย). ๑๔/๒๕๖/๒๕๐ -๒๕๕.

“อนึ่ง ภิกษุณีใด ไปดูโรงละครหลวง อาคารประกวดภาพ สถานที่หย่อนใจก็ดูอุทยานก็ดี สระโบกขรณีก็ดี เป็นปาจิตติย.”^{๔๖} ข้อความในเรื่องแรก (พระดำรัสในแง่บวก) จะเห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงพูดถึงความงามในแง่บวกกล่าวคือพระองค์ตรัสถึงความงามในรูปของบุคคลส่วนเรื่องหลัง (พระดำรัสในแง่ลบ) พระพุทธเจ้าทรงดำหนิเรื่องความงาม เมื่อเราลองเปรียบเทียบข้อความทั้งสองกลุ่มนี้แล้ว ผู้ศึกษาพุทธปรัชญาไม่ลึกซึ้ง อาจมีความเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าตรัสขัดแย้งตัวพระองค์เอง ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง^{๔๗}เนื่องจากคำสอนเกี่ยวกับความงามสัจจะจะมีลักษณะถึงการตรัสถึงความงามไว้สองระดับคือ ในระดับสมมติสัจจะ และ ปรมัตถสัจจะ

๑) ระดับสมมติสัจจะ (Conventional Truth) หมายถึง ความเป็นจริงโดยสมมุติ มนุษย์ได้ใช้บัญญัติขึ้นเป็นสื่อ เรียกสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ทั้งหมดเพื่อการรับรู้ร่วมกัน สิ่งดังกล่าวนี้ไม่มีความเป็นจริงในตัวเองตามสภาวะของตน

๒) ระดับปรมัตถสัจจะ (Ultimate Truth) หมายถึง ความเป็นจริงที่แท้อย่างสูงสุดโดยมีสภาวะที่มีอยู่เองเป็นเองตามสภาพของตน โดยไม่มีใครสร้างหรือกำหนดขึ้นมา

การแบ่งระดับความจริงในทางของพุทธปรัชญาเถรวาทเช่นนี้ทำให้สามารถ วิเคราะห์เกี่ยวกับพระดำรัส คือ การกล่าวถึงความงามในเชิงบวกเช่น ความงามเกี่ยวกับรูปของบุคคลผู้ทำกรรมดีแล้วย่อมเกิดมารูปงามนั้น พระองค์ตรัสถึงความงามในระดับสมมติสัจจะ ส่วนข้อความบางสูตรที่ปฏิเสธความงามนั้น พระองค์กำลังใช้เกณฑ์ทางปรมัตถมาปฏิเสธ เนื่องจากบุคคลที่พระองค์กล่าวถึงนั้นเป็นภิกษุหรือภิกษุณี ซึ่งเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในการบวชเพื่อฝึกฝนปฏิบัติตนเองตามหลักธรรมอันเป็นการขัดเกลาจิตใจให้ใสสะอาดปราศจากกิเลส และบรรลุคุณธรรมสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ด้วยเหตุนี้เอง พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า ชีวิตของสมณะต้องมีความแตกต่างกับชีวิตของคฤหัสถ์ทั่วไปได้ลึกซึ้งแตกต่างกัน ที่พระองค์ทรงบัญญัติ จึงถือเป็นความรอบคอบ และเป็นการจัดสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติที่จะมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ความงาม มิได้มีอยู่เฉพาะในชีวิตของคนทั่วไปเท่านั้น ในทางศาสนาและปรัชญาได้กล่าวถึงความงามไม่น้อยเช่นกัน และมีคนอยู่ ๒ ประเภท ที่ขบคิดอย่างจริงจังกับเรื่องความงามนั้นคือ พวกศิลปินและนักปรัชญา แต่ศิลปินกับนักปรัชญา ก็มีท่าทีต่อความงามไปในทิศทางที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศิลปินพยายามสร้างสิ่งที่มีความงาม ที่เรียกกันว่าศิลปะ มากกว่าที่จะสนใจว่าความงามคืออะไร ท่าไม้นั้นจึงงาม ศิลปินมีท่าทีเหมือนกับว่า เขาเป็นผู้เห็นหรือสัมผัสความงามแล้ว พยายามที่จะนำเอาความงามที่เขาเห็น หรือได้

^{๔๖} วิ.ภิกขุณี. (ไทย). ๓/๒๕๔/๒๗๙.

^{๔๗} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์: ๒๕๒๙),

สัมผัสนั้นออกมาแสดงให้คนอื่นได้เห็น หรือได้สัมผัสบ้าง โดยอาศัยสีสน หรือวัสดุตามแต่ศิลปินแต่ละคนคิดว่า สิ่งใดจะช่วยสื่อความงามตามที่เขาได้เห็น หรือได้สัมผัสออกมาให้ปรากฏได้ โดยที่บางครั้งเขาอาจอธิบายไม่ได้ด้วยซ้ำ ว่าทำไมจึงต้องเป็นอย่างนั้น หรือว่าทำไมจึงต้องเป็นเช่นนั้น หากจะกล่าวสั้นๆ คือศิลปินเป็นนักสร้างความงาม โดยไม่สนใจที่จะอธิบายเรื่องความงาม ส่วนนักปรัชญานั้นเป็นนักอธิบาย หรือพยายามหาความหมายเรื่องความงาม ประเด็นที่นักปรัชญาสนใจ คือความงามคืออะไร ความงามมีจริงหรือไม่ ความงามมีอยู่ในลักษณะใด ความงามมีอยู่อย่างวัตถุวิสัย หรืออย่างจิตวิสัย และสุดท้ายนักปรัชญาก็สรุปว่า ความงามเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งของมนุษย์ นั่นก็หมายความว่าความงามเป็นสิ่งที่อยู่จริง และมีอยู่อย่างมีความสำคัญและมีคุณค่าสำหรับมนุษย์ ในส่วนของศาสนา (ซึ่งหมายถึงศาสนาโดยทั่วไป) นั้นก็พูดถึงความงามเช่นกัน แต่มีท่าที่แตกต่างไปจากศิลปินและนักปรัชญา กล่าวคือศาสนาพูดถึงความงาม เช่นพูดถึงเทพเจ้าแห่งความงาม เทพธิดาแห่งความงาม มนุษย์ผู้มีความงาม เป็นต้น โดยไม่บอกที่มา หรือเหตุผลของความงามเช่นกัน ในกรณีของพระพุทธศาสนา นับว่าแปลกไปจากศิลปินปรัชญา และศาสนาดังกล่าวมาข้างต้น เพราะในคำสอนของพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความงามไว้อย่างวิจิตรพิสดารมากทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยได้จำแนกความงามออกเป็นประเภทดังนี้ ความงามของพระศาสนากล่าวไว้ในปฐมสามนตร์ (สมันตปาสาทิกา)^{๔๘} สกโลปิ สาสนธมโม พระธรรมคือศาสนาแม้ทั้งหมด มีความงามอยู่ ๓ ประการ คืองามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พระศาสนางามในเบื้องต้นด้วยศีลอันเป็นประโยชน์แก่ตนเองสมถ วิปัสสนา มรรคนิพพาน ยานะ งามในท่ามกลางด้วยสมถะ วิปัสสนา มรรคนิพพาน ยานะ งามในที่สุดด้วยพระนิพพาน งามในเบื้องต้นด้วยศีลและสมาธิวิปัสสนา มรรคนิพพาน ยานะ งามในท่ามกลางด้วยวิปัสสนาและมรรคผลนิพพาน ยานะ งามในที่สุดด้วยผลและนิพพาน เมื่อบุคคลกำลังฟังพระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ นิ वर्ณ ๕ อันกันจิตไม่ให้บรรลุคุณงามความดี ก็สงบลงไป นิ वर्ณ ๕ นั้น คือ ๑) กามฉันทะ พอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ๒) พยาบาท ปองร้ายผู้อื่น ในเมื่อประสบกับอารมณ์ที่ไม่พอใจ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่เป็นอนิฏฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ไม่น่าใคร่ ไม่น่าพอใจ ไม่น่าชอบใจ ไม่น่าปรารถนา ก็เป็นเหตุให้เกิดความพยาบาทขึ้นมา ๓) ถีนมิทธะ ความหดหู่และเคลิบเคลิ้มง่วงเหงาเศร้าซึมกำหนดบทพระกัมมัฏฐานไม่กระฉับกระเฉงแต่หากกำหนดไม่ได้ดี ๔) อุทธัจจกุกกุกจะ พุ้งซ่านรำคาญ เพราะนึกถึงบาปเก่าที่ตนได้เคยทำไว้ และบุญกุศลไม่ได้ทำหรือทำก็ทำไว้น้อยก็ย่อมเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดความคิดพุ้งซ่านขัดส่ายรำคาญไปในอารมณ์ต่างๆได้ที่ตามมา ๕) วิจิกิฉา ความสงสัย ลังเลใจ ไม่ตกลงได้ เช่น สงสัยในเรื่องพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ สงสัยในเรื่องโลกนี้โลกหน้า สงสัยเรื่องสมาธิ

^{๔๘} ชุ.ม.อ. (ไทย) ๙ /๒/๑๘๓ - ๑๘๔.

สมาบัติ มรรค ผล พระนิพพาน สงสัยในเรื่องบาปเรื่องบุญเป็นต้น เมื่อนิรณัน ๕ สงบลงไปชั่วขณะที่ฟังเทศน์ฟังธรรมอยู่ ก็เป็นเหตุให้บุคคลนั้นได้รับความสุขอยู่ไม่มากนักน้อยอย่างนี้เรียกว่าพระศาสนามีความงามในเบื้องต้น เมื่อบุคคลฟังธรรมไปประพาสปฏิบัติตามคือเมื่อลงมือได้ปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานจนได้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรแก่ศาสนาบริบทของตนๆ นับตั้งแต่ขั้นต่ำเป็นต้นไป แต่ยังไม่ได้รับบรรลุผลนิพพาน ถึงอย่างนั้น ผู้นั้นก็ย่อมได้รับความสุขใจมิใช่น้อยย่อมจะเกิดความเชื่อความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเป็นอย่างดี อย่างนี้เรียกว่า พระศาสนางามในท่ามกลาง เมื่อบุคคลใดปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ผลดีคงที่ คือได้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติ นับตั้งแต่โสดาปัตติมรรคจนกระทั่งถึง อรหัตมรรค อรหัตผล อย่างนี้เรียกว่า งามในที่สุด

๒.๓.๑.๑ ความงามในมิติทางโลก

พระพุทธศาสนาเป็นความงามทางศิลปะ มิได้กล่าวถึงเฉพาะในความงามของธรรมเท่านั้นยังได้กล่าวถึง ความงามของคนที่มีวินัย และวัตถุสิ่งของรวมไปถึงความงามของธรรมชาติที่ศิลปินมองในอรรถกถาขุททกนิกายปรมัตถทีปนี อิติวุตตกอฏฐกถา^{๔๙} ได้กล่าวถึงความงามของหญิงไว้ว่า หญิงงามที่ได้ชื่อว่า ชนบทกัลยาณี เพราะงามเยียมปราศจากโทษแห่งร่างกาย ๖ ประการ คือ ไม่สูงเกินไปไม่อ้วนเกินไป, ไม่ดำเกินไป, ไม่ขาวเกินไป, ยิ่งกว่าผิวมนุษย์ แต่ไม่ถึงผิวเทวดา และประกอบด้วยความงาม ๕ ประการ คือ ผิวงาม, เนืองงาม, เอ็นงาม, กระดูงาม, วัยงาม ในอรรถกถาธรรมบท มีกล่าวถึงความงามของหญิงไว้คล้ายกัน ๕ อย่าง คือ ผมงาม, เนืองงาม, กระดูงาม, ผิวงาม, วัยงาม^{๕๐}๑๔ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังกล่าวถึงความงามของสรีระร่างกายของมนุษย์ว่า เป็นผลของบุญในลักษณะต่างๆ ไว้ว่า “ความมีผิวงาม เสียงเพราะ ทรวดทรงดี รูปร่างสวย ความเป็นใหญ่ ความมีบริวาร อิฐผลทั้งหมดนี้ ได้ด้วยบุญนิธิ”^{๕๑} ในด้านธรรมชาติ ทั้งที่เป็นสัตว์และธรรมชาติแวดล้อม พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความงามของสิ่งเหล่านี้ไว้ด้วยเช่นกัน แม้จะมีไม่มากนัก แต่ก็มีพอที่จะทำให้เห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามองสิ่งเหล่านี้ ในแง่ของความงามอย่างไรบ้าง ปฐมอัสสสูตร กล่าวถึงม้ากระจอก ๓ ประเภทเทียบกับคน ๓ ประเภทว่า “ม้ากระจอกบางตัว ฝีเท้าดี แต่สีไม่งาม ทรวดทรงไม่งาม บางตัวฝีเท้าก็ดี สีก็งาม ทรวดทรงไม่งาม แต่บางตัวฝีเท้าก็ดี สีงาม ทรวดทรงก็งาม คนกระจอกบางคนมีเขาวนดี แต่สีไม่งาม ทรวดทรงก็ไม่งาม บางคนมีเขาวนดี สีก็งาม แต่ทรวดทรงไม่งาม บางคนเขาวนก็ดี สีก็งามทรวดทรงก็งาม”^{๕๒} ในอรรถกถาธรรมบทกล่าวถึงช้างว่า “ช้างมงคลวิ่งไม่งามเดินไปด้วยลีลาของช้างจึงงาม”^{๕๓}

^{๔๙} จ.อิตติ.อ.(ไทย) ๔๔/๒๙๐.

^{๕๐} จ.ธ.อ.(ไทย) ๔๑/๗๗.

^{๕๑} จ.ช.ุ.(ไทย) ๒๕/๙/๑๒.

^{๕๒} อง.ติก.(ไทย) ๒๐/๕๘๐/๓๗๐.

^{๕๓} จ.ธ.อ. (ไทย) ๔๑/๘๐.

ในเรื่องความงามของสัตว์ ดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า มีกล่าวถึงทั้งความงามของร่างกาย และความงามของกิริยาท่าทาง ในกรณีของธรรมชาติแวดล้อม หรือสิ่งไร้ชีวิต พระพุทธศาสนาก็กล่าวถึงความของสิ่งต่างๆ ไว้พอสมควร เช่นในนวุตฺตที่ ๘ กล่าวถึงผ้ากาสีว่า “ผ้ากาสี แม้ใหม่ก็สีงาม สัมผัสดีและราคาแพง แม้กลางใหม่กลางเก่า ก็สีงามสัมผัสดีและราคาแพง แม้เก่าแล้วก็มีสีงาม สัมผัสดีและราคาแพง ผ้ากาสีถึงคร่ำคร่าแล้วเขาก็ยังใช้ห่อรัตนะ (คือของมีค่า) บ้างเก็บไว้ในหีบอบหอมบ้าง”^{๕๔}, ไม่ต่ำเกินไป, ไม่พอมในด้านธรรมชาติแวดล้อมโดยเฉพาะคือป่า ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า นับแต่เริ่มต้นจนจบ พระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงความงามของป่าไว้ด้วยเช่นกันเช่น ในมหาโคสิงคสาเลสูตร พระพุทธองค์ตรัสถึงความงามของป่าโคสิงคสาละ ใจความว่า ป่าโคสิงคสาละนี้ พึงงามด้วยภิกษุผู้บำเพ็ญเพียรเพื่อความหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย^{๕๕}

สรุปได้ว่า ในด้านความงามของธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งไร้ชีวิตนั้นพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ทั้งความงามในเชิงสีสน์ และทรวดทรง และความงามในเชิงคุณค่า หรือ เชิงคุณธรรม จากพระพุทธพจน์และอรรถาธิบายเกี่ยวกับความงามเท่าที่กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้นแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้กล่าวความงามใน ๒ มิติ คือ ความงามในมิติทางโลก และความงามในมิติทางธรรม โดยที่ความงามใน ๒ มิตินี้ มีความหมาย และวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ความงามในมิติทางธรรม ตามพระพุทธพจน์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาถือว่า “ความงาม” เป็นลักษณะสำคัญของธรรมหรือความจริง แต่คำว่า “งาม” ในความหมายทางธรรมนั้นต่างจากความหมายในทางโลก หรือที่ชาวโลกเข้าใจกัน กล่าวคือ “ความงาม” ของธรรมนั้นไม่ใช่ลักษณะทางอารมณ์ หรือความรู้สึกเช่นสวย ไม่สวย แต่หมายถึงลักษณะทาง “คุณค่า” คืออนุเคราะห์ประโยชน์ เกื้อกูลสุข ธรรมให้แก่มนุษย์คุณค่าทั้ง ๔ ลักษณะ บางครั้ง พระพุทธองค์ก็ตรัสรวมด้วยคำว่า “ประโยชน์” คำเดียว ดังพระพุทธพจน์ใน อภัยราชกุมารสูตร ใจความว่า “วาจาที่จริง มีประโยชน์ เป็นที่ชอบใจ หรือไม่ชอบใจของคน ทรงรู้เวลาที่ควรตรัส”^{๕๖}ซึ่งมีความหมายว่า สิ่งที่ดีที่ทรงสอนนั้น ทรงเน้นที่จริงและมีประโยชน์ โดยไม่ทรงถือเอาความรู้สึกของคนคือความชอบหรือไม่ชอบเป็นสำคัญทั้งนี้จึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมด้วยคำว่า “ประโยชน์” ทางพระพุทธศาสนาหมายถึงประโยชน์ มี๓ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถ ประโยชน์ปัจจุบันได้แก่ ประโยชน์ทางวัตถุ สัมปรายิกัตถ ประโยชน์ภายภาคหน้า ได้แก่ ประโยชน์ทางจิตใจ หรือศีลธรรมคุณธรรม และปรมาตถประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ความหลุดพ้นจากกิเลสจนถึงนิพพาน ความหมายโดยรวมของคำว่า “ประโยชน์” ในพระพุทธศาสนา คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ของชีวิตที่เรียกว่า “วิมุตติ” นับแต่การหลุดพ้นจากทุกข์ของชีวิตชั้นหยาบๆ ไปจนถึงหลุดพ้นจากทุกข์ของชีวิตชั้นละเอียด คือกิเลส ฉะนั้น ใน

^{๕๔} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๓๙/๓๑๗

^{๕๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๘๒/๔๐๙.

^{๕๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๙๔/๙๑.

บางครั้งพระพุทธองค์ตรัสถึงลักษณะ เชิงคุณค่าของพระพุทธศาสนา หรือธรรมะว่า “ธรรมวินัยนี้มีรสเดียวคือวิมุตติรส”^{๕๗} “รส” จึงเป็นอีกคำหนึ่งที่ใช้หมายถึงลักษณะเชิงคุณค่าในพระพุทธศาสนาให้ความหมาย ในลักษณะเดียวกันกับคำว่า “กัลยาณะ” ความงามเป็นความงามในมิติทางโลก

๒.๓.๑.๒ ความงามในมิติทางธรรม

คำสอนของพระพุทธศาสนา เริ่มต้นด้วยสิ่งที่ยามคือธรรมะในพระพุทธพจน์ที่ว่า “พระสุคตทรงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง”^{๕๘} พระพุทธพจน์เช่นนี้ ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในพระสูตรต่างๆ ในคัมภีร์ของพระไตรปิฎก เช่น คัมภีร์ปรมัตถโชติกา อรรถกถาสุตตนิบาต ขุททกนิกายและในคัมภีร์นี้ได้มีการขยายความของคำว่างามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ไว้อย่างพิสดารว่า

นัยที่ ๑ งามในเบื้องต้นด้วยบทที่ ๑ ของธรรมงามในท่ามกลาง ด้วยบทที่ ๒ ของธรรมงามในที่สุดด้วยบทสุดท้ายของธรรม

นัยที่ ๒ งามในเบื้องต้น ด้วยนิทาน งามในที่สุด ด้วยบทสรุป งามในท่ามกลาง ด้วยบทที่เหลือ

นัยที่ ๓ งามในเบื้องต้น ด้วยศีล และสมาธิ งามในท่ามกลาง ด้วยสมณะ วิปัสสนา มรรค และผลงามในที่สุด ด้วยนิพพาน

นัยที่ ๔ งามในเบื้องต้น เพราะการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า งามในท่ามกลาง เพราะพระธรรมเป็นธรรมที่ดี งามในที่สุด ด้วยการปฏิบัติชอบของพระสงฆ์

นัยที่ ๕ งามในเบื้องต้น เพราะการตรัสรู้ยิ่ง งามในท่ามกลาง เพราะการตรัสรู้ของพระปัจเจกพระพุทธเจ้า งามในที่สุด ด้วยการตรัสรู้ของพระสาวก

นัยที่ ๖ งามในเบื้องต้น เพราะการฟังธรรม งามในท่ามกลาง เพราะการปฏิบัติธรรม งามในที่สุด เพราะผลของการปฏิบัติธรรม

นัยที่ ๗ งามในเบื้องต้น เพราะเป็นแดนเกิดแห่งที่ฟัง งามในท่ามกลาง เพราะบริสุทธิ์ด้วยประโยชน์ งามในที่สุดเพราะบริสุทธิ์ด้วยกิจ พระพุทธองค์เมื่อจะทรงแสดงธรรม มากถึงน้อยมีลักษณะความงามไว้คัมภีร์ปรมัตถโชติกา^{๕๙}

สรุปไว้ชัดเจนว่า อรรถาธิบายทั้ง ๗ นัยดังกล่าวนี้คือ ความงามของธรรม หรือความงามของความจริง ในลักษณะต่างๆ ในสุคตสูตรได้กล่าวถึงความงามของธรรม ซึ่งเรียกว่าสุคตวินัยว่า “เป็นไปเพื่อเกื้อกูล

^{๕๗} อัง.อญฺญ. (ไทย) ๒๓/๑๐๙/๒๐๕.

^{๕๘} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๒๑๐/๑๒๔.

^{๕๙} ป.โข.อ.(ไทย) ๖๘/๑๘๔.

แก่คนมากเพื่อความสุขของคนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๖๐}

อรรถกถา ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย ได้ขยายความของคำว่างามในเบื้องต้น เป็นต้นว่า “ทรง แสดงทาให้งาม คือดี ได้แก่ ไม่ให้มีโทษ ทั้งในเบื้องต้น ในท่ามกลาง ในที่สุด”^{๖๑} และในคัมภีร์เดียวกันนี้ ได้อธิบายว่า ศีล สมาธิ และวิปัสสนา เชื่อว่า เป็นเบื้องต้น เพราะศีลที่บริสุทธิ์ดีและ ภูมิฐาน ที่ตรง เป็น เบื้องต้นของกุศลธรรมทั้งหลาย อริยมรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา เชื่อว่าเป็นท่ามกลาง ผลและนิพพาน เชื่อว่าเป็นที่สุด กล่าวอย่างสั้นๆ ก็คือ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงศีลในเบื้องต้น ทรงแสดงมรรคใน ท่ามกลาง ทรงแสดงนิพพานในที่สุด^{๖๒} พระพุทธพจน์และคำอธิบายในอรรถกถาทั้งหมดทั้งกล่าวมา

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาถือว่า ธรรมหรือความจริงนั้นมีลักษณะคืองาม และความงามของ ธรรมนั้นมองหรือกล่าวได้ในหลายมิติ และหลายระดับกล่าวคือ ในมิติแห่งเนื้อหา กิจงามด้วยหลักธรรม คำสอนเช่น เรื่องศีล สมาธิ ปัญญา สมถะวิปัสสนา มรรค ผล นิพพานที่บริสุทธิ์ บริบูรณ์ คือถูกต้อง ครบถ้วน ทั้งอรรถ (ความหมาย) และพยัญชนะ (ข้อความ - ถ้อยคำ)

ในมิติแห่งการปฏิบัติกิจงามด้วยลำดับ หรือขั้นตอนของการปฏิบัติ คือเริ่มแต่ศีล การพัฒนา พฤติกรรมทางกายสมาธิ การพัฒนาพฤติกรรมทางจิต และปัญญาการพัฒนาศักยภาพทางปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาจากง่ายไปหายาก จากหยาบไปละเอียด จากภายนอกไปสู่ภายในตามลำดับ อย่างมีความสัมพันธ์กับทุกขั้นตอน ในมิติแห่งผลของการปฏิบัติ กิจงามด้วยผลในทุกขั้นตอน คือผล ขั้นต้น ทำให้ข่มหรือระงับกิเลสได้ชั่วคราว ผลชั้นกลาง ได้รับความสุขจากความสงบอันเกิดจากสมถะ และวิปัสสนา ผลชั้นสูงสุดคือ ความเป็นผู้คงที่อันเป็นผลจากการบรรลุนิพพาน มิติแห่งคุณค่าต่อชีวิต ก็ งามในทุกด้าน คือด้านเป็นที่พึ่งของชีวิต ด้านให้ประโยชน์ต่อชีวิต ด้านชี้แนะหรือแสดงหน้าที่ วิธีการ อันถูกต้องบริบูรณ์แก่ชีวิต ซึ่งกล่าวโดยรวมก็คือ ให้ความอนุเคราะห์ (อนุกัมปะ) ให้ประโยชน์ (อัตถะ) ให้ความเกื้อกูล (หิตะ) ให้ความสุข (สุขะ) ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์

ในมิติแห่งระดับธรรม ก็มีความงามเป็น ๓ ระดับ คือ งามระดับต้น งามระดับกลาง งามระดับ สูงสุด ซึ่งมีความหมายว่า งามเหมือนกันแต่ต่างกันน้อยต่างกัน หรือลดหลั่นกันไปตามลำดับกล่าว โดย สรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาถือว่า ธรรม เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น เป็นสิ่งที่เป็นที่พึ่งให้ประโยชน์ และให้หน้าที่ หรือให้วิธีการที่ถูกต้องบริบูรณ์แก่มนุษย์และเทวดา และจากที่พึ่งประโยชน์ และหน้าที่นี้เอง ที่ก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ คือข่มกิเลสได้ ก่อให้เกิดสุขและทำให้พ้นทุกข์ (คือนิพพาน) ในที่สุดและ ทุกลักษณะ หรือทุกขั้นตอนของธรรมดังกล่าว ถือว่าเป็นความงามของธรรม

^{๖๐} อัง.จตุกก. อ.(ไทย) ๓๔/๑๐๑.

^{๖๑} มโน. ปุ. อ. (ไทย) ๒/๑๘๗.

^{๖๒} อัง.เอกก. อ.(ไทย) ๓๔/๓๑๑.

ความงามของธรรมความนัยดังกล่าวมา จึงมิใช่งามเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือตอนใดตอนหนึ่ง แต่งามครบถ้วนทุกส่วน หรือทั้งกระบวนการดังพระพุทธพจน์ที่ว่า งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า งามทั้งในทางหลักการวิธีการและการปฏิบัติ แต่ในบางครั้ง พระพุทธองค์ ก็ตรัสถึงความงามของธรรม โดยไม่แยกประเด็น คือตรัสในภาพรวมดังพระพุทธพจน์ ในสุตตสูตรว่า “เมื่อพระสุคตก็ดี สุคตวินัย (ศาสนาทันทีระบบของพระ-พุทธองค์) ก็ดี ยังประดิษฐานอยู่ในโลกนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนมาก เพื่อความสุขแก่คนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๖๓} ในพระพุทธพจน์ดังกล่าวนี้ ดูเหมือนจะทรงเน้นว่า คุณค่าของธรรมที่มีต่อชีวิต คือความอนุเคราะห์ ความมีประโยชน์ ความเกื้อกูล และความสุขนั้นแหละ คือความงามของธรรม และในบางพระสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงความงามของธรรม โดยทรงชี้ไปที่พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาให้ปรากฏ ดังพระพุทธองค์ตรัสใน นวกสูตร ที่ว่า “ภิกษุนวกะ (ใหม่) ก็ดี ภิกษุมัชฌิมะ (ปานกลาง) ก็ดี ภิกษุเถระ (ผู้ใหญ่) ก็ดี หากเป็นผู้ที่ศีลมีธรรมอันแล้ว เรากล่าวความบริสุทธิ์ ความมีธรรมอันแล้วของภิกษุนี้ ว่าเป็นความมีศีลไม่สวยของภิกษุ เหมือนผ้าเปลือกไม้ที่มีสีไม่สวย ฉะนั้นแหละ ภิกษุนวกะก็ดี ภิกษุมัชฌิมะ ก็ดีภิกษุเถระก็ดี ถ้าเป็นผู้มีศีลมีธรรมอันดีเรากล่าวความมีศีล มีธรรมอันดีของภิกษุนี้ว่าเป็นความมีศีลสวยของภิกษุ เหมือนผ้ากาสีที่มีสีสวยฉะนั้น”^{๖๔} ตามนัยของพระพุทธพจน์ข้างต้นนี้ ดูเหมือนจะทรงแสดงความงามของธรรม โดยทรงชี้ไปที่คุณภาพของธรรม ที่แสดงออกทางพฤติกรรมของคน คือภิกษุโดยทรงเปรียบเทียบกับความงาม หรือไม่งามของผ้าเปลือกไม้กับผ้ากาสี

สรุปได้ว่า ความงามในมิติทางธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวความงามทางธรรมะทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ประกาศแก่สัตว์โลกโดยไม่ปิดบังอำพราง ประดุจผู้เปิดภาชนะที่คว่ำอยู่ให้หงายขึ้น ทั้งโดยเนื้อความและแก่นแท้ของคำสอนทำให้ผู้ปฏิบัติบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา

๒.๓.๒ ทฤษฎีทางพุทธสุนทรียศาสตร์

โดยมีการนำเสนอ ทฤษฎีทางพุทธสุนทรียศาสตร์ในที่นี้มุ่งเน้นการศึกษาพุทธศิลป์ประเภทจิตรกรรม

๑) ทฤษฎีพุทธสุนทรียศาสตร์ (พุทธศิลป์ในทางจิตรกรรมภาพวาด) แบบบริสุทธิ์ หมายถึง ทฤษฎีมีลักษณะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะหรือความงามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น ทัศนะเรื่องความงามในพุทธสุนทรียศาสตร์นั้น มีลักษณะเป็นอย่างไร วิธีเข้าถึงความงามมีขั้นตอนอย่างไร

^{๖๓} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๖๐/๑๙๗.

^{๖๔} อัง. ดิก. (ไทย) ๒๐/๕๓๙/๓๑๘-๙.

๒) ทฤษฎีพุทธสุนทรียศาสตร์ (พุทธศิลป์ในทางจิตรกรรมภาพวาด) แบบประยุกต์ หมายถึง ทฤษฎีที่มีลักษณะแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะ หรือความงาม ที่มีการประยุกต์ขึ้น ระหว่างแนวความคิด ตะวันตก กับแนวความคิดตะวันออก อาทิเช่น เรื่องศิลปกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม จากการศึกษา พบว่า ความหมายของศิลปะคือ ฝีมือ ความฉลาดในฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกมาให้ปรากฏ งดงามน่าชื่นชม วิชาที่ใช้ฝีมือ วิชาชีพต่างๆ^{๒๕}

ดังนั้น พุทธศิลป์จึงหมายความว่า ฝีมือ ความฉลาดในฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกมา ให้ปรากฏงดงามน่าชื่นชม วิชาที่ใช้ฝีมือ วิชาชีพต่างๆ ในแนวทางตามพุทธศาสนา หรือพุทธปรัชญา และพระพุทธรูปทรงแสดงพุทธศิลป์ไว้ในมงคลสูตรข้อที่ ๙ ว่า “ศิลปะนี้ เป็นอุดมมงคล เทวดาและ มนุษย์ทั้งหลายทามงคลเช่นนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ปราศัยในข้าศึกทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสวัสดิ

๒.๓.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรมในพุทธสุนทรียศาสตร์

ข้อถกเถียงทางสุนทรียศาสตร์ที่มีมานานคือ การไม่ยอมรับในทรรศนะของกันและกันของแต่ละสำนัก เช่น นักศีลธรรมนิยมได้กล่าวว่า ศิลปะที่ดีต้องรับใช้ศีลธรรม คือเป็นศิลปะที่เป็นไปเพื่อ ศีลธรรม นอกจากนั้น ไม่ถือว่าเป็นศิลปะที่ดี ส่วนผู้ที่ยึดถืออารมณ์ของศิลปะซึ่งไม่ยอมรับและคิดว่า ศิลปะคือศิลปะ และเพื่อศิลปะเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับศีลธรรมแต่อย่างใด อารมณ์การรับรู้ ศิลปะก็เพื่อดื่มด่ำและมีความสุขในขณะนั้นๆ ก็เพียงพอ

๒.๓.๓.๑ ศีลธรรมกับพุทธสุนทรียศาสตร์

“พุทธสุนทรียศาสตร์สัมพันธ์กับศีลธรรมไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกันความดีความความงาม ต้อง สอดคล้องกันโดยองค์ประกอบของการสร้างศิลปะของศิลปินนั้น ล้วนอยู่ในกรอบของศีลธรรมและเป็น สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างศิลปะ โดยพื้นฐานในทรรศนะของพุทธปรัชญานั้น ต้องประกอบไปด้วย ความดีเพราะศิลปะต้องเกื้อหนุนและสัมพันธ์กันกับความดีเพื่อเป็นอีกส่วนหนึ่งในการนำคนสู่ความดี หรือนำความดีสู่คน ความงามในทางพุทธสุนทรียศาสตร์นี้ ได้ยอมรับเอาความงามทั้งหมดที่ สุนทรียศาสตร์ต่างยอมรับกับว่าเป็นความงาม ที่มีอาจความแตกต่างกันทั้ง วัตถุวิสัย จิตวิสัย หรือ สัมพัทธวิสัย แต่หากศิลปะ หรือความงามนั้นๆ ไม่เป็นไปเพื่อความดี ซึ่งมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็น จุดมุ่งหมาย อันมีพระนิพพานเป็นความดีสูงสุดแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ดี และกล่าวได้ว่า ไม่ใช่ความงามที่ แท้จริง โดยนัยยะ”^{๒๖} นี่อาจจำแนกออกเป็น ๒ ส่วนคือ

^{๒๕} พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**, ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๓๓๙

^{๒๖} พระมหาหรรังสันต์ กิตติปัญญา (ใจหาญ) “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา ปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๓** , หน้า ๑๒๕

๑. ตัวศิลปะที่ได้แสดงความงามออกมามีนัยยะเพื่อความคิดหรือไม่ หากมีนัยยะเพื่อความคิดต้องส่งเสริมให้ผู้รับรู้ประพจน์ปฏิบัติอยู่ ในครรลองของศีลธรรมและเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือเข้าสู่ศีลธรรมอันจะนำมาได้ซึ่งการปฏิบัติต่อไป แต่หากตัวศิลปะเองไม่ได้แสดงหรือผู้สร้างศิลปะไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อศีลธรรมแล้ว ศิลปะนั้นๆ ย่อมไม่ได้รับการยอมรับว่า เป็นศิลปะที่แท้จริง หากแต่เป็นสิ่งมอมเมา และไร้ค่าเพราะว่าทำให้คนลุ่มหลง เปรียบเช่นกับอบายมุขทางอารมณ์ที่ไม่มีประโยชน์อันใดเลย อีกทั้งก่อโทษต่อผู้ยึดถือหรือจับต้องนั่นเอง

๒. การรับรู้อารมณ์ศิลปะ ศิลปะที่ดีย่อมแสดงความหมายและอารมณ์ที่ดี ซึ่งในที่นี้คือส่งเสริมศีลธรรมและเป็นไปเพื่อความคิด หากแม้จะมีการรับรู้ศิลปะในทางที่ผิดหรือไม่เข้าใจ ย่อมเป็นเรื่องของผู้ซึ่งมีปัญญาน้อย และไม่อาจเข้าถึงความจริงตามที่ศิลปะได้พยายามสื่อรับรู้ขึ้นก็ไม่ได้ทำให้ศิลปะมีค่าต่ำลงแต่อย่างใด โดยลักษณะนี้ ศิลปะย่อมมีค่าสูงอยู่อย่างนั้น แม้จะมีผู้รับรู้เป็นอีกประการหนึ่งหรือไม่เข้าใจความหมายและการสื่อสารและอาจเห็นเป็นสิ่งที่ไร้ค่าก็ตามความงามและความดีในทางพระพุทธ ศาสนา ต้องสามารถผสมผสานและเกื้อหนุนซึ่งกัน อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะในทางพระพุทธศาสนา ต้องประกอบไปด้วยศีลธรรมนิยม หรือหากจะเปรียบกับนักศิลปะแบบตะวันตกแล้ว มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มศีลธรรมนิยมซึ่งมองและยกศีลธรรมอยู่เหนือศิลปะโดยให้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการรับใช้ศีลธรรมซึ่งในพระพุทธศาสนา ไม่ได้กล่าวรุนแรงเช่น หากแต่สรรเสริญศิลปะที่ประกอบด้วยความคิด และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของเวไนยสัตว์ แต่ในอีกประการหนึ่งสำหรับบรรพชิตแล้ว ทรงตรัสไม่ให้ยึดติดในเรื่องนี้เกินไป ในกรณีนี้ พึงแยกการชื่นชมศิลปะออกเป็นการเสพศิลปะโดยเฉพาะที่ไม่จำกัดขอบเขตมากเท่ากับบรรพชิต เช่นการดูภาพจิตรกรรม ดูการละเล่น การขับกล่อมบทเพลง การเล่นสนุกสนาน แต่ทุกอย่างอยู่ในกรอบของศีลธรรมและหากส่งเสริมให้อยู่ในความคิดยิ่งๆขึ้นไปย่อมเป็นศิลปะที่สำหรับบรรพชิต หรือนักบวชผู้ปรารถนาการออกจาก เครื่องเฝ้าวนตอกิเลส ต่อการครองเรือนหรือการยึดติดแล้ว สิ่งทั้งหมด เช่น การดูการละเล่น การขับกล่อม บทเพลง การเที่ยวไปเพื่อดูจิตรกรรม ย่อมเป็นสิ่งต้องห้ามเพราะขัดต่อสมณะสาธูป หากแต่ผู้ที่เป็นบรรพชิตจักเข้าถึงความงามอันเป็นรูปธรรมมากขึ้น นั่นคือ สุขอันเกิดจากการปฏิบัติ การประพจน์ดีงามในกรอบของธรรมวินัย การกล่าวธรรม การแสดงธรรม การยืน เดิน นั่ง นอนนอนอย่างมีสติ และการได้เห็นหรือฟัง คิด และหาสิ่งที่เป็นการสรรเสริญต่อความดีอันเป็นไปเพื่อนิพพานในเบื้องปลายนั่นเองได้

๒.๓.๓.๒ ศิลปะกับพุทธสุนทรียศาสตร์

ศิลปะในทศวรรษทางพุทธปรัชญา ซึ่งผ่านลวงเลยมามากกว่า ๒๕๐๐ ปี ได้มีความหมายและนัยยะที่แตกต่างไปจากทศวรรษของปรัชญา หรือแนวคิดในยุคอื่นๆ หรือปัจจุบันบ้าง แต่พุทธปรัชญาได้ใช้คำว่าศิลปะ เพื่อแสดงความหมาย ๒ ประการคือ

๑. ศาสตร์หรือความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง หรือความรู้ความชำนาญในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่งที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เช่น กลีกรกรรม พาณิชยกรรม การบัญชีการช่าง ฯลฯ หากเทียบกับปัจจุบันแล้วได้แก่ความรู้ทุกสาขาทั้งที่เป็นความรู้ในสาขาวิชาชีพและความรู้ในสายวิชาการ^{๖๗}

๒. การเล่นหรือการแสดง ที่ต้องการให้เกิดความเพลิดเพลิน และบันเทิงใจแก่ผู้ชมผู้ฟัง เช่น การขับร้อง บรรเลงดนตรี เป็นต้น ส่วนหนึ่งของศิลปะในความหมายนี้จัดอยู่ในสาขาของศิลปะตามความหมายปัจจุบันที่เรียกว่า “วิจิตรศิลป์” เช่น ดนตรีและการฟ้อนรำ แต่ในอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นส่วนใหญ่ของการเล่นที่เรียกว่าศิลปะซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับวิจิตรศิลป์อย่างสิ้นเชิง เช่น ชกมวย มวยปล้ำ เป็นต้น^{๖๘}

ความหมาย ศิลปะทั้งสองประการถือได้ว่าเป็นความหมายที่ยอมรับกันในสมัยพุทธกาล ไม่ใช่ในความหมาย ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นแต่ก็ทรงยอมรับและใช้ในความหมายนั้นในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒ ภาคพระวินัยปิฎก มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๒ บทภาชนีย มีข้อความที่ทำให้เราทราบว่า ในสมัยพุทธกาลได้มีการแบ่งแยกศิลปะออกเป็น ๒ ประเภทคือ ประเภทที่หนึ่งเรียกว่า “วิชาการช่างทรม” และอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “วิชาการช่างอุภยฆ” ที่ชื่อว่า ศิลปะได้แก่วิชาการมีการช่างมี ๒ คือวิชาการช่างทรม ๑ วิชาการช่างอุภยฆ ๑ ที่ชื่อว่าวิชาการช่างทรม ได้แก่ วิชาการช่างจักสาน วิชาการช่างหม้อ วิชาการช่างหูก วิชาการช่างหนัง วิชาการช่างกลบ ก็หรือวิชาการช่างที่เขาเหยียหยันเหยียดหยามเกลียดชัง ดูหมิ่น ไม่นับถือในชนบทนั้นๆ ชื่อว่าวิชาการช่างทรม ที่ชื่อว่า วิชาการช่างอุภยฆ ได้แก่ วิชาการช่างนับ วิชาการช่างคำนวณ วิชาการช่างเขียน ก็หรือวิชาการช่างที่เขาไม่เหยียหยันไม่เกลียดชัง ไม่ดูหมิ่น นับถือกันในชนบทนั้นๆ นี้ชื่อว่า วิชาการช่างอุภยฆ^{๖๙}จากข้อความข้างต้นนั้นให้เราพอทราบได้ว่า ในสมัยพุทธกาลนั้น ศิลปะได้ถูกแยกออกเป็น ๒ ประเภท และผู้คนในสมัยนั้นยกย่องศิลปะประเภทใดและเหยียดหยามประเภทใดในความเป็นศิลปะทั้งหลายเหล่านี้มีลักษณะศิลปะที่พระพุทธองค์ได้ทรงเพ่งโทษไว้ กล่าวคือ เป็นศิลปะที่ผิดโดยมีเจตนาและความเชื่อที่ผิด

^{๖๗} ที.สี. อ.(ไทย) ๙/ ๕๑.

^{๖๘} พ.จ. (ไทย) ๓๐/๗๗๓/๓๐๘.

^{๖๙} วิมหา.(ไทย) ๒/๑๙๑/๒๐๗.

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการละเล่น หรือการแสดงที่เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น กำหนดข้อห้ามสำหรับพระภิกษุในมัชฌิมาสีลว่าต้องเว้นขาดการจากขบ්ර้อง ฟ้อนรำ ซึ่งเป็นข้าศึกต่อกุศลจากการตอบคำถามของนักเดินร่าทั้ง ๒ คน

พระพุทธรองค์ทรงคติเยนหลักการและความคิด ซึ่งเน้นหาการแสดง หรือการกล่าวคำอันไม่จริง แล้วทำให้ผู้อื่นคล้อยตามด้วยคำอันไม่จริง นั้นเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสุข หัวเราะสนุกสนาน และมีความรื่นเริงบันเทิงใจด้วยคำอันไม่จริง และว่า มีทัศนะคติว่า ผู้ใดหัวเราะ รื่นเริง แล้วหากตายไปย่อมไปเกิดเป็นเทวดา หรือเป็นสหายของเทวดาผู้มีความรื่นเริง เช่นนี้เป็นต้น พระพุทธรองค์ทรงตรัสว่า “ความเห็นของเขาเป็นความเห็นผิด ก็เราย่อมกล่าวคติ ๒ อย่างคือ นรกหรือกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน อย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลผู้มีความเห็นผิด”^{๗๐} จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนถึงโทษของการแสดงเดินร่า ซึ่งต้องการเพียงแค่ให้ความบันเทิงโดยมิได้สนใจว่า ความสนุกสนานเหล่านั้น จะมาจากคำจริงหรือคำเท็จ หรืออื่นๆ เพียงแต่ทำให้ผู้คนหัวเราะ รื่นเริงได้ ก็เชื่อว่าตนจะได้เกิดบนสวรรค์เป็นสหายกับเทวดาความเข้าใจเช่นนี้ถือเป็นในกรณีที่พระพุทธรองค์ห้ามพระภิกษุนั้น เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นตัวขัดขวางเหนี่ยวรั้งให้เกิดความเพลิดเพลิน จนไม่สามารถสลัดออกจากกามคุณได้ และตรงจุดนี้ก็เป็นข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ เราจะต้องแยกสังคัม ในพุทธศาสนาออกให้ถูกต้อง เพราะในสังคัมพุทธศาสนานั้น มีข้อกำหนดให้ปฏิบัติในระดับพื้นฐานที่แตกต่างกันไป เช่น คฤหัสถ์คือกลุ่มบุคคลที่ยังข้องเกี่ยวกับกาม ยังเสพกามอยู่ มีศีลในระดับหนึ่งที่เหมาะแก่การครองตนเช่นนั้น พระภิกษุคือกลุ่มบุคคลที่ต้องการสลัดออกจากกามย่อมมีศีลที่เหมาะสมแก่การครองตนระดับหนึ่ง

ดังนั้น เหตุผลในการห้ามพระภิกษุ ก็เพื่อให้ภิกษุสงฆ์สามารถหลุดพ้นจากกามคุณได้นั่นเอง แต่ในเวลาเดียวกัน พระพุทธรองค์ไม่ทรงบัญญัติศีลข้อนี้ไว้สำหรับคฤหัสถ์ เพราะเป็นที่เห็นได้แจ่มชัดแล้วว่าผู้ที่ยังเป็นคฤหัสถ์อยู่ คือผู้ที่ยังคงแสวงหาความสุขที่เนื่องมาจากกามคุณในกรณีของนักเดินร่า พระพุทธเจ้าได้ชี้ความผิดให้เห็น ๒ ประการคือ เจตนาและความเชื่อที่ผิด เมื่อมีความเชื่อที่ผิด และเจตนาไม่ถูกต้อง การคิดสร้างทำร้ายรำต่าง ๆ ขึ้นมา รวมทั้งการแสดงรำร่าก็จะมุ่งให้เกิดผลตามความเชื่อและเจตนาเหล่านั้นๆ หากเปลี่ยนความเชื่อและเจตนาเสียใหม่ คุณและโทษของการเดินร่าและของนักแสดงการเดินร่าก็นั้นย่อมเปลี่ยน^{๗๑}ไปในลักษณะ การแสดงศิลปะ อันมาจากความเชื่อและเจตนาอีกประการหนึ่งดังนี้ ครั้งหนึ่ง เมื่อท้าวสักกะผู้เป็นจอมเทพ อยากจะเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่ขณะนั้น พระพุทธรองค์กำลังพักผ่อนอยู่ในฌาน ท้าวสักกะไม่อาจเข้าเฝ้าได้ทันที จึงได้ขอให้ปัญจสิขะซึ่งเป็นคนธรรมดา บรรเลงพิณนำขึ้นก่อน เพื่อให้พระพุทธรองค์ทรงพอพระราชหฤทัย แล้วจึงเข้าไปเฝ้า ปัญจสิขะจึงบรรเลงพิณเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และกาม ซึ่งมีข้อความตอน

^{๗๐} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๕๙๐/๓๑๔.

^{๗๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/ ๒๔๙/๒๐๐.

หนึ่งว่า เธอผู้ดงามจงสรวมกอดฉัน นั่นเป็นข้อที่ฉันปรารถนายิ่งนักความใคร่ของฉันในเธอผู้มีผลเป็นลูกคลื่น ถึงจะน้อยก็มีผลมากเหมือนทักษิณาที่ถวายเป็นพระอรหันต์ ฉะนั้น บุญอันใดที่ฉันได้ทำไว้แล้วในพระอรหันต์ผู้คงที่ มีอยู่ ขอบุญอันนั้นของฉันจง อำนวยผลแก่ฉัน พร้อมกับเธอ แม่สุริยวัจจสา ฉันปรารถนาเธอเหมือนพระศากยพุทธเจ้า ทรงเข้ามานพระองค์เดียว มีพระปัญญาธิกาพระองค์ ทรงมีพระสติ เป็นมุนี ทรงแสวงหาอมตะพระผู้จอมปราษฎ์ได้บรรลุพระสัมโพธิญาณอันสูงสุดแล้ว พึงชื่นชมฉันใด เธอผู้ดงาม ถ้าฉันได้อยู่ร่วมกับเธอก็พึงชื่นชมฉันนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับปัญจสิขคนธรรพว่า “เสียงสายของท่าน เทียบได้กับเสียงเพลงขับ และเสียงเพลงขับของท่านเทียบได้กับเสียงสาย ก็เสียงสายของท่านไม่เกินเสียงเพลงขับ และเสียงเพลงขับของท่านไม่เกินเสียงสาย ก็คาถาเหล่านี้ อันเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และกาม ท่านประพันธ์ขึ้นเมื่อไรความเข้าใจที่ผิด และพระพุทธรูปก็ได้ทรงชี้โทษว่า จะเป็นเช่นใด การแสดงศิลปะทางขับร้องและดนตรีของปัญจสิขคนธรรพ ในครั้งนี้ ได้รับความชมจากพระพุทธเจ้าก็อาจกล่าวได้ ในบางกรณีนี้อาจมีข้อสงสัยว่า พระพุทธเจ้าทรงเพ่งโทษห้ามในเรื่องใด สมควรที่จะดูเจตนาที่เข้ามาเกี่ยวข้องไว้เป็นข้อพิจารณาเสมอ นอกจากนี้ ข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อความตอนท้ายแห่งพระพุทธพจน์ที่ว่า “เสียงสายของท่านเทียบได้กับเสียงเพลงขับและเสียงเพลงขับของท่านเทียบได้กับเสียงสายก็เสียงสายของท่านไม่เกินเสียงเพลงขับ และเสียงเพลงขับของท่านไม่เกินเสียงสาย” ข้อความตอนนี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับมติที่ใช้ในการตัดสินคุณค่าผลงานศิลปะสมัยใหม่แล้วดูจะลงรอยกันอย่างมาก ในข้อที่ว่า ผลงานศิลปะที่ดีนั้นรูปแบบและเนื้อหาจะต้องไปด้วยกันได้ มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ซึ่งถือเป็นหลักการทางทฤษฎีศิลปะอย่างหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงาน ทางด้านศิลปะให้เนื้อหา และรูปแบบเป็นเอกภาพกลมกลืนนั่นเอง

๒.๔ สรุป

สุนทรียศาสตร์แบบตะวันตก มีความเชื่อพื้นฐานที่ขัดแย้งกันตามแต่ละทฤษฎี ซึ่งศีลธรรมนิยมและศิลปะนิยมล้วนให้เหตุผล แนวคิดที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงและสัมพัทธนิยมได้มีแนวทางในการที่ประนีประนอมทั้งสองทฤษฎีนั้นเข้าด้วยกันส่วนความงามของอุบัติการณ์ใหม่ จึงมิใช่ผลลัพธ์ของภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งแต่ความงามน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดใหม่โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้เป็นพื้นฐานรองรับคุณค่า^{๗๒} ความงามที่เป็น อุตติการณ์ใหม่ (Emergent Thing) คุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติของวัตถุที่ถูกนำมาสร้างสรรค์และตกแต่งให้เกิดความงามไม่ได้เป็นสุนทรียะเพราะใครๆ ให้การยอมรับว่าเป็นสุนทรียะ ความเป็นสุนทรียะไม่ได้มีเพราะการยอมรับว่าเป็นสุนทรียะ

^{๗๒} ประเสริฐ ศิลรัตน์ ,สุนทรียทางทัศนศิลป์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

โดยมนุษย์เป็นผู้กำหนด หรือตัดสินให้เป็นหรือไม่เป็น แต่เป็นสุนทรียะเพราะวัตถุนั้นๆ มีคุณสมบัติแห่งความเป็นสุนทรียะแล้วอย่างแท้จริง คุณสมบัติทางสุนทรียะนี้ เป็นคุณสมบัติดั้งเดิม ที่ติดตัววัตถุทางสุนทรียะมาแต่แรกเริ่ม และมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุทางสุนทรียะเพียงอย่างเดียว เมื่อคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของวัตถุ คุณค่าทางสุนทรียะจึงมีลักษณะเป็นสัมบูรณ์ (Absolute) สิ่งที่เป็นสัมบูรณ์ย่อมมีค่าที่แน่นอนตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึก หรือความพึงพอใจของใครหรือสิ่งอื่นใด มันมีค่าในตัว หรือสาหรับตัวเองโดยไม่สัมพันธ์กับสิ่งอื่นนอกเหนือตัวมัน สิ่งที่มีคุณค่าทางสุนทรียะอยู่ดี แม้ว่าไม่มีใครหรือสิ่งอื่นใดไปรับรู้มัน เมื่อเรารับรู้ เราอาจเกิดความชอบหรือสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่ถ้าเราไม่รับรู้มัน คุณค่าทางสุนทรียะของมันก็ยังคงอยู่ คุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุ และเป็นอิสระจากความรู้สึกของมนุษย์หรือสิ่งอื่นใดโดยนัยยะนี้ จัดเป็นวัตถุนิรันดร์ ส่วนทฤษฎีที่แย้งแนวคิดข้างต้น คือวัตถุจักมีคุณค่าทางสุนทรียะ ต้องได้รับการยินยอมหรือยอมรับว่างามจาก ผู้ชื่นชอบ หรือชื่นชมความงามนั้นๆหาก ไม่สามารถทำให้ผู้ชื่นชม ศิลปะเข้าถึงความงามนั้นๆ ได้ ศิลปะย่อมไม่มีคุณค่า เพราะคุณค่าของศิลปะต้องมีเจตนาในการสื่อความงามสู่ผู้รับชมหรือชื่นชอบ ศิลปะ สัมพัทธนิยมได้กล่าวถึงการประนีประนอม ทั้งสองทฤษฎีเข้าด้วยกันเพราะ เห็นว่าคุณค่าของความงาม หรือศิลปะต้องประกอบไปด้วยวัตถุและผู้รับรู้วัตถุหรือศิลปะนั้นๆ จึงจักเกิดความชื่นชมหรือเข้าถึงความงามของศิลปะได้ ส่วนในทางอุปติการณใหม่ จะมีเหตุผลหนักแน่นน่าเชื่อถือเป็นอย่างมากก็ตามแต่ก็ยังมิข้อบกพร่องในเรื่องที่ถือว่า ความงามเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ระหว่างความสัมพันธ์ของตัวบุคคลและวัตถุซึ่งต้องใช้หลักเกณฑ์มากมายมาเป็นข้อพิจารณาประกอบโดยหลักเกณฑ์ต่างๆ เหล่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตามเงื่อนไขปัจจัยของบุคคลผู้ตัดสินทำให้ในที่สุดแล้วก็ไม่สามารถหาข้อสรุปที่มีความแน่นอนชัดเจนอย่างเด็ดขาดได้เช่นเดียวกันพุทธสุนทรียศาสตร์ได้กล่าวถึงความงามใน ๒ มิติคือ ความงามในมิติทางธรรมและความงามมิติทางโลก ความงามในมิติทางธรรมหมายถึง ความงามที่เป็นลักษณะของธรรม หรือความจริงอันเป็นผลจากคุณภาพ หรือคุณสมบัติของธรรมะ ซึ่งปรากฏต่อการรับรู้ของมนุษย์ผู้มีญาณ หรือแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ผู้ทรงศีลทรงธรรม ทำให้ผู้คนทั่วไปรับรู้ และเห็นได้ว่าเป็นผู้มีธรรมหรือผู้ที่งามโดยไม่จำกัดอายุ เพศ และวัย ความงามของธรรม จัดได้ว่าเป็นวัตถุนิรันดร์ เนื่องจากเป็นความงามซึ่งเป็นคุณสมบัติเชิงวัตถุนิรันดร์ ปรากฏการณ์ความงามของธรรมจึงเป็นสิ่งที่สากลทุกคนที่รู้ หรือสัมผัสได้ย่อมมีความเข้าใจที่ตรงกัน และแม้ว่าผู้คนจะไม่อาจรับรู้ได้ ความงามของธรรมะก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ความงามใน มิติทางโลก ซึ่งจัดเป็นความงามทางวัตถุโดยสุนทรียศาสตร์ก็นำมาสัมพันธ์กับพุทธสุนทรียศาสตร์ที่มีความคิดว่าเป็นผลของการมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างคุณภาพหรือคุณสมบัติของวัตถุกับกิเลส คือ ความพอใจ ความยินดียินร้าย ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เกิดการปรุงแต่งตามแต่จริตของแต่ละคนจึงเป็นความรู้สึกเกี่ยวกับความงามของวัตถุที่รับรู้และอารมณ์ที่เข้ามา กระทบแตกต่างกันไป ตามอำนาจและอิทธิพลของกิเลสของแต่ละคน สำหรับผู้ที่ไม่มีกิเลสย่อมไม่มีความรู้สึกว่างามอันเป็นไป ในลักษณะอาการการใคร่ หรือหลงใหลไปตามอำนาจกิเลสเลย

หากแต่มีรับรู้อารมณ์ที่เข้ามากระทบด้วยความมีสติอยู่ตลอดนั่นเอง ฉะนั้น ความงามในมิติทางโลก หรือความงามทางวัตถุนี้ พุทธปรัชญาถือว่า เป็นจิตวิสัยอันเนื่องด้วยวัตถุวิสัย และกล่าวถึงความงามในลักษณะนี้ ตามโลกียะหรือตามบัญญัติของโลกเท่านั้นแต่ความงามลักษณะนี้จะหาเป็นความงามที่แท้จริงไม่ ซึ่งไม่มีคุณค่าหรือเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตสำหรับผู้ต้องการเข้าถึงความงามที่แท้จริง แต่อย่างใดความงามที่แท้จริง ต้องเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ เพื่อการดับกิเลส เครื่องเศร้าหมองนั่นเอง

จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวิ นันทขว้าง

๓.๑ ความหมายของจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว

จิตรกรรมภาพวาดดอก บัวถือว่าเป็นมรดกทางศิลปกรรมอย่างหนึ่งมีคุณค่าของทวิ นันทขว้าง มีเอกลักษณ์ของตัวเองชัดเจน มีทั้งวิธีการเขียนการใช้เส้นและสีมีความชำนาญในการสร้างสรรค์ที่แตกต่างไปจากงานจิตรกรรมของชนชาติอื่น จิตรกรรมของทวิ นันทขว้าง มีลักษณะลีลาการใช้เส้นและสีเส้นที่อ่อนช้อยนุ่มนวลแสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของจิตรกรทั้งสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ถึงชีวิตในสังคมไทยได้ดีทั้ง ขนบประเพณี ระเบียบพิธีและศาสนาในพระพุทธศาสนาของคนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว จึงเป็นศิลปกรรมที่มีความหมายทางคุณค่าการศึกษา ให้ทั้งความรู้ทางพุทธสุนทรียศาสตร์ เกิดความเบิกบานใจจากความงดงามและสุนทรียภาพอันสูงส่งที่แฝงอยู่ในจิตรกรรม คืองานศิลปะสาขาหนึ่ง ที่เรียกว่าวิจิตรศิลปะ หรือวิสุทธิศิลปะ หมายถึงศิลปะบริสุทธิ์ ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของจิตรกร ทั้งความคิด ความชำนาญ และจินตนาการจนเกิดเป็นมโนภาพ และด้วยพลังแห่งสมาธิ ฝีมือ ความชำนาญ ความประณีตความสามารถทางเทคนิค และความศรัทธา “ซึ่งช่างเขียนมีการถ่ายทอดมโนภาพนั้นๆ ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมอันจะทำให้ผู้ชมรู้สึกได้โดยทางมโนอินทรีย์สัมผัสได้ดี ที่ทำให้เกิดความประจักษ์แห่งศิลปะนั้นๆและมีผลให้จิตใจเป็นสุขยิ่งทั้งในทางคุณธรรม จริยธรรม และสุนทรียศาสตร์ นั่นก็คือ จิตรกรรมเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้จิตใจสูงขึ้นถ้าจิตรกรรมใดที่ไม่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกปิติยินดีอิ่มเอิบใจหรือสะท้อนใจแล้วจิตรกรรมนั้นก็ไม่มีคุณค่า ไม่สามารถเรียกว่าเป็นศิลปกรรม หรืออีกทางหนึ่ง หากจิตรกรรมนั้นมีคุณค่า แต่ผู้ชมนั้นเป็นผู้ที่ขาดอินทรีย์สัมผัส ก็ไม่สามารถเกิดความประจักษ์แห่งศิลปกรรมนั้นได้”^{๗๓} “เมื่อเห็นภาพดอกบัวก็ต้องระลึกถึงอาจารย์ทวิ นันทขว้าง ภาพดอกบัวมีสีสดใสเย็นตาว่างอยู่ในมุมสงบ เป็นตัวแทนเกียรติคุณที่ความเป็นแห่งยอดศิลปินคนหนึ่ง ยังปรากฏอยู่ในมโนภาพของผู้คนที่สนใจงานศิลปะและผลงานของอาจารย์ทวิฯ ตลอดมาแม้ชีวิตศิลปินไม่สงบเหมือนดอกบัว

แต่อาจารย์ทวิฯได้มีเวลาสร้างผลงานทำให้มีปรากฏ ไว้แก่ผู้รักประเทภผลงานศิลปะทั่วไป”^{๗๔} ดอกบัวถือว่าเป็นดอกไม้สำคัญอันมีนัยยะแฝงไว้ ซึ่งความคิดทางพุทธปรัชญาเรื่องโลกและชีวิต ดังนั้น

^{๗๓} วรณิกา ณ สงขลา, การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๘), หน้า ๑.

^{๗๔} สมพร รอดบุญ, ชีวิตและงานของ อาจารย์ทวิ นันทขว้าง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ซีทีบี จำกัด, 1995), หน้า ๕๘.

ดอกบัว ของอาจารย์ ทวี นันทขว้าง ทำให้ระลึกถึงหลักของพุทธปรัชญาซึ่งเปรียบได้กับวัฏจักรแห่งชีวิตที่มีการเวียนว่ายตายเกิด

๓.๑.๑ ลักษณะของจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว

มีลักษณะผลงานเฉพาะตัวบ่งบอกถึงคุณค่าความงามที่มีความโดดเด่นได้อย่างชัดเจนมากเช่น “งานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวีฯ มีใช้สีน้ำมัน (oil) และ สีอะคริลิก (acrylic) สีน้ำมัน (Oil) ผลงานจิตรกรรมของท่านมีความสำคัญมาก มีอิทธิพลต่อวงการศิลปะของไทยอย่างยิ่ง งานของท่านมีลักษณะพิเศษ โครงสี scheme สีที่เต็มไปด้วยพลัง มีความลึกลับ (mystery) ใช้ เส้นสีดำ สีม่วง ผสม สารพัดสี ตัดเส้นได้สวยสดงดงามมาก ฉลาดในการจัดวางองค์ประกอบ จัดวางภาพ ดูง่าย ละเอียดคม การใช้ระนาบเป็นหัวใจของงานจิตรกรรม อาจารย์ทวี ใช้ลักษณะเรียบแต่ดูกลมกลืน ลึก ดูที่ความลึกในความรู้สึกฝีมือออกมาเป็น harmony สีอะคริลิก (acrylic) ท่านยังคงใช้ subject วิวาททัศน์ที่ถนัด ดูสบายใจ แนวโน้มในการแสดงออกเปลี่ยนไป ที่มีลักษณะของความรุนแรงของสีแปร่งที่แสดงออกไม่เหมือนยุคสีน้ำมันทวีวัยสูงอายุมากขึ้นความสุขุมมากขึ้น ลักษณะความสุขุมละมุนละไมอ่อนหวานมากขึ้นผลงานเปล่งทักษะลีลาในฝีมือเต็มที่ แต่ก็ยังความลึกลับในอารมณ์ไว้อยู่ในที”^{๗๕} ในทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ที่มีความเป็นผลงานลักษณะการเขียนภาพดอกบัวที่แสดงความสามารถในวิธีการการเขียน “อาจารย์ทวีฯจัดเป็นจิตรกร อีกคนที่ชอบเขียนภาพจากธรรมชาติทั้งที่เป็นทิวทัศน์หุ่นนิ่งภาพดอกบัว ผลงานจิตรกรรมของทวี นั้นแม้จะอิงอยู่กับธรรมชาติก็ตามหากแต่สิ่งที่เขาสร้างสรรค์ขึ้นจักแฝงไว้ด้วยความรู้สึกนึกคิดและเกิดบรรยากาศที่ลึกเข้าไปในห้วงของจินตนาการ และปัญญาจึงทำให้ผลงานของเขามีทั้งความงามที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดผู้ชม ให้ชื่นชอบความงามที่เขาเนรมิตด้วยสีแสนสดองค์ประกอบ และบรรยากาศที่ไม่เหมือนใคร ผลงานของเขาคนทั่วไปเข้าใจได้ ชื่นชมได้ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมดาสามัญ เช่น รูปดอกบัว ใบบัว ดอกไม้ ขุนเขา ทิวไร่ ดอกเลา ฯลฯ แต่จากสิ่งสามัญเหล่านี้ ทวีสามารถสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ด้วยชั้นเชิงทางศิลปะที่ซับซ้อน พร้อมกับใส่ ‘ไฟ’ แห่งความรู้สึกนึกคิดของเขาลงไป รางวัลเกียรติยศอันดับหนึ่ง เปรียบเทียบ จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๗ พ. ศ. ๒๔๙๙ จากรูป ‘ดอกบัว’ ซึ่งผลงานชิ้นนี้นับเป็นผลงานที่แหวกไปจากการเขียนภาพหุ่นนิ่งที่เขียนกันทั่วไปในยุคนั้น รูปดอกบัวของทวีแสดงให้เห็นความสามารถในการจัดวางวรรณะของสี ที่แม้จะเรียบง่าย แต่มีพลังแสดงให้เห็นพลังความรู้สึกและความคิดที่ลึกซึ้งของศิลปินได้เป็นอย่างดี ผลงานชิ้นนี้ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี เขียนชมว่า ‘follow your STAR and you shall reach glorious PORT’ ข้อความสั้นๆ บนกระดานแผ่นเล็กๆนั้นมีความหมายต่อชีวิตเขารักขามันไว้อย่างดีจนวาระสุดท้ายของชีวิต และจาก

^{๗๕} กรมศิลปากร. สุนจิบัตรในงานนิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวี นันทขว้าง, ศิลปินชั้นเยี่ยมปี ๒๔๙๙ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๓-๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วาดศิลป์ จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๒๕.

ภาพดอกบัวที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับหนึ่งเหรียญทองเป็นเหรียญที่สาม ทำให้ได้รับการยกย่องให้เป็น ศิลปินชั้นเยี่ยมจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ผลงานจิตรกรรมของทวีมีสุนทรียภาพสูง ในขณะเดียวกันก็มีพลังแห่งการสร้างสรรค์สูง เขาสามารถล้นกรองอารมณ์ที่พลุกพล่านอยู่ในใจผ่านปลายอาคาร หรือแมกไม้เป็นบริเวณสำคัญของภาพในขณะที่ท้องฟ้าเป็นพื้นของภาพพุทักออกมาเป็นความสุขุม”^{๗๖}

๓.๑.๑.๑ บุคคลกล่าวถึงลักษณะงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวี ฯ

สวสดี ตันติสุข ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ประจำปี พ. ศ. ๒๕๓๔ ได้เขียนถึงอาจารย์ทวี นันทขว้างไว้ว่า “อาจารย์ทวีเป็นจิตรกรและศิลปินอาวุโสท่านหนึ่งที่ได้สร้างเกียรติประวัติและผลงานศิลปะทางจิตรกรรม เป็นที่มีการยอมรับในวงการศิลปะของไทยและในต่างประเทศ จิตรกรรมสีน้ำมัน ‘ภูเขาทอง’ ภาพหุ่นนิ่ง ‘ดอกไม้’ ‘ดอกบัว’ ภาพเหมือน ‘สุวรรณี’ และภาพ ‘ทิวทัศน์’... เหล่านี้มีคุณค่ายิ่ง ควรแก่การศึกษาและชื่นชมของนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป ที่สนใจจิตรกรรมแต่ละชิ้นถ่ายทอดมาจากความงามจากธรรมชาติได้อย่างมีชีวิต มีลักษณะสีสดงดงาม ลึกซึ้ง ใช้เส้นให้เกิดความรู้สึกหนักแน่นเป็นปีกแผ่นและกลมกลืนกันได้เป็นอย่างดี มีความจริงใจ มั่นใจ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะควรแก่การยกย่อง”^{๗๗}

บรรจบ พลาวงศ์ ผู้ที่เป็นศิลปินสาขาจิตรกรรม ได้เขียนถึง ผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัว ของอาจารย์ ทวี นันทขว้าง ไว้ว่า “งานในช่วงแรกเป็นลักษณะ Impressionism แต่มีลักษณะส่วนตัวในเรื่อง เช่นการใช้สี สีบางสีถ้าเขียนด้วยกันผมก็ไม่กล้าใส่ แต่อาจารย์ทวีกล้าใส่ บางอย่างเกินจริงแต่ดูแล้วไม่เสียกลับทำให้ดูชมภาพดีขึ้น ความจริงชอบงานของเขามาก รูปโปสเตอร์ที่เป็นงานจิตรกรรมของเขาถ้าผมเห็นที่ไหนผมก็จะเก็บสะสมเอาไว้ดู อาจารย์ทวีชอบ Still Life ผมชอบ Painting นำสังเกตว่าภาพลักษณะการเขียนสมัยก่อนนั้นเราเขียนขนาดเล็กๆ แต่อาจารย์ทวีกล้าเขียนรูปใหญ่โตๆ งานช่วงหลังไม่ค่อยจะให้เห็น เท่าที่ทราบนั้นเขาเขียนภาพดอกบัวและทิวทัศน์ไว้มาก”^{๗๘}

เปรี๊ยะ เปลี่ยนสายสืบ ศิลปินสาขาจิตรกรรม และเป็นนักถ่ายภาพชีวิตพื้นบ้าน ผู้เป็นศิษย์ใกล้ชิดคนหนึ่งของอาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้แสดงความคิดเห็นในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวีว่า “งานของครูออกเป็นเซอเรียลลิสม์ แต่ก็มีคิวบิสม์อยู่ด้วยมี สไตลด์เป็นเซอเรียลลิสม์ สีมืดความลึก แสง

^{๗๖} วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, “ทวี นันทขว้าง เขาเกิดมาเพื่อเขียนรูป”, ไฮคลาส, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐๗ (มีนาคม ๒๕๓๖), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามรัฐ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗๐-๑๗๒

^{๗๗} กรมศิลปากร, คู่มือจิตรในงานนิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวี นันทขว้าง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วาดศิลป์ จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๒๒.

* แมสส์ (mass) หมายถึง บริเวณที่มีขนาดหรือความสำคัญมากในงานจิตรกรรมหรืองานออกแบบ

^{๗๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

มีลูกเล่น แมสส์มีจุด* มีอัตราหนักเบา ดูรวมทั้งหมด สี เงา แขนงลึก มหิมา ครูใช้สี ‘ปรัสเซียนบลู’ ที่หนักที่สุดแต่ดูใสและเบาที่สุด”^{๗๙}

ประยูร อุลุชาฎะ น.ณ ปากน้ำเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะทัศนศิลป์(จิตรกรรม)ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ได้เขียนถึงผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทิวว่า“ชอบเรื่องTextureทำได้ดีสวยงามมีลักษณะสีที่ใช้ดูสบายตา ชมเชย งานที่ประทับใจ เช่น รูปเขียนที่ โบสถ์วัดโพธิ์ รูปภูเขาทอง ดอกบัวและในงานประเภท Still Life”^{๘๐} และได้กล่าวถึงท่านอาจารย์ทิว ในพจนานุกรมศิลปะ ว่า ทิว เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว ทิว นั้นทิว้างเป็น นักเรียน ลลิสร์ มาก่อน โดยเริ่มเขียนภาพนิ่งและภาพทิวทัศน์ ภาพทิวไผ่งาม

๓.๑.๒ประเภทของจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว

จิตรกรรมภาพวาดดอกบัว เป็นประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) หมายถึงผลงานศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ เป็นความสามารถการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวของอาจารย์ทิวเป็น “ผลงานสร้างสรรค์ที่ผสมผสาน ระหว่าง แบบเหมือนจริงกับแบบเหนือจริงตามแบบของอาจารย์เอง”^{๘๑}อันเป็นคุณลักษณะถึงความพิเศษในเรื่องของคุณค่าความงามความรู้สึก ซึ่งรังสรรค์มาจากจินตนาการ ในด้านจิตรกรรมที่สร้างสรรค์อย่างอิสระเป็นประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ ผลงานอาจารย์ทิวฯ ในช่วงหลังจนถึงปัจจุบันไม่ผาดโผนเป็นไปอย่างเรียบๆแต่มีความประณีตลึกซึ้งมีสมาธิดูผิวเผินและมีความมั่นใจ ถึงแม้จะไม่ไปข้างหน้าแต่ก็ไปทางลึกและทางสงบ ได้ใช้ผลงานศิลปะและวิชาการบริการสังคมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และยังคงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยดีตลอดเวลานับว่าเป็นศิลปิน ที่มีคุณสมบัติที่เพียบพร้อมทุกประการจึงได้เป็นแบบอย่างที่ดียิ่งแก่อนุชนรุ่นหลังได้อย่างดีโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกหรือจินตนาการและแสดงถึงพุทธิปัญญาจากประสบการณ์ของศิลปิน ผู้สร้างงานแล้วสามารถถ่ายทอดงานศิลปะไปถึงผู้ชมได้ไม่ได้อย่ามุ่งกระทำเพื่อแสดงให้เห็นเพียงทักษะฝีมือหรือเพื่อผลประโยชน์ในการใช้สอยอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยลักษณะและประเภทผลงานทางศิลปะอย่างเช่น

^{๗๙} กองบรรณาธิการ, “เยี่ยม “ศิลปินแห่งชาติ” ที่โรงพยาบาลศิริราช ทิว นันทขว้าง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะทัศนศิลป์ (จิตรกรรม), ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๗ (พฤษภาคม ๒๕๓๔), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามรัฐ,๒๕๓๔), หน้า ๗๗.

^{๘๐} กรมศิลปากร. **สัจจิบุตรในงานนิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทิว นันทขว้าง ศิลปินชั้นเยี่ยม ปี ๒๕๔๙** เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๓ – ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามรัฐ, ๒๕๓๓), หน้า ๒๓.

^{๘๑} นายทิว นันทขว้าง **“ประวัติชีวิตและผลงาน”** เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) เนื่องใน วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๓ วันอาทิตย์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามรัฐ ,๒๕๓๓), หน้า ๒๐.

ศิลปะประยุกต์ (Applied Art) นั้นที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อคุณค่าความงามในการตอบสนองต่อประโยชน์ใช้ในการสอยในชีวิตประจำวัน เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายเป็นอันดับแรก แต่จะมีการคำนึงถึงเป็นคุณค่าความงามเป็นอันดับรอง คือ พาณิชยศิลป์ (commercial art) เป็นศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อประโยชน์ในทางการค้า ธุรกิจ การสื่อสาร เช่น ภาพโฆษณา โปสเตอร์ ไลน์ว ในการประชาสัมพันธ์ ปกหนังสือ ปกซีดีเพลง การตกแต่งหน้าร้านค้า (display) และ โฉว์รูมและสามารถผลิตซ้ำๆ ได้ในปริมาณมากหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบต่างๆได้ตามความต้องการของตลาด ในกลุ่มเป้าหมาย

แต่ก็เป็นศิลปะ ที่ไม่มีความสอดคล้องกับลักษณะของผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ ทวีฯ ซึ่งเป็นผลงาน ที่ถ่ายทอดสร้างสรรค์ขึ้นจากรู้สึกประทับใจต่อธรรมชาติของบึงบัวนั้นๆ และ พรรณไม้ต่างๆ ของ อาจารย์ทวี นันทขว้าง แล้วสามารถก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจและความซาบซึ้งกินใจเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียะ อันเป็นคุณค่าทางใจที่สำคัญต่อผู้ชมและสะท้อนความเป็นสังคมไทยที่แฝงไว้ซึ่งเนื้อหา เรื่องราวทางพุทธปรัชญาทำให้เกิดแนวคิด“เพื่อการศึกษาเรื่องความงามในพุทธปรัชญาเถรวาท จะได้เป็นการศึกษาถึงคุณค่าความงามในเชิงศิลปะ ทางจริยศาสตร์นั่นเอง และเป็นการพิจารณา ถึง เรื่องคุณค่าความงามเราจะมองในแง่ของการใช้สอยหรือบริโภค อันเป็นแนวทางในการบรรเทาต้นเหตุ รากะ เป็นขั้นตอนสำหรับฝึกปฏิบัติ และขัดเกลาใจไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ เช่นเดียวกันในการพิจารณาคุณค่าความงาม เราย่อมต้องพิจารณาว่ามีประโยชน์อย่างไร กับชีวิตหรือการดำเนินชีวิต คุณค่างานศิลป์หรือสุนทรียะก็เช่นเดียวกันต้องมีประโยชน์ต่อชีวิตเรา ”^{๘๒}

ลักษณะความงาม ทางสุนทรียะดังกล่าวนี้เองเป็นที่มาของคุณค่าของผลงานศิลปะเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เรามองเห็นถึงคุณค่าของผลงานศิลปะถึงความงามในพุทธปรัชญาเถรวาท การศึกษาแนวคิดเรื่อง “ความงาม” ในระบบคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท โดย ใช้ในคือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้มีการรวบรวมไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก รวมถึงอรรถาธิบายตลอดจนเป็นการแสดงออก ทศนะของนักคิดนักวิชาการยุคหลังที่เกี่ยวข้องผลการศึกษาพบว่า ในระบบคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึงความงามใน๒มิติคือ”ความงามในมิติทางโลกและความงามในมิติทางธรรม”^{๘๓} ซึ่งในทางพุทธปรัชญา

^{๘๒} พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๙๔.

^{๘๓} พระมหารังสรรค์ กิตติปัญญา (ใจหาญ), **การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท**, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓, หน้า ๑๑-๕๙.

เถรวาทเสนอแนะว่าเป็นความงามระดับพื้นฐาน เช่นความงามในทางภาพวาดจะได้ก้าวไปสู่ความงามในระดับสูงกว่าคือความงามของจิตใจและความงามของปัญญา อีกทั้ง ในคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาทยังแสดงนัยแห่งความสัมพันธ์ ของที่เป็นความงามในมิติทางโลก และความงามในมิติทางธรรม ระบบสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นความงามทางโลกเป็นประเภทศิลปะประยุกต์ ส่วนความงามทางธรรมเป็นประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art)

ดังนั้น ผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้าง จึงเป็นผลงานศิลปะบริสุทธิ์ที่มีการสร้างผลงานที่เหมือนจริงดังที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาตินั้นๆ ที่อยู่ในบึงบัวโดยยึดหลักการสร้างสรรค์ประเภทผลงาน จิตรกรรมชุดดอกบัวเหมือนจริงและเหนือจริงสื่อความหมายใช้โทนสีของภาพเป็นพื้นสีขาวปนสีชมพู กลางบึงบัวนั้นโดยนำทัศนธาตุต่างๆมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) ได้อย่างกลมกลืนน่าประทับใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการนำเส้นโค้งลักษณะต่างๆมาถ่ายทอดรูปร่างรูปทรงของดอกบัวได้อย่างเหมือนจริง มีขนาดสัดส่วนที่ถูกต้องชัดเจนการจัดวางภาพบนบริเวณที่ว่างซึ่งทำได้อย่างเหมาะสมเช่นแสงเงา และสี มีการใช้ค่าน้ำหนักสีที่กลมกลืน อาจารย์ทวีฯ นำพื้นผิวสีขาวมาใช้ในการเน้นพื้นหลังของภาพทำให้ภาพที่ให้ความรู้สึกลึบๆ กลับดูเคลื่อนไหว ทำให้ภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวีฯ มีเรื่องราวคุณค่าความงามมากยิ่งขึ้นในผลงานจิตรกรรม และการนำเสนอผลงานที่น่าชมสามารถมองเห็นเช่นการเขียนภาพดอกบัวเหมือนภาพดอกบัวภาพทิวทัศน์ภาพหุ่นนิ่งในงานจิตรกรรม การปั้น การแกะสลัก และการหล่อรูปดอกบัวสำคัญๆที่ทำเป็นอนุสาวรีย์ในงานประติมากรรม ซึ่งการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์รูปแบบเหมือนจริงเป็นการนำทัศนธาตุมาผสมผสานในการสร้างสรรค์ ที่การจัดองค์ประกอบศิลปะการแสดงรายละเอียดของผลงานให้เหมือนจริงที่ตามองเห็นเป็นผลงานจิตรกรรมที่มีความเป็นคุณค่าอย่างยิ่ง ที่ได้รับการยกย่องว่ามีทั้งคุณค่าทางความงามจากศิลปะเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ ทางศิลปะและคุณค่าทางความรู้สึก จากเนื้อหาเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในผลงานแต่ละชิ้นมีความโดดเด่นหรือเรียกว่า มีทั้งคุณค่าภายในและคุณค่าภายนอก จากผลงานชุดดอกบัวของอาจารย์ทวีฯ ทำให้ศิลปินต่างๆ มาวิพากษ์วิจารณ์ ผลงานภาพวาดชุดดอกบัวได้ดีอย่างเช่น

พิชัย นิรันต์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ประจำปี พ.ศ.๒๕๔๖ ได้เขียนถึงลักษณะผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวี นันทขว้าง ไว้ว่า “ผลงานของอาจารย์ทวี นันทขว้าง มีแนวคิดและมีพื้นฐานมั่นคงโดยยึดถือธรรมชาติเป็นหลักท่านสามารถมีวิธีการกลั่นกรอง ออกมาเป็นภาพที่แผ่วไว้ในท่วงทำนองของกวี จึงมีลักษณะ รูปแบบศิลปะที่เหนือจริง และศิลปะบริสุทธิ์ จากธรรมชาติ ที่ถ่ายทอดสภาพ ของธรรมชาติที่ซ่อนเร้นอยู่ในโลกส่วนตัวของท่านออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดดูจะมีพลังวิญญาน

และความเรียบง่าย”^{๘๔} อีกทั้งยังเป็นผลงานศิลปะที่มีมูลค่าสูงในแวดวงศิลปะของไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ความงดงามที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความเป็นไทย ลักษณะนิสัยที่อ่อนหวาน ละมุนละไม รักสวยรักงาม ที่มีมานานของสังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยมีความประณีตอ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตา ตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก ลักษณะความงามนี้จึงได้ กลายเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพโดยเฉพาะคนไทยและศิลปะไทยยังตัดเส้นด้วยสีขาวและสีชมพู เท่านั้นเมื่อเราได้สืบค้นความเป็นมาของสังคมไทย พบว่าวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีประเพณีและ ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

ดังนั้น พิชัย นิรันดร์ ศิลปินแห่งชาติจึงมีแนวเกี่ยวกับของผลงานอาจารย์ทวีว่า ความผูกพัน ของจิตใจจึงอยู่ที่ศิลปินนำธรรมชาติของบึงบัวและดอกบัว มาหล่อหลอมเหล่านี้จึงเกิดบูรณาการเป็น ความคิดความเชื่อและประเพณีในศาสนา แล้วมาถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างงดงามที่มีสำคัญ วัฒนธรรมช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่ง ๆ ให้คนในสังคมนั้นได้รับรู้ แล้วขยายไปในขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์นี้คือผลงานชุดดอกบัวของอาจารย์ทวีที่เรียกว่า ศิลปะไทย

สวัสดี ต้นตีสุข ก็ได้กล่าวไว้ว่า “อาจารย์ทวี นันทขว้าง เป็นจิตรกรและศิลปินอาวุโสท่านหนึ่ง ที่ได้สร้างเกียรติประวัติและผลงานศิลปะเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะของไทยและในต่างประเทศภาพ จิตรกรรมของอาจารย์ทวีฯ แต่ละชิ้นถ่ายทอดมาจากความงามตามพื้นฐานของธรรมชาติอย่างมีชีวิตมี สีสันงดงามลึกซึ้ง ใช้เส้นให้เกิดความรู้สึกหนักแน่นเป็นปีกแผ่นและกลมกลืนกันได้เป็นอย่างดี มีความ จริงใจ มั่นใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะควรแก่การยกย่อง”^{๘๕}

^{๘๔} กรมศิลปากร. สุนัขบัตรในงานนิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวี นันทขว้าง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามรัฐ, ๒๕๓๓), หน้า ๒๖.

^{๘๕} จรูญ โกมุทร์นันทน์, ศิลปะคืออะไร, (นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๓๙), หน้า ๓๘-๔๐

ภาพดอกบัว

เทคนิค สีน้ำมันบนกระดาษอัดขนาด ๑๒๐ x ๑๘๑ ซม.

สมบัติของแกลเลอรี ปีพ.ศ. ๒๕๔๖

๓.๒ ผลงาน ของทวี นันทขว้าง

ในด้านผลงานภาพวาดถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของอาจารย์ทวี นันทขว้าง คือผลงานในชุดดอกบัว บึงบัวและดอกไม้ ซึ่งเป็นความหมายแห่งรูปสัญลักษณ์สำคัญที่อาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้เลือกมาเป็นสื่อสะท้อนมุมมองและทรรศนะคติของท่านที่มีต่อสรรพสิ่งในโลก บัวหลวง เป็นดอกไม้ประจำชาติของอินเดียซึ่งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ* ตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ถือว่า บริเวณนี้เป็นหนึ่งในสี่แห่งของโลกที่เป็นบ่อเกิดอารยธรรมของมนุษย์ได้ จากหลักฐานทางศิลปวัตถุที่ขุดพบในบริเวณซากเมืองโบราณที่จมอยู่ใต้ดินบริเวณริมฝั่งแม่น้ำสินธุพบว่าส่วนใหญ่จะมีลวดลายประดับเป็น รูปดอกบัวและกลีบบัว ความนิยมเกี่ยวกับดอกบัวนี้ได้แผ่ขยายไปสู่แคว้นต่างๆ ของอินเดีย ในรูปแบบของงานศิลปกรรมและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาทุกลัทธิแล้วขยายไปสู่ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียรวมทั้งประเทศไทยดอกบัวนอกจากจะมีรูปทรงและสีอันสวยงามแล้วในทางที่มีการกำเนิดเติบโตของบัวยังตรงกับหลักปรัชญาของชาวตะวันออกอีกด้วยที่บัวเกิดจากโคลนตมอันสกปรกและตกตะกอนในท้องน้ำ แต่บัวก็พยายามยืนก้านให้ยาวออกจนกระทั่งสามารถโผล่ใบและดอกขึ้นมาเหนือผิวน้ำ^{๘๖} ดอกบัวมีหลากหลายพันธุ์ซึ่งล้วนมีความสวยงามของดอกและใบที่แตกต่างกัน ดอกบัว ถือเป็นราชินีแห่งไม้น้ำ และเป็นดอกไม้ประจำพุทธศาสนา ชาวพุทธใช้ดอกบัวบูชาพระรัตนตรัยมาตั้งแต่โบราณ ในทศชาติชาดกซึ่งเป็นเรื่องราวอดีตชาติของพระพุทธเจ้าและในพุทธประวัติ ได้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับดอกบัวอยู่หลายตอน นอกจากนี้ ดอกบัวยังมีความหมายหลายนัยยะ เช่น หมายถึงการตรัสรู้ ความดีงาม ความบริสุทธิ์พ้นจากกิเลสทั้งปวง^{๘๗} ดังนั้น ดอกบัวจึงเป็นที่ยกย่องของเหล่าพุทธศาสนิกชน ดอกบัวนอกจากจะใช้บูชาพระแล้ว ช่างและศิลปินของไทยยังนำลักษณะของดอกบัว ที่มาประดิษฐ์เป็นลวดลายในงานศิลปกรรมประเพณีไทย เช่น ในงานจิตรกรรม ได้นำรูปทรงของดอกบัวมาเป็นต้นแบบประดิษฐ์ลวดลายไทย ในงานปฏิมากรรมได้นำรูปทรงของดอกบัวและกลีบบัวมาเป็นฐานของพระพุทธรูป ในงานสถาปัตยกรรมได้นำรูปทรงของดอกบัวมาเป็นฐานของอาคารและเป็นรูปทรงของเจดีย์ เช่น เจดีย์สมัยสุโขทัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏในงานวรรณกรรมและงานประเพณีในพุทธ

^{๘๖} คณิดา เลชะกุล, บัว ราชินีแห่งไม้น้ำ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๒๖.

^{๘๗} ลีโอ ตอลสตอย, ศิลปะคืออะไร, แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คมบาง, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๑.

ศาสนา เช่น งานลอยกระทง งานโยนบัว เป็นต้น^{๘๘} สำหรับศิลปินและนักกวีชาวจีน ได้ใช้วิธี สังเกตคัดสรรกลุ่มพืชพันธุ์ที่มี คุณลักษณะพิเศษขึ้นมา เพื่อเป็นสัญลักษณ์สะท้อนความคิดแห่งวัฒนธรรมของตน ภาพจิตรกรรมจีน จึงเปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางความงามและความหมาย ทางสัญลักษณ์ที่แฝงเร้นอยู่ในภาพวาดจิตรกรรมจีนนั้นเราจะพบดอกไม้อยู่หลายชนิด ภาพดอกบัว ก็ถือเป็นภาพแห่งสัญลักษณ์ที่สำคัญยิ่ง และเป็นที่ยอมรับของชาวจีนอย่างยิ่งโดยพุทธศาสนิกชนชาวจีนได้ยกย่องว่าดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของ ‘มนุษย์ผู้ประเสริฐ’ เป็นสัญลักษณ์สากลแห่งความบริสุทธิ์อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์แห่งฤดูร้อนในดอกไม้สี่ฤดู ซึ่งนำไปสู่ความคิดแห่งความสุขและความอุดมสมบูรณ์^{๘๙} เนื่องมาจาก ลักษณะของบัวที่เจริญเติบโตภายใต้ดินโคลนไปสู่การผลิบันแห่งความงามอันน่าทึ่ง ส่วนในมุมมองของศิลปะสมัยใหม่นั้น บัวมีรูปทรงลีลาของก้าน ดอกและใบที่สวยงามโดดเด่นต่างจากดอกไม้ชนิดอื่น อีกทั้งดอกบัวตูมยังใช้เป็นต้นแบบในการฝึกหัดทักษะพื้นฐานทางศิลปะของนักเรียนนักศึกษา ส่วนความสูงส่ง ความสงบนิ่งหรือความเบ่งบานอันงดงามของดอกบัวนั้นได้สร้างแรงบันดาลใจและท้าทายต่อชั้นเชิงฝีมือของเหล่าศิลปินในการถ่ายทอดและสร้างสรรค์ลักษณะเหล่านั้นให้ปรากฏออกมาในผลงานของตน นอกจาก ดอกบัว ต้นไม้ พันธุ์ไม้อีกชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติ อันที่ชาวจีนให้ความสำคัญ และถือว่าเป็นต้นไม้ที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์หลายอย่างเช่นชาวจีนถือว่าต้นไม้เป็นหนึ่งใน ‘แบบอย่างอันยอดเยี่ยมทั้งสี่’ หรือเป็นหนึ่งใน ‘พันธุ์ไม้อันสูงส่งทั้งสี่’ ของจีน อันประกอบด้วย ดอกพลับ กล้วยไม้ ต้นไผ่ และดอกเบญจมาศ โดยต้นไม้เป็นสัญลักษณ์ของผู้คงแก่เรียน เนื่องจากคุณสมบัติอันสูงส่งที่มีความ ยืดหยุ่นและความแข็งแกร่ง ทั้งยังเขียวชอุ่มอยู่ตลอดเวลา เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตที่ยืนยาวและความกล้าหาญต่อภัยอันตราย เพราะต้นไม้จะไม่หักโค่นลงแม้อยู่ท่ามกลางกระแสลมแรง อีกทั้งยังให้เงาที่ร่มรื่น ต้นไผ่จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของความเมตตากรุณาอีกด้วย ลำต้นไผ่ดินนอกจากจะหล่อเลี้ยงลำต้นภายนอกแล้วยังแตกหน่อขึ้นมาเสริมเต็มบริเวณว่าง ดังนั้น ต้นไผ่จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย^{๙๐} นอกจากนี้ชาวจีนยังถือว่า ต้นไผ่ เป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรม ความมั่นคงและมิตรภาพอีกด้วย รวมทั้งถือกันว่าต้นไม้เป็น ‘เพื่อนทั้งสามแห่งฤดูหนาว’ อันประกอบด้วย ต้นไผ่ ดอกพลับและต้นสน ต่างได้รับคำกล่าวขานเช่นนี้เนื่องจากสามารถยืนหยัดอย่างอดทนต่อฤดูหนาว โดย ต้นไผ่มีความยืดหยุ่น ทนทานและมั่นคง สามารถแตกหน่อ และรากที่แข็งแกร่งทนต่อความเยือกเย็น และกระแสลมแรงในฤดูหนาว ได้เป็นอย่างดีและดอกพลับสามารถผลิตดอกละเอียดอ่อนได้

^{๘๘} จารวี มั่นสินธร, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ดอกบัว” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔, หน้า ๑๕

^{๘๙} Ting, Francisca, **Chinese Painting**, First published, (London: BT Batsford, 1990), pp. 19-20-21

^{๙๐} Ibid. p. 19.

ท่ามกลางหิมะอันหนาวเย็น ต้นสนนั้นแข็งแรงอย่างไม่เปลี่ยนแปลง^{๙๑} นอกจากนี้ ต้นไผ่ยังเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรม ความมั่นคงและมีมิตรภาพอีกด้วย สำหรับในประเทศไทย ต้นไผ่เป็นพืชสามัญที่พบเห็นได้ทั่วทุกภาคของประเทศ และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมหลายประการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น เป็นอาหาร เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องมือกลกรรม เครื่องดนตรี และสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น อีกทั้งเรื่องราวจากพุทธประวัติ ในประเทศอินเดียสมัยครั้งพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสารได้ถวายพระราชอุทยานเวฬุวัน (ป่าไผ่) แก่พระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา^{๙๒} และถือเป็นต้นแบบของการนำมาตั้งชื่อวัดและสถานที่ต่างๆ ในประเทศไทย เช่น ชื่อหมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอ ดังนั้น ต้นไผ่จึงนับเป็นพันธุ์ไม้ที่มีคุณประโยชน์ และความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก นอกจากความหมาย ในเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าวแล้ว ความงดงามพลิ้วไหวมีชีวิตชีวาของทิวไผ่ยามต้องลมก็เป็นแรงบันดาลใจจากธรรมชาติอันยิ่งใหญ่อีกสิ่งหนึ่งที่ก่อให้เกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานของบรรดาศิลปินต่างๆ ได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวบางชิ้น อาจารย์ทวิ นันทขว้าง ก็แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของบึงบัวและดงไผ่ริมน้ำอันงดงามเช่นกันอาจารย์ทวิ นันทขว้าง ได้ให้สัมภาษณ์ถึงอิทธิพลของศิลปะตะวันตกสมัยใหม่ต่อการสร้างงานของท่านไว้ว่า “การเขียนสีนี้นั้นเกิดจากอิทธิพลที่เราได้รับบางทีอยากเขียนสีมาก บางทีอยากเขียนสีน้อย ตอนที่ผมหนังสือชุดอิมเพรสชันนิสม์พิมพ์ใหม่ๆ อาจารย์ศิลป์ท่านซื้อมาก็มากองไว้ อิมเพรสชันนิสม์นี้มันเขียนสีกันสนุกสนานเราก็เอามั่ง สีส้มก็เลยแพรวพราว คือครุ่นรู้สึกอะไรง่ายๆ เร็ว ง่ายไปเห็นรูปของรูโซใช้สีดำทะมึนครีมก็อยากใช้สีทะมึนบ้างคือถ้าไม่เห็นก็ไม่เป็นไร^{๙๓}” ผู้วิจารณ์เนื้อหางาน “ดอกบัว” อีก ๒ ท่าน

ดำรง วงศ์อุปราช ได้เขียนความรู้สึกที่มีต่อภาพนี้ไว้ว่า “ภาพดอกบัว เป็นภาพจิตรกรรม ขนาดใหญ่เขียนด้วยสีน้ำมัน ในวรรณะสีน้ำเงิน และไม่ใช่ผลงาน แบบฟอร์มเพรสชันนิสม์ อย่างที่เข้าใจกันได้ผ่านยุค อิมเพรสชันนิสม์ ไปแล้วและกำลังเข้าสู่ยุคใหม่ของท่านซึ่งเป็นยุคสีน้ำเงิน มีแวแห่งความเหนือจริงในสีและความรู้สึก”^{๙๔}

วิภา สุขทรงจามร ได้มีโอกาสสัมภาษณ์อาจารย์ทวิ นันทขว้างและเขียนบทความถึงภาพนี้ไว้ว่า “ภาพดอกบัว” ของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง ถือเป็นผลงานชิ้นเอกของท่าน โดยมีรูปทรงเป็นเหลี่ยม

^{๙๑} Ibid. p. 19

^{๙๒} เจนจิตต์ ฤกษ์ชลบุตร, “ป่าไผ่ไพศาล”, ศิลป ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๖), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๒๔), หน้า ๖๑.

^{๙๓} วิภา สุขทรงจามร, สิบนิ้วศิลปะน้อมอัญชลิตวิพนันทขว้าง, ๑๖ ศิลปินร่วมสมัยไทย(รวมบทสัมภาษณ์ศิลปินนิตยสาร Hi-Class, มปป), หน้า ๘๐.

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๗

มุขเรขาคณิตเหมือนศิลปะแนวคิวบิสม์ (Cubism) แต่มีบรรยากาศเว้งว้างน่าพิศวงแบบศิลปะเซอร์เรียลริสม์ (Surrealism) และแฝงไว้ซึ่งจิตวิญญาณในพุทธศาสนา”^{๙๕}

๓.๓ ผลงานจิตรกรรมที่โดดเด่น

ในความโดดเด่นด้านจิตรกรรมของอาจารย์ทวีนันทน์ท่านศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวไว้ว่า “ศิลปะคืองานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิด”^{๙๖} ดังนั้น ๆ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ อาจารย์ ทวี นันทขว้าง เป็นศิลปินผู้ช่วยชี้แนะและแสดงให้เห็นถึงความงดงามของธรรมชาติที่มีความละเมียดละไมลึกซึ้งสูงส่งกว่าความงามของธรรมชาติ เห็นทั่วไปซึ่งอาจจะมาจากพลังภายในของจิตได้สำนึกอย่างหนึ่ง อาจารย์ทวี นันทขว้าง ที่ทำให้เกิดจินตนาการ ลึกกลับหรือภาวะของความฝันที่ผลักดัน ไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความโดดเด่น

พระธรรมโกศจารย์หรือพุทธทาสภิกขุ^{๙๗} ท่านกล่าวว่า “ยอดศิลปะนั้น เป็นเรื่องดำรงชีวิตจิตใจอยู่เหนือความทุกข์นี้เป็นศิลปะสูงสุด เช่น ผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวีนันทน์กล่าวว่า อาจารย์ทวี นันทขว้าง คือศิลปิน ซึ่งเป็นบุคคลพิเศษที่สามารถเปลี่ยนสัจชาตญาณ ให้เป็นพลังสร้างสรรค์ออกในรูปของการแสดงผลงานศิลปะที่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกแห่งความประทับใจต่อธรรมชาติดอกบัวและพรรณไม้น้ำในธรรมชาติ ที่สามารถกระตุ้นเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมให้รู้สึก จึงมีองค์ประกอบสำคัญของวัตถุที่ถือว่าเป็นผลงานศิลปะนั้น มีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑) สื่อ (media) ได้แก่ สิ่งที่ศิลปินนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดการสร้างสรรค์ของตนให้ประจักษ์แก่ผู้อื่นซึ่งสำหรับอาจารย์ทวี นันทขว้างนั้นคือ ผ้าใบและสี

๒) เนื้อหา (content) ได้แก่ เรื่องราวของดอกบัวและพรรณไม้น้ำต่างๆ ในธรรมชาติที่อาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้ถ่ายทอดแสดงออกมาเป็นผลงานศิลปะ

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๙.

^{๙๖} ประเสริฐ ศิลรัตน, **สุนทรียทางทัศนศิลป์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙.

^{๙๗} กวีวงศ์ (รวบรวม), **ศิลปะและสุนทรียภาพทางจิตวิญญาณ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๒ – ๑๔๓.

^{๙๘} กิรติ บุญเจือ, **ปรัชญาศิลปะ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

๓) สุนทรียะธาตุ (aesthetical elements) ที่มีอยู่ด้วยกัน ๓ ประการคือ ความงาม (beauty) ความแปลกหูแปลกตา (picturesqueness) และ ความน่าทึ่ง (sublimity) โดยผลงาน จิตรกรรมชุด ดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้าง นั้นได้แสดงให้เห็นถึงสุนทรียะธาตุครบทั้ง ๓ ประการ กล่าวคือ เป็นภาพของดอกบัวและพรรณไม้น้ำ ที่มีความงามที่ ลึกซึ้งกว่าสภาพของบึงบัว ตามที่ตาเห็นในธรรมชาติ ซึ่งเป็นความงามที่แปลกตาและมีเสน่ห์ดึงดูดใจผู้ชม

๔) ธาตุศิลปิน (artistic elements) อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดและชีวิตจิตใจ รวมทั้ง ความหลังและความไฝฝันของศิลปินที่แฝงอยู่ในผลงานศิลปกรรมที่ศิลปินสร้างขึ้น^{๔๘} ซึ่งอาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้แสดงให้เห็นถึงมิติที่ลึกซึ้งเจียบสงบก่อให้เกิดจินตนาการที่ไกลออกไป สูโลกอันลึกลับที่ห่างไกล และทำให้เกิดแรงกระตุ้นจากความเป็นมาของวัตถุ และปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความสะเทือนใจ ถึงความสำคัญในธาตุศิลปิน เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ ให้บันทึกสภาวะในอดีตมองเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญผลงานที่ถ่ายทอดผ่านผลงานด้านจิตรกรรมสร้างสรรค์ เป็นงานจิตรกรรมของไทยร่วมสมัย ในรูปแบบของรูปทรงให้เป็นไปตามจินตนาการ ทั้งลักษณะของใบบัว ดอกบัว และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ควบคุมการทับซ้อนจังหวะลีลา กริยาท่าทางแบบใหม่ขึ้นมา บางมุมมีการคลี่คลายแล้วสร้างด้วยเส้นง่ายๆ โทนสีหลากหลาย และโดยเฉพาะภาพดอกบัวนั้น จะสะท้อนผลงานอันงดงาม

ชื่อภาพ ดอกบัว

ผลงานจิตรกรรม^{๙๙} เทคนิค สีน้ำมันบนกระดาษอัดขนาด ๑๒๐ x ๑๘๑ ซม.ปี พ.ศ. ๒๕๕๙
รางวัลเกียรตินิยมอันดับ๑เหรียญทองการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่๗ สมบัติของ พิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติ ศิลป์ พีระศรีอนุสรณ์

ผลงานจิตรกรรม “ดอกบัว” เขียนด้วยสีน้ำมันบนแผ่นกระดาษอัดแผ่นเรียบ เป็นความสำเร็จ
สูงสุดในยุคนั้นของอาจารย์ทวีฯ*การใช้สีและองค์ประกอบศิลป์ของภาพนี้ให้จินตนาการและความรู้สึก
อย่างประหลาด เนื่องจากความเป็นจริงของสรรพสิ่งการใช้โครงสีน้ำเงิน ไม่มีการแสดงผิวแปร่งเช่นภาพ
ก่อน แต่เป็นการเขียนอย่างสุขุมและด้วยสมาธิ ด้วยความลึกซึ้งศิลปินได้มาถึงจุดที่เติบโตเต็มที่แล้ว
ผลงานชิ้นนี้จึงประสบความสำเร็จในทางสร้างสรรค์มากที่สุดศาสตราจารย์ศิลป์ฯ และกรรมการตัดสิน
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่๗ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้เกียรตินิยมอันดับ ๑ เหรียญ
ทองแก่ อาจารย์ทวีฯ จากผลงานชิ้นเยี่ยมชิ้นนี้ ซึ่งเป็นผลงานสำคัญทางประวัติศาสตร์ศิลปะชิ้นหนึ่ง
ของประเทศไทย จากการได้รับรางวัลเกียรตินิยมอันดับ ๑ เหรียญทอง ๓ ครั้ง จากการแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติทำให้อาจารย์ทวีฯได้รับเกียรติคุณเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในช่วง
ของ ปีพ.ศ.๒๕๕๙ เรียกว่า เป็นศิลปะ ของชาวพุทธ ในการที่ช่วยกันปลดความทุกข์ ทางปัญหาสังคม
ในปัจจุบันเปลี่ยนไปเรื่องทางวัตถุ ศิลปะชาวพุทธ

ในบทสัมภาษณ์ ของ^{๑๐๐} รองศาสตราจารย์ ดร. นิรัช สุตสังข์ กล่าวว่าพรศนะศิลปินของ
อาจารย์ทวีฯ มีลักษณะที่แสดงออกที่สมบูรณ์ในการประกอบทางศิลปะและมีความเป็นสุนทรียศาสตร์
ลักษณะอันยอดเยี่ยมในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวีฯ

^{๙๙} นายทวี นันทขว้าง คำประกาศเกียรติคุณศิลปิน แห่งชาติ สาขาศิลปิน (จิตรกรรม),
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม , ๒๕๓๓), หน้า ๑๐

* เลขทะเบียนประจำตัวนักศึกษาที่ ๗๗ ข้อมูลจากสมุดทะเบียนนักศึกษาเล่มแรกของมหาวิทยาลัย
ศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๖

^{๑๐๐} รศ.ดร. นิรัช สุตสังข์ บทสัมภาษณ์ ผลงานจิตรกรรมของ ทวี นันทขว้าง หัวหน้าภาควิชาศิลปะและ
การออกแบบฝ่ายวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก (สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ ๒๑สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘)

ชื่อ ภาพ ดอกเลา ดอกบัว

ชื่อภาพ ดอกเลา บึงบัวผลงานจิตรกรรมเทคนิค สีอะครีลิค บนผ้าใบขนาด ๘๐ x ๑๒๑ ซม. สมบัติของ
เพลินจิตแกลเลอรีเทคนิค ปี พ.ศ. ๒๕๓๓

โดยอาจารย์ ทวี นันทขว้าง ที่สุดของยุคคือ ไม่ยอมหยุดนิ่ง ได้ พัฒนาและคลี่คลายนำผลงานที่เป็นผลงานเกี่ยวกับจิตรกรรมทิวทัศน์ “ดอกเลาบึงบัว” ความหมายของดอกเลาบึงบัว ที่ยังคงมีสีขาว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของมันอย่างเข้มข้นทำให้ผู้คนต่างๆ ใช้ความสังเกตสีของดอกเลาเอามาเปรียบเทียบกับสีของเส้นผมจากสีดำเป็นสีขาวตามอายุขัยวัย ที่แปรเปลี่ยนเช่นกัน สีดอกเลาบึงบัว จึงเป็นเสมือนเครื่องเตือนผู้คนให้พิจารณาตนเองพิจารณาสังขารวัยอันเปลี่ยนไป ตามธรรมชาติที่ไม่สามารถยับยั้งไว้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า อันที่อยากให้มันหยุดมันก็ไม่หยุดนั่นเอง จากความรู้สึกที่ได้เห็นดอกเลาบึงบัวจึงได้วาดภาพออกมาให้ผู้ที่ชอบจิตรกรรมภาพวาด ได้เห็นภาพบึงบัวเมื่อกล่าวถึงสีดอกเลาบึงบัวซึ่งนำมาออกแสดงในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เมื่อครั้งที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นการคลี่คลายที่น่าสนใจ เป็นภาพทิวทัศน์แห่งจินตนาการที่ให้ความรู้สึกถึงจริงและเหนือจริงไม่ใช่ภาพทิวทัศน์ธรรมดา ทำให้คณะกรรมการคัดเลือก และตัดสินผลงานนำโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีได้มอบรางวัลพิเศษ ภาพทิวทัศน์ยอดเยี่ยมแห่งปีให้แก่ผลงานนี้ อาจารย์ทวีฯ ได้บุกเบิกภาพทิวทัศน์ในลักษณะพิเศษนี้ ให้แก่วงการศิลปะยุคใหม่ เหมือนภาพจริง และให้อารมณ์ดูดีมีเรียกร่องแร่แก่ผู้ชม

ชื่อภาพ ดอกบัว

เทคนิค สีอะครีลิก บนผ้าใบขนาด ๖๐ x ๘๐ ซม.สมบัติของ สมบัติแกลเลอรี่ปี ๒๕๓๓

ชื่อ“ภาพดอกบัว”^{๑๐๑}ดอกบัวมีความผูกพัน สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของ ชาวพุทธเพราะว่าดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า ถ้าดูจากภาพพุทธประวัติ จะเห็นว่าตอนประสูติ จะมีดอกบัวรองรับ พระบาททุกอย่างก้าวที่พระองค์เดินเมื่อตอนตรัสรู้ก็มีดอกบัวผุดออกมารองรับปรินิพพานก็มีดอกบัวผุด ขึ้นมารองรับสังขารของพระองค์ ในตำนาน “หมอชีวกโกมารภัจจ์”^{๑๐๒}ได้ปรุงยาที่ทำจากดอกบัวถวาย พระพุทธเจ้านอกจากนี้พระพุทธองค์ยังเปรียบเทียบกับมนุษย์ไว้ว่ามีสี่เหล่า มีดอกบัว อย่างที่เราเรียกกัน ติดปากว่า “บัวสี่เหล่า” เพราะเหตุนี้เองชาวพุทธเลยถือว่าดอกบัวโดยเฉพาะดอกบัวหลวงเป็นดอกไม้ที่ บริสุทธิ์และเปื่อกดอกไม้ศักดิ์สิทธิ์ชาวพุทธเลยนิยมนำดอกบัวมาไหว้พระ และใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ที่ ชื่อภาพดอกเพราะเนื่องจาก อาจารย์ ทวี นันทขว้าง เขียนภาพที่ มีคุณลักษณะพิเศษ ในผลงาน คือ การผสมผสานระหว่างแบบเหมือนจริง กับแบบเหนือจริง ตามแบบของตนเองอย่างอิสระผลงานของ นายทวีจึงไม่ผาดโผนทว่าเป็นไปอย่างเรียบ ๆ ประณีต ลึกซึ้ง มีสมาธิ วุฒิภาวะ และความมั่นใจมีความ เป็นตัวของตัวเองและมีแนวทางเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์ศิลปะ จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เหมือนจริง

เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ผสมผสานระหว่างงานแบบเหมือนจริงกับแบบเหนือจริงตามแบบของ อาจารย์ทวีฯ เป็นผลงานที่มีอะไรๆพิเศษในเรื่องความงาม อย่างอิสระและ ผลงานเหล่านี้จึงมีคุณภาพ และมีคุณค่าในทางศิลปะซึ่ง ดอกบัว” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนไทยในหลายด้านอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา ชาวพุทธมีความเชื่อว่า ดอกบัว

^{๑๐๑} เรื่องเดียว, หน้า ๑๒๑.

^{๑๐๒} คัดลอกจากสารานุกรม พระไตรปิฎกฉบับธรรมทาน (วินย. ๕/๑๒๘-๑๓๘;วินย. ๔/๑๐๑; ธ.อ. ๑/๒/ ๒/๓๖๕-๓๖๘;วินย. ๗/๗๘-๗๙;อง.อ. ๑/๗๗-๗๙; ม.ม. ๑๓/๕๖-๕๙)

เป็นดอกไม้สูงส่งควรคู่กับพระพุทธองค์ เป็นดอกไม้ชนิดเดียว ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เชิญชวนให้ชาวพุทธใช้บูชาพระพุทธองค์ เพื่อเป็นพุทธบูชาใน วันวิสาขบูชาของทุกปี จากฝีมือเขียน ภาพอาจารย์ทวิฯ

ชื่อภาพ ก่อไฟ ดอกบัว

เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบขนาด ๔๘x ๑๑๕ ซม. สมบัติของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ปี พ.ศ.๒๕๖๒

จิตรกร อาจารย์ ทวี นันทขว้างนักเขียนมหาวิทยาลัยศิลปากรที่มี ชื่อ ได้รวมพลังความสามารถ ในการเขียนภาพก่อไฟดอกบัวนี้ขึ้น เพื่อแนะนำให้ผู้รู้จักการเขียนภาพศิลปะทั้งดงามของไทย ในรูปแบบ ของการเขียนต้นไม้มันเป็นงานศิลปะที่สนุก น่าพิศวงและสวยงาม ศิลปะการวาดภาพก่อไฟได้รับการ เล่าขานมาว่า มีกำเนิดมาจากพระพุทธศาสนาแห่งความงามนำมาวาดภาพเป็นศิลปะล้ำค่าของทวีด้วย รูปแบบการแสดงออกเป็นทั้งดงามอย่างยั้งนี้ตามลำพังท่ามกลางชนบทยามราตรีและจ้องดูรูปแบบอัน สง่า ธรรมชาติของก่อไฟกับดอกบัวขณะที่เงาของมันพาดผ่านไปตามพื้นดินภายใต้แสงจันทร์ ทวีฯใช้ พู่กันจุ่มหมึกแล้ววาดภาพเงา ของก่อไฟกับดอกบัวได้เลียนแบบ งานศิลปะที่เหมือนจริงของธรรมชาติ และการวาดภาพก่อไฟได้กับดอกบัว กลายรูปศิลปะของวัฒนธรรมไทยในประวัติศาสตร์และศิลปะของ ไทยดอกบัวได้รับการคัดเลือกให้เป็นพืชที่มีศักดิ์ศรีสูงสุดสำหรับชาวไทยแล้วตลอดกาลซึ่งมีความมั่นคง และมีไหวพริบทุกสภาพขณะการวาดก่อไฟกับดอกบัวเป็นรูปแบบศิลปะที่เป็นที่โปรดปรานของ ผู้ชม^{๑๐๓}ตามบันทึกในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดโสมมณีสวรรวิหาร การวาดภาพดอกบัว

^{๑๐๓} ผลงานและชีวประวัติ นายทวี นันทขว้าง การพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุ วัดโสมมณีส, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้งดั่งกรุ๊ป จำกัด,๒๕๓๕) ,หน้า ๖๕.

มีกำเนิดมาจากประวัติพระพุทธเจ้า การวาดภาพกอไผ่กับดอกบัวเป็นศิลปะที่มีเสน่ห์ และจิตรกรผู้เข้มแข็งด้วยที่อารมณ์หลงใหลความงามของทิวไผ่ ที่สามารถใช้เทคนิคในการสร้างสรรค์งานอันประณีตสวยงามขึ้นมาได้โดยการใช้ความสามารถเฉพาะ ถึงที่อันละเอียดอ่อนที่เรียกว่า “พรสวรรค์ทางศิลปะ” ความรู้ความชำนาญที่ใช้ทำงานได้จริง ผลงานชิ้นนี้จะนำคุณไปสัมผัสกับทั้งสองประการข้างต้นขอให้ผู้ศึกษา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ และเริ่มต้นวาดภาพกอไผ่กับดอกบัวที่คุณประทับใจ เมื่อเงาของกอไผ่ที่กำลังแกว่งไกวอยู่สร้างแรงบันดาลใจในงานศิลปะของอาจารย์ ทวี นันทขำว้างที่บังเกิดขึ้น

ชื่อภาพ ดอกบัวและต้นอ้อ"

เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบขนาด ๘๐ x ๑๒๑ ซม.^{๑๐๔}

สมบัติของธนาคารแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๓๒

อาจารย์ ทวีฯ มีการวางแผนคือต้องจินตนาการให้เห็นภาพที่เสร็จแล้วใช้จินตนาการจ้องมองเข้าไปในเฟรมที่โล่งและขาวนวลที่ เป็นกระบวนการนี้คงต้องผ่านการสเก็ตช์ภาพอยู่ในสเก็ตช์บนนั้นเลย ค่อยๆทำโดยไม่ต้องรีบ หรือ เร่งแต่ประการใดเพราะ การวาดภาพสีน้ำมัน ถ้าเป็นงานศิลป์ที่เป็นภาพดอกบัว และต้นอ้อ ต้นไผ่ หากทางออกเพื่อให้ภาพจบได้อย่างแสนอยากเย็นแต่ก็ยังดีกว่าสีน้ำมัน เพราะสีน้ำมันยังแก้ไขได้ ลงสีทับได้ ส่วนสีน้ำ ถ้าแบบไม่ซัวร์จิตใจลงเลก็เรียบร้อยเลย ในภาพนี้ ทำให้ผู้ชมเกิดสุนทรียะดังนี้

^{๑๐๔} ผศ. สมพร รอดบุญ, *ชีวิตและงานของ อาจารย์ ทวี นันทขำว้าง*, คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและการพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปกรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์ , (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ซีทีจำกัด, 1995), หน้า ๗๘.

ฤดูร้อนพอดีเป็นช่วงที่ดอกบัวและต้นอ้อบานสะพรั่ง พื้นน้ำกว่าครึ่ง หนึ่งครอบครัวไปด้วย ดอกบัว ส่วนใบบัวเชื่อมต่อเนืองกันกลางน้ำ เวลาลมพัดมา ดอกบัวจะร่ายอย่างอ่อนช้อยไปตามสายลม กลางสวนดอกบัว มีทางเดินลัดเลาะสายหนึ่ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวชมดอกบัวกลาง ทะเลสาบและเยี่ยมชมซึมซับความงามของสถานที่แห่งนี้ ทางเดินถูกดอกบัวและใบ บัวปกคลุมจนแทบ มองไม่เห็น เวลาเดินตามทางลัดเลาะสายนี้ เสมือนเดินอยู่ท่ามกลางมวลดอกไม้ทีเดียว ทำให้รู้สึกสบาย อก สบายใจมากมีผู้ชม เดินทางมาชมดอกบัวและต้นอ้อที่มีโอกาสชมดอกบัวมากมายเช่นนี้ ดอกบัวบาง ชนิดยังไม่เคยเห็นมาก่อน รู้สึกว่า ดอกบัวสวยงามและคำว่าดอกบัวนั้น เป็นคำนาม เป็นชื่อเรียกไม่น้ำ หลายชนิดหลายสกุลหลายวงศ์^{๑๐๕}

ชื่อภาพ ดอกบัว

เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบขนาด ๙๒ x ๑๒๒ ซม. สมบัติของธนาคารเอเชียจำกัด ปีพ.ศ. ๒๕๒๘^{๑๐๖}

อาจารย์ ทวีฯ มีแนวเขียนภาพ ดอกบัวใช้เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบประยุกต์ศิลปะไทยมาทำ ให้ดูทันสมัยหรือแนวนามธรรมล้วนๆ ที่ไม่มีรอยรอยของกนกเหลืออยู่เลยย่อมมีวิญญูณที่เป็นคนไทย อยู่ในงานศิลปะชิ้นนั้นๆ ที่อยู่ดีเพราะศิลปินผู้สร้างศิลปะนั้น ล้วนหล่อหลอมสภาพแวดล้อมค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดบรรยากาศ จากสังคมไทย แม้ว่าจะสร้างศิลปะร่วมสมัยของไทยในแนวไหน ก็ย่อม มีความรู้สึกแบบไทยทั้งสิ้นมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันอย่างไม่มีที่ สิ้นสุด สรรพสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมา ต้องตกอยู่ภายใต้กฎแห่งธรรมชาติ ภายใต้ชื่อเรื่อง "พลังธรรมชาติ" ให้แง่คิดและมุมมองที่สะท้อนให้

^{๑๐๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙๐

^{๑๐๖} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของ อาจารย์ ทวี นันทขว้าง วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๓, หน้า ๑๑๙.

เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติที่มีทั้งการ สูญสลายและการกำเนิดชีวิตใหม่ ควบคู่กันไป และจะนำเสนอเป็นผลงานจิตรกรรม ในรูปแบบเหมือนจริง ผสมผสานกับจินตนาการของอาจารย์ทวีเป็นการส่วนตัว โดยใช้เทคนิค สีอะคริลิก บนพื้นผ้าใบ จากการที่ได้สัมผัสความงดงามท่ามกลางธรรมชาติ ได้ศึกษาเรียนรู้ ความเป็นไปทั้งรูปทรงสีที่อิสระ และฝังลึกลงไปในจิตใจเป็นแรงผลักดันให้ นำมาสร้างเป็นผลงาน โดยได้รับอิทธิพลทางด้านรูปแบบ จากศิลปินที่ชื่อ ทวี นันทขว้าง ซึ่งผลงานที่มีรูปแบบทางตรงกับผลงาน และต้องทำ การศึกษาหาข้อมูลมาช่วยเสริม โดยการสเก็ตช์ถ่ายภาพ บันทึกจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวบรวมนำมาสร้างเป็นภาพร่างจัดวางองค์ประกอบจนเกิดรูปแบบใหม่ ผ่านขั้นตอนการปฏิบัติงานลงสี เก็บรายละเอียดต่างๆ อาศัยรูปทรง สี พื้นผิว เส้น และน้ำหนักเป็นตัวผสาน สร้างความงามในผลงานชิ้นนี้ได้มีการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขตามลักษณะภาพ ดอกบัว เพื่อนำไปผสานเข้ากับสถานที่ มีความงาม เป็นไปในธรรมชาติ

ชื่อภาพ ดอกบัว ต้นไผ่^{๑๐๗}

เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบขนาด ๙๔ x ๑๕๑ ซม.สมบัติของโรงเรียนทิวไผ่งาม เป็นภาพในปี ๒๕๓๐

การเขียนงานของอาจารย์ ทวี ภาพ ดอกบัว ต้นไผ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงออกเรื่องของสิ่งมีชีวิตที่อาศัย ในบึงบัว ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมสองมิติ เทคนิคสีอะคริลิก บนผ้าใบ ในรูปแบบจิตรกรรม ไทยร่วมสมัย โดยนำแรงบันดาลใจมาจากความทรงจำ การฟังพาอาศัยของสิ่งมีชีวิตในบึงบัวที่เคยอุดม สมบูรณ์ในอดีต มาเป็นแนวคิดหลัก โดยแสดงภาพชีวิตที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับในบึงบัว

อาศัยรูปทรง ของบึงบัวตามธรรมชาติเป็นข้อมูลเบื้องต้น อันประกอบด้วย ดอกบัวใบบัว ต้นไผ่ สัตว์และพืชน้ำต่างๆ นำมาจัด วาง พัฒนา ดัดแปลง สร้างสรรค์ให้เป็นภาพชีวิตในบึงบัวโดยมีดอกบัว

ต้นไผ่เป็นหลักการตามจินตนาการ และมีลักษณะ ส่วนตนของอาจารย์ ทวี มุ่งเน้นให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันของสิ่งมีชีวิตในบึงบัวที่มีทั้งสัตว์และพืชน้ำ โดยดึงประสบการณ์ และความรู้สึกในอดีตมาใช้ในการเขียนภาพด้านรูปแบบสู่การสร้างสรรค์ รวมทั้งนำเสนอ ผลงานศิลปะด้านจิตรกรรม เพื่อให้แสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์โดยการศึกษาสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศของบึงบัวรูปแบบ ขั้นตอนการสร้างสรรค์โดยมีผลงานประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน^{๑๐๘}

๑. ขั้นตอนการร่างแนวความคิดที่ได้จากประสบการณ์

๒. ขั้นตอนการสร้าง รูปทรง เป็นการถอดแบบโครงสร้าง มาวาดเป็นโครงเส้นในลักษณะงานจิตรกรรมไทย

๓. ขั้นตอนการขึ้น รูป น้ำภาพร่างที่สมบูรณ์มาเทียบขยายสัดส่วนบนเฟรมผ้า

๔. ขั้นตอนการลงสีเก็บรายละเอียดเล็กๆของผลงานแสดงออกถึงอารมณ์ถ่ายทอดออกมาได้ดี

ชื่อภาพ ดอกบัว

เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบ^{๑๐๙}

งานเขียนของอาจารย์ ทวีฯ นิยมใช้ สีอะคริลิก (เป็นสีที่มีส่วนผสมของสารพลาสติกโพลีเมอร์ (Polymer) จำพวก อะคริลิก (Acrylic) หรือ ไวนิล (Vinyl) มีคุณสมบัติแห้งเร็ว ติดแน่นทนนาน และกันน้ำ ยึดติดกับพื้นผิวได้ดี

^{๑๐๘} ดร.เตยงาม คุปตะบุตร และ ดร.วิสูตร โพธิ์เงิน, “ชีวิตในบึงบัว” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔, หน้า ๔๕

^{๑๐๙} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของ อาจารย์ ทวี นันทขำ วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๓, หน้า ๑๑๙.

ทำให้ผู้ชม โดยเฉพาะชาวไทยเกิดจินตนาการมองภาพ ดอกบัวของอาจารย์ ทวีฯ เช่นดอกบัวกับพุทธศาสนา ดอกบัวเป็นต้นไม้ที่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาใน หลายแง่มุม ดอกบัวความหมายที่สำคัญในพระรัตนตรัย คือเป็นสัญลักษณ์แทน “พระสงฆ์” ดอกบัวเป็นหนึ่งในสามแทนเครื่องพุทธบูชาในพิธีการต่าง ๆ นอก เหนือจากรูปและเทียน ในงานจิตรกรรมของอาจารย์ ทวีฯครั้งนี้แสดงถึงการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัว อาทิ ภาพข้างสองเชือกขนานข้างพระพุทธองค์และกำลังย่นดอกบัวบูชา ในงาน ประติมากรรมไทย รูปทรงของพระพุทธรูปปางสมาธิ เป็นรูปทรงดอกบัวตูม และที่ ฐานของพระพุทธรูปจะมีดอกบัวรองรับเสมอและเป็น^{๑๑๐}ความเชื่อที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาซึมซาบและได้ฝังรากลึกเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยเป็นที่ ปรากฏให้เห็นใน ศิลปวัฒนธรรมหลายด้าน ดอกบัวที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาได้ปรากฏในศิลปะ วัฒนธรรมไทย ทั้งในด้านวรรณกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ชาวพุทธใช้ดอกบัวเป็นสื่อในการพรรณนาเรื่องราวและเหตุการณ์ เพราะชาวพุทธ ถือว่าดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่งความงาม ความสะอาดบริสุทธิ์ และการตรัสรู้ธรรม จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจจากการเขียนผลงานภาพดอกบัว

ชื่อภาพ ดอกบัวกระดัง

เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบขนาด ๓๐๐ x /๑๒๐ ซม. สมบัติของ โรงเรียนทิวไผ่งาม^{๑๑๑}

เทคนิคการเขียนงาน ในผลงานของอาจารย์ทวีฯ คือการผสมผสานระหว่างแบบเหมือนจริงกับแบบเหนือจริงตามแบบของตนเองอย่างอิสระผลงานของนายทวีจึงไม่ผาดโผน ทว่าเป็นไปอย่างเรียบ ๆ ประณีต ลึกซึ้ง มีสมาธิ วุฒิภาวะ และความมั่นใจโดยใช้สีอะครีลิคเป็นสีแห้งเร็ว ดัดแน่นทนนาน และกันน้ำ ยึดติดกับพื้นผิว ได้ดี สามารถเขียน ภาพดอกบัวกระดังจึง เกิดจินตนาการเหมือนจริง

^{๑๑๐} ภัสสร สังกัศรี,การปรากฏของบัวในงานจิตรกรรมฝาผนังและภาพยนตร์ไทย,สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,(ปทุมธานี: บริษัท ทริบเพิ้ล กรุป จำกัด,๒๕๔๙), หน้า ๔

^{๑๑๑} เรื่องเดียว หน้า ๑๒๓

ดังความหมายของคำว่า บัว (Lotus/Water Lily)^{๑๑๒} บัวได้รับสมญาว่า “ราชินีแห่งไม้น้ำ” เนื่องจากเป็นพันธุ์ไม้น้ำที่มีดอกสวยงาม สีสวยสะดุดตา และบางพันธุ์มีกลิ่นหอม บัวเป็นพืชน้ำล้มลุกที่มีอายุหลายปี พบได้ทั่วไปทั้งในเขตร้อน เขตอบอุ่น และ เขตหนาว บัวที่พบและนิยมปลูกในประเทศไทยเช่น

สกุลบัววิกตอเรีย (Victoria) มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า บัวกระดัง จัดเป็นบัวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีลำต้นใต้ดินเป็นหัวใหญ่ ใบเป็นใบเดี่ยวมีขนาดใหญ่ ประมาณ ๖ ฟุต ลอยบนผิวน้ำ ใบอ่อนมีสีแดงคล้ำ เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเขียวเข้ม อาจารย์ทวี นันทขว้าง สามารถเขียนภาพดอกบัวกระดังที่มีความสมจริงได้รับการยอมรับนับถือในวงการศิลปะและศิลปศึกษาว่าเป็นศิลปินชั้นเยี่ยม ด้านจิตรกรรมของวงการศิลปะที่มีสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันที่ผสมผสานระหว่าง วิธีการแสดงออกแบบเหมือนจริง ร่วมกับเนื้อหาเรื่องราวเหนือจริงตามแบบของตนเอง อันเป็นคุณลักษณะพิเศษที่รังสรรค์ขึ้นจากจินตนาการอย่างอิสระทำให้ผลงานจิตรกรรมภาพดอกบัวมีลักษณะฉีกแปรรุนแรงและละเอียดลึกซึ้ง สีสันแปลกตามีลักษณะเฉพาะเด่นชัด นับเป็นผลงานแห่งประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่ของไทย

เทคนิค สีอะครีลิค บนผ้าใบ ชื่อภาพดอกบัว^{๑๑๓}

มีความหลากหลาย มีทั้งดอกบัวที่กำลังตูม ดอกซึ่งกำลังบาน และดอกที่กำลังเอนกำลังโรย ใบตองที่กำลังห่อหุ้มดอกบัวเหล่านั้น พบไปมามีรูปแบบเหมือนศิลปะแนวคิวบิสม์ เพราะมีรูปทรงแผ่นระนาบแบบเรขาคณิตมีการ หักเหลี่ยมหักมุมล้นไปมา นอกจากดอกบัวแล้วยังมีดอกซ่อนกลิ่นเป็นช่อๆแทรกภาพเน้นการใช้แสง และเงาตกทอดแสงภายในภาพสร้างความพิศวงและให้ความรู้สึกแก่ผู้ดูเพราะแสงที่ อาจารย์ทวีฯ สอดใส่ ในงานนั้นไม่มีการแสดงออกอย่างชัดเจนนี้ว่าเป็นแสงยามใดเวลาใด เป็นแสงในเวลากลางวันภาพของอาจารย์ทวีฯ แตกต่างไปจากภาพอื่นๆ ที่ได้มีการถ่ายทอดเอาความรู้สึกอันละเอียดอ่อนและเน้นการแสดงส่วนปลีกย่อยต่างๆอย่างพิถีพิถัน ภาพดอกบัว นี้ แม้จะดูเป็นภาพหุ่นนิ่งก็จริงอยู่ หากมองลึกลงไปในการรู้สึก จะสัมผัสได้ว่า เป็นภาพแห่งจิตวิญญาณความผูกพัน ของศิลปินที่มีต่อ ดอกบัวที่มีอันเป็นสัญลักษณ์ ของศาสนา ดังบทสัมภาษณ์ของดร.โชติ ขจีรัฐ รองผู้

^{๑๑๒} จารวี มั่นสินธร, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ดอกบัว” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔, หน้า ๑๕

^{๑๑๓} เรื่องเดียว หน้า ๑๑๐

อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่า ภาพเขียนอาจารย์ทวีฯ เป็นการผสมผสานกับพุทธปรัชญากับศิลปะและศิลปะชีวิต^{๑๑๔} (วิถีชีวิต)

ชื่อภาพ ดอกบัวขาว เทคนิค สีอะครีลิก บนผ้าใบ สมบัติของ ธนาคารกสิกรไทย^{๑๑๕}

ภาพดอกบัวขาวจากการเขียนของอาจารย์ทวีฯ ถือว่าเป็นดอกบัวที่เป็นสัญลักษณ์ของการถือกำเนิด และยังเป็นสัญลักษณ์ของการตรัสรู้ธรรมของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันมีความหมายแฝงเหมือนแสงสว่างที่ขจัดความมืดออกไป ดอกบัวนั้นเป็นดอกไม้ที่เกิดขึ้นในโคลนตม แต่กลับเติบโตไปเป็นดอกไม้ที่สง่างามอย่างน่ามหัศจรรย์ยิ่ง โดยมีดอกบัวมีกลีบเลี้ยงคอยโอบอุ้มตัวดอกจนกระทั่งดอกเติบโต เบ่งบานเต็มที่ ดำรงอยู่ด้วยการไหลไปตามผิวน้ำ ดังนั้นภาพดอกบัวขาวจึงเกิดแรงบันดาลใจจากภาพประวัติของพระพุทธเจ้าทำให้

อาจารย์ทวีฯ^{๑๑๖}เกิดความรู้สึกในการสร้างจิตนาการอันบรรเจิดจำ ถ่ายทอดสภาพธรรมชาติที่ซ่อนเร้นอยู่ในโลกส่วนตัวของท่านอย่างมีชีวิตชีวา มีพลังวิญญาณและความเยียบสงบ สีสันงดงามลึกซึ้ง ใช้เส้นหนักแน่น และ กลมกลืน แสดงออกถึงอารมณ์สุนทรีย์บริสุทธิ์แม้แต่ในประเทศเขตรเอเชียยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับดอกบัวและถือว่าดอกบัวเป็นดอกไม้ประจำชาติของประเทศเวียดนาม เนื่องจาก

^{๑๑๔} ดร.โชติ ขจิรัฐ รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘)

^{๑๑๕} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวี ทวี นันทขว้าง วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓, หน้า ๑๒๔.

^{๑๑๖} ผลงานและชีวประวัติ นายทวี นันทขว้าง การพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุ วัดโสมมณัส (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้งติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๔.

ลักษณะเฉพาะตัวของดอกบัว ที่จะบานเมื่อได้เวลาพระอาทิตย์ขึ้น และจะหุบเมื่อดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า ดอกบัวแต่ละสีมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น ดอกบัวสีฟ้าหมายถึงความฉลาดปราดเปรื่อง ดอกบัวสีแดงหมายถึงความรัก ส่วนดอกบัวสีขาว ซึ่งถือว่าเป็นดอกบัวที่มีกลิ่นหอมที่สุด

๓.๔ สรุป

ผลงานจิตรกรรมในแบบอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) โดยใช้ฝีแปรงฉับไวคล่องแคล่ว นั้นมีนวัตรูปแบบให้สีสันบรรยากาศที่มีชีวิตชีวาที่ ต่างจากงานแบบเหมือนจริง (Realism) โดยทั่วไป ในยุคนั้น มีลักษณะลีลาการใช้เส้นและสีที่อ่อนช้อยนุ่มนวล แสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของจิตรกรทั้งสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ถึงชีวิตในสังคมไทยประเภทของจิตรกรรมดอกบัว มี ๒ ประเภท คือ

๑. ประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) หมายถึงเป็น ผลงานศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ที่สามารถแสดงออกเอกลักษณ์เฉพาะตัวมันเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก หรือ จินตนาการ จึงมีความเป็นพุทธิปัญญา จากประสบการณ์ของศิลปิน

๒. ประเภทศิลปะประยุกต์ (Applied Art) จุดมุ่งหมายเพื่อความงามตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันและสามารถผลิตซ้ำในปริมาณมากๆแต่ทางพุทธปรัชญาเพื่อขัดเกาจิตใจ

ผลงานของทิว นันทขว้าง มีเนื้อหาดังนี้ ๑. เป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ๒. เอกลักษณ์เฉพาะตัว ของทิว นันทขว้าง ๓. มีสัญลักษณ์ของพุทธสุนทรียศาสตร์ ผลงานที่โดดเด่น ที่รวมมา ๑. ภาพดอกบัว ๒. ภาพดอกเลาบังบัว ๓. ภาพกอไผ่ดอกบัว ๔. ภาพดอกบัวและต้นอ้อ ๕. ภาพดอกบัวต้นไผ่ ๖. ภาพดอกบัวกระดัง ๗. ภาพดอกบัวขาว ผลงานที่โดดเด่นเหล่านี้พุทธปรัชญาเถรวาท กล่าวถึงความงามใน ๒ มิติคือ ”ความงามในมิติทางโลกและความงามในมิติทางธรรม” ซึ่งในทางพุทธปรัชญาเถรวาท^{๑๑๗} เป็นความงามระดับพื้นฐานเช่นความงามในทางภาพวาดเพื่อจะได้ก้าวไปสู่ ความงามในระดับสูงกว่าคือความงามของจิตใจและความงามของปัญญาอีกทั้ง ในลักษณะคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท ยังแสดงนัยแห่งความสัมพันธ์ของ ความงามในมิติทางโลกและความงามในมิติทางธรรมที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ เพราะฉะนั้นความงามทางโลกเป็นประเภทศิลปะประยุกต์ ส่วนความงามทางธรรมเป็นประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) ดังนั้น จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวในพุทธสุนทรียศาสตร์ เป็นความงามที่ทำให้ มนุษย์พ้น

^{๑๑๗} พุ.ม.อ. (ไทย) ๙ /๒/ ๑๘๓ - ๑๘๔

ทุกข์ และเป็นอิสระจากสิ่งร้อยรัดทั้งปวง ที่เป็ความงาม ทางรูปธรรมนามธรรมประกอบด้วยธรรม และทำให้พัฒนาคน ให้เกิดเป็นผู้รู้ในสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ให้เป็นผู้ตื่น จากความหลงใหล หมกมุ่นในกระแสกิเลสทั้งปวง มีความเบิกบานบริสุทธิ์ผ่องใส เกิดจากความงามของพระศาสนามกล่าวไว้ในปฐมสามนต์ (สมันตปาสาทิกา)^{๑๑๘} สกโลกิย สาสนธมโม พระธรรมคือศาสนาแม่ทั้งหมด มีความงาม อยู่ ๓ ประการ คืองามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พระศาสนามงามในเบื้องต้นด้วยศีลอัน เป็นประโยชน์แก่ตนเองสมถ วิปัสสนามคฺเคหิ มชฺเฌกल्याณ งามในท่ามกลางด้วยสมถะ วิปัสสนา มรรคานิพพานะปิ ปริโยสานกल्याณ ความงามในที่สุดด้วยพระนิพพาน งามในเบื้องต้นด้วยศีลและ สมาธิวิปัสสนามคฺเคหิ มชฺเฌกल्याณ งามในท่ามกลางด้วยวิปัสสนาและมรรคผลนิพพานะปิ ปริโยสานกल्याณ งามในที่สุดด้วยผลและนิพพาน ความงามในเบื้องต้นเมื่อบุคคลพึงธรรมไปประพฤติ ปฏิบัติตามคือลงมือปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน จนได้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติตาม สมควรแก่वासนาบารมีของตนๆ นับตั้งแต่ขั้นต่ำเป็นต้นไป แต่ยังไม่ได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ถึงอย่าง นั้น ผู้นั้นก็ย่อมได้รับความสุขใจมิใช่น้อย ย่อมจะเกิดความเชื่อความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเป็นอย่างดี อย่างนี้เรียกว่า พระศาสนามงามในท่ามกลาง เมื่อบุคคลใดปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ผลดีคงที่ คือได้ บรรลุผลแห่งการปฏิบัติ นับตั้งแต่โสดาปัตติมรรคเป็นต้นไป จนกระทั่งถึง อรหัตมรรค อรหัตผล อย่าง นี้เรียกว่า พระศาสนามงามในที่สุด

บทที่ ๔

วิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาด

ดอกบัวของ ทวี นันทขว้าง

^{๑๑๘} ชุ.ม.อ. (ไทย) ๙ /๒/ ๑๘๓ - ๑๘๔

๔.๑ วิเคราะห์ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวิ นันทขว้าง

จากการศึกษาค้นคว้าถึงความเป็นมา และ ความสำคัญของปัญหา ในประเด็นเรื่องคุณค่าของความงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ความงามในศิลปะ รวมถึงมาตรฐานทางคุณค่าสำหรับตัดสินศิลปะของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง “ศิลปินสำคัญคนหนึ่งของไทยผู้ซึ่งมีชื่อเสียง และเป็นที่ยกย่องในเรื่องการถ่ายทอดสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ”^{๑๑๔} ที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับ ดอกบัวที่มีความงามอันโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวจนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า ภาพดอกบัวเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง ตามรายละเอียดในบทที่ผ่านมาและ ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าถึงแนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ ลักษณะ และความสำคัญของผลงานศิลปะรวมทั้งคุณค่าทางความงามมีเกณฑ์ในการตัดสินความงามและประสบการณ์ทางสุนทรียะ ซึ่งเป็นประสบการณ์ทางใจที่สำคัญต่อวิถีชีวิตมนุษย์ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีต่างๆ ทางสุนทรียศาสตร์ ดังกล่าวนั้นมาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง เพื่อหาข้อสรุปถึงสุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงความงามของผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ทวิ นันทขว้างในแต่ทฤษฎี ดังนั้นนักสุนทรียศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีทางคุณค่าความงาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปด้วยกัน ๔ ทฤษฎี คือทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) และทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) โดยมีแนวคิดที่ต่างกัน ดังนี้

๔.๑.๑ วิเคราะห์ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory)

ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) หรือ ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivism) เชื่อว่าคุณค่าความงามของภาพวาดดอกบัวของทวิในทางสุนทรียะ เป็นคุณสมบัติของจิตเพราะมีโครงสร้าง scheme สี่ที่เต็มไปด้วยพลัง มีความลึกลับ (mystery) ใช้เส้นสีดำ สีม่วง ผสมสารพัดสี ตัดเส้นได้สวยงามมาก ที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทั้งสิ้น นักปรัชญาอัตนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล โดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง (Man is the Measure of all things) และถือว่า ความรู้สึกที่เกี่ยวกับความงามจึงมีการกล่าวออก เป็นเพียงการแสดงออก ของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้นที่ซึ่งเป็นความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชมหรือผู้ฟังเอง ซึ่งทำให้คิดไปว่า คุณค่าความงามมีอยู่ในภาพวาดดอกบัวของทวิเป็นคุณค่าทางสุนทรียะนั้นก็เป็นคุณสมบัติของจิต หรือ ความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะ โดยไม่เกี่ยวข้องกับ คุณสมบัติอื่นใดของวัตถุสุนทรียะ

^{๑๑๔} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓, หน้า ๘๐.

คุณค่าทางสุนทรียะ กับความชอบ คือสิ่งเดียวกัน แต่นักอรรถนัยนิยมบางคนเรียกความชอบหรือความพึงพอใจนี้ว่า รสนิยม (Taste) ดูแคส เปรียบเทียบกับรสชาติของมะม่วง ว่า บางคนอาจจะชอบกินมะม่วงแต่บางคนอาจจะไม่ชอบกินมะม่วง แต่มันเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ หรือหากใครจะกล่าวว่ามะม่วงเป็นผลไม้ที่ดีทั้งๆ ที่ตัวเองไม่ชอบกินมะม่วง หรือกล่าวว่ามะม่วงเป็นผลไม้ที่เลว ขณะที่ตัวเองชอบกิน^{๑๒๐} สำหรับรสนิยมเกี่ยวกับศิลปะนั้น เอ. ริชาร์ดส์ (I. A. Richards, ค. ศ. 1893-1979) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะไม่มีหน้าที่ในการสอบหรือชี้แจงลักษณะของสิ่งของในประเภทความงาม โครเซ เสนอว่า “ความงามเป็นเรื่องของจิตเท่านั้น”^{๑๒๑} ไม่เกี่ยวกับวัตถุทางกายภาพ แต่เป็น การสร้างสรรค์ทางสุนทรียะ เป็นกิจกรรมแบบดั้งเดิมที่สุด และพื้นฐานที่สุดของจิตท่านโครเซ ได้เรียกกิจกรรมนี้ว่าการแสดงออก (Expression) แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า เป็นการแปล มโนภาพในจิตออกเป็นรูปแบบ ทางกายภาพภายนอกกิจกรรมทางสุนทรียะเป็นการกระทำ ทางจิตที่มีการเปลี่ยนสิ่งประทับใจเป็นอวัชคณิตญาณบริสุทธิ์ ที่เป็นผลของการกระทำเหล่านี้ นักปรัชญาที่กล่าวถึงเรื่องนี้เช่น เพลโตและอริสโตเติล^{๑๒๒} จะใช้การเลียนแบบในความหมายเดียวกันแต่โลกภายนอกที่ศิลปะเลียนแบบนั้น มีความหมายที่แตกต่างกัน โลกภายนอกที่ศิลปะเลียนแบบสำหรับเพลโตนั้นซึ่ง เป็นปรากฏการณ์หรือเปลือก (เพลโตเรียกว่าสิ่งเฉพาะ –Particular thing) แต่โลกภายนอกที่ศิลปะเลียนแบบในความหมายของอริสโตเติลนั้นหมายถึงแก่น (อริสโตเติลเรียกว่าสิ่งสากล–Universal thing) นอกจากนี้ทฤษฎีการเลียนแบบของเพลโตและอริสโตเติล ยังมีความสัมพันธ์กับการประเมินค่าทางศิลปะอย่างลึกซึ้ง โดยทั้งสองมีบรรทัดฐานในการประเมินค่าทางศิลปะเดียวกันคือ การเลียนแบบ ดังนั้น นักปรัชญาที่กล่าวมา ยอมรับถึงงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวิ นันทขว้าง

งานจิตรกรรมเป็นผลงานประเภท ทฤษฎีอรรถนัยนิยม เพราะให้ความสำคัญกับคุณค่าภายในภาพวาดดอกบัวไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นของหุ่นนิ่งดอกบัวเป็นวัตถุทางสุนทรียะ สรุปได้ว่า ในทางแนวคิดของทฤษฎีอรรถนัยนิยมเน้นความสำคัญที่ภาพวาดดอกบัว ที่ ความรู้สึก ของตัวบุคคล เป็นบรรทัดฐาน จึงมีมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามของดอกบัวที่ไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือ รสนิยม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลาและเป็นสถานที่ และ นัก

^{๑๒๐} จรูญ โกมุตรัตนานนท์, **สุนทรียศาสตร์ ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม**, (นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๓๙), หน้า ๘๓.

^{๑๒๑} กิรติ บุญเจือ, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๓๘๒.

^{๑๒๒} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ **การศึกษาวเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ นันทขว้าง** วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓ ,หน้า ๔๖.

อัตนัยนิยมเชื่อว่าแม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกันแต่ทุกๆ การตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกัน ไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิดเพราะเหตุผลผลการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกสำหรับคนๆ นั้น ผู้ตัดสินย่อมรู้ตัวเองดีว่ามีความรู้สึกละเอียดอ่อนทางสุนทรียะอย่างไรซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคลของผู้รับรู้แต่ละคนที่มีความชอบแตกต่างกันและไม่สามารถใช้การทดสอบใดๆ มาพิสูจน์ได้ ดังนั้น เหตุผลในปัญหา ของทฤษฎีอัตนัยนิยมจึงมาจากการที่นักทฤษฎีอัตนัยนิยมให้ความสำคัญกับคุณค่าภายในภาพดอกบัวเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงดอกบัวเป็นวัตถุทางสุนทรียะจึงทำให้เกิด ข้อโต้แย้งได้ว่า แต่ถ้ามียุคค่าภายในภาพดอกบัวแต่ไม่มีดอกบัววัตถุ นั้น คุณค่าทางสุนทรียะ จะเกิดขึ้นอย่างไร อีกทั้งคุณค่าภายในภาพดอกบัวของผู้ตัดสินแต่ละคนที่แสดงออกมานั้น น่าจะเรียกว่า เป็นการบอกถึงคุณค่าภายใน ของแต่ละบุคคลที่มีต่อดอกบัว ในทางสุนทรียะมากกว่า ที่จะเป็นการตัดสินทางสุนทรียะ ว่าความชอบไม่น่าจะเป็นสิ่งเดียว กับการที่มี คุณค่าทางสุนทรียะ นอกจากนี้ความชอบ ของคนส่วนใหญ่ ยังมีความยุ่งยากในการพิสูจน์ตรวจสอบหรือตัดสิน

ชื่อภาพดอกบัว พ.ศ. ๒๕๔๖

๔.๑.๒ วิเคราะห์ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory)

ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งเพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมของทิวา ประเททภาพวาดดอกบัว มีความโดดเด่นตามหลัก ของนักปรัชญาทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) หรือทฤษฎีวัตถวิสัย (Objectivism) เชื่อว่า ความงามภาพวาดดอกบัวเกิดจากดอกบัวที่เป็นรูปทรงของดอกบัวเอง คลีฟ เบลล์ ใช้ในการอธิบายแนวคิดนี้ว่า “ความสวยงามหรือศิลปะรูปทรงและศิลปะ นั้นไม่จำเป็นต้องลอกเลียนแบบสิ่งใดสิ่งหนึ่งเลยก็ได้”^{๑๒๓} เบลล์กล่าวอีกว่า “ศิลปะ

^{๑๒๓} พระมหารัชมังคลาจารย์ (ใจ ญาณ) “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓, หน้า ๗๖.

เป็นสิ่งที่มีการรูปร่างซึ่งรวมไปถึงภาพวาดดอกบัว นั้นมีความสัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ เบลล์จึงยืนยันว่า รูปทรงเท่านั้นเป็นแก่นแท้ของศิลปะ” ที่สามารถกระตุ้นเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมให้มีความรู้สึกนั้น เช่นเดียวกับองค์ประกอบสำคัญของวัตถุที่ถือว่าเป็นผลงานศิลปะนั้น มีอยู่ ๔ อย่าง คือ ดอกบัว พรรณไม้น้ำตามบึง ในธรรมชาติที่สามารถกระตุ้น เร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมให้รู้สึกเช่นเดียวกัน องค์ประกอบสำคัญของวัตถุที่ถือว่าเป็นผลงานศิลปะนั้น มีอยู่ ๔ อย่าง คือ^{๑๒๔}

๑) สื่อ (media) ได้แก่ สิ่งที่ศิลปินนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดการสร้างสรรค์ของอาจารย์ทวีให้ประจักษ์แก่ผู้อื่นซึ่งสำหรับอาจารย์ทวี นั้นทิว้างผลงานนั้นมีลักษณะสี่สังคมาลิกซึ่ง ใช้เส้นให้เกิดความรู้สึกหนักแน่นเป็นปีกแผ่นและกลมกลืนกัน บน ผ้าใบและสีสัน สดใสมีความเป็นลักษณะผลงานทางสื่อชัด

๒) เนื้อหา (content) ได้แก่ เรื่องราวของดอกบัวและพรรณไม้น้ำต่างๆ ในธรรมชาติที่อาจารย์ทวี นั้นทิว้าง ได้ถ่ายทอดแสดงออกมาเป็นผลงานศิลปะ ดอกบัวนอกจากจะมีรูปทรงและสีอันสวยงามแล้วในทางที่มีการกำเนิดเติบโตของบัว ยังตรงกับหลักปรัชญาของชาวตะวันออก ที่มีเนื้อหาดอกบัว ดังนั้น ต้นของบัวเกิดจากตมอันสกปรกและตกตะกอนในท้องน้ำแต่บัวนั้นก็พยายามยืนก้านให้ยาวออกจนกระทั่งสามารถโผล่ใบและดอกขึ้นมาเหนือผิวน้ำ^{๑๒๕} ดอกบัวมีหลากหลายพันธุ์ซึ่งล้วนมีความงามสวยงามของดอกและใบที่แตกต่างกัน ดอกบัวถือว่าเป็นราชินีแห่งไม้น้ำและเป็นดอกไม้ประจำพุทธศาสนาชาวพุทธเรา ใช้ดอกบัวบูชาพระรัตนตรัยมาตั้งแต่ สมัยโบราณในทศชาติชาดกซึ่งเป็นเรื่องราวอดีตชาติของพระพุทธเจ้าและในพุทธประวัติ ได้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับดอกบัวอยู่หลายตอนในพุทธ นอกจากนี้ ดอกบัวยังมีความหมายหลายนัยยะ เช่น หมายถึงการตรัสรู้ ความดีงามความบริสุทธิ์พ้นจากกิเลส^{๑๒๖}

๓) สุนทรียธาตุ (aesthetical elements) ที่มีอยู่ด้วยกัน ๓ ประการ คือ ความงาม (beauty) ความแปลกหูความแปลกตา (picturesqueness) และความน่าทึ่ง (sublimity)

^{๑๒๔} กิรติ บุญเจือ, **ปรัชญาศิลปะ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

^{๑๒๕} คณิดา เลขะกุล, **บัว ราชินีแห่งไม้น้ำ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๕) ,หน้า ๒๖.

^{๑๒๖} ลีโอ ตอลสตอย, **ศิลปะคืออะไร**, แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ คมบาง, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๑.

ผลงานจิตรกรรมชุดดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้าง จึงทำให้เห็นความงามสุนทรีย์ธาตุได้ ทั้ง ๓ ประการ กล่าวคือ เป็นภาพของดอกบัวและพรรณไม้น้ำที่ มีความงามที่ลึกซึ้งกว่าสภาพของบัวตามที่เราเห็นในธรรมชาติซึ่งเป็นความงามที่แปลกตาและมีเสน่ห์ดึงดูดใจ ^{๑๒๗}

๔) ธาตุศิลป์ (artistic elements) อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดและชีวิตจิตใจ ทั้งความหลังและความไฝฝันของศิลปินที่แฝงอยู่ในผลงานศิลปกรรมที่ศิลปินสร้างขึ้น ซึ่งอาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้แสดงให้เห็นถึงมิติที่ลึกซึ้งเยียบสงบ ก่อให้เกิดจินตนาการที่ไกลออกไปสู่โลกอันลึกลับ เปรื่อง เปลี่ยนสายสืบ ศิลปินสาขาจิตรกรรมและนักถ่ายภาพวิถีชีวิตพื้นบ้านได้แสดง ธาตุศิลป์ ผู้เป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดคนหนึ่งของอาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้แสดงความคิดเห็นในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวีไว้ว่า “งานของครูออกเป็นเซอเรียลลิสม์ แต่ก็มีคิวบิสม์อยู่ด้วยมี สไตลด์เป็นเซอเรียลลิสม์ สีมืดความลึก แสงมีลูกเล่น มีอัตราหนักเบา ดูรวมทั้งหมด สี เงา แขนงลึก มหิมา ครูใช้สี ‘ปรัสเซียนบลู’ ที่หนักที่สุดแต่ดูใสและเบา สรุปได้ว่า ทฤษฎีปรนัยนิยม เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุที่เกิดจากหุ่นนิ่งดอกบัวเป็นคุณสมบัติที่แน่นอนตายตัวและอยู่ติดกับวัตถุมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยไม่ขึ้นกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และมีเกณฑ์ตัดสินที่แน่นอนตายตัวที่จะใช้ชี้วัดได้ แต่จากการที่ ทฤษฎีปรนัยนิยม ให้ความสำคัญกับ คุณสมบัติของวัตถุทางสุนทรีย์เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของศิลปินผู้สร้างงานและผู้รับรู้ก็ยังไม่สามารถอธิบายถึงลักษณะของคุณสมบัติ ทางในด้านความงามนั้นออกมาให้เห็นได้ชัดเจนรวมทั้งมาตรการต่างๆ ที่นำมาใช้ตัดสินก็ยังคงคลุมเครือไม่ชัดเจนและกลายเป็นจุดบกพร่องของทฤษฎีนี้

ชื่อภาพวาดดอกบัว

เทคนิค สีอะครีลิค บนผ้าใบขนาด ๘๐ x ๑๓๐ ซม.

สมบัติของแกลเลอรี

^{๑๒๗} กองบรรณาธิการ, “เยี่ยม “ศิลปินแห่งชาติ” ที่โรงพยาบาลศิริราช ทวี นันทขว้าง ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม)”, ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๗ (พฤษภาคม ๒๕๓๔) , (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามรัฐ, ๒๕๓๔), หน้า ๗๗.

๔.๑.๓ วิเคราะห์ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory)

ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งเพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์สุนทรียภาพ เกิดขึ้นมาจากดอแก้วกับความรู้สึกในการรังสรรค์ผลงานภาพวาดดอแก้วของทวิ นันทขว้าง เป็นความ สอดคล้องต้องกันระหว่างวัตถุและจิต (objective - subjective relation) อาศัยรูปทรง สี พื้นผิว เส้น และน้ำหนักที่เป็นตัวผสมผสาน สร้างความงามในผลงานทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกันได้ดีอาจารย์ทวิใช้ ลักษณะเรียบง่ายแต่ดูกลมกลืน ลึก ดูที่ความลึกในความรู้สึก ใช้ออกมาได้ harmony สีอะคริลิก (acrylic) ท่านยังคงใช้ subject ภาพวัตถุที่อยู่คู่สบายใจ แนวโน้มในการแสดงออกเปลี่ยนไป มีลักษณะความ รุนแรงของฝีแปรงที่แสดงออกไม่เหมือนยุคสีน้ำมัน วัยสูงอายุมากขึ้นความสุขุมมากขึ้น ลักษณะความ สุขุมละมุนละไมอ่อนหวานมากขึ้น งานเปล่งทักษะในฝีมือเต็มที่แต่ก็ยังความลึกกลับในอารมณ์ไว้อยู่ใน ทวิ”^{๑๒๘} เพราะการรังสรรค์ผลงานภาพวาดดอแก้วของทวิมีรูปทรง สี พื้นผิว เส้น และน้ำหนักเป็นตัว ผสมผสานในการ สร้างความงามในผลงานทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกันทำให้วัตถุและจิตมีความสัมพันธ์ กันลึกซึ้ง เมื่อต้องการจะหาคุณค่าภาพวาดดอแก้วในคุณค่ามันต้องมีสองด้าน และด้านหนึ่งคือตัวผู้ ประเมินค่าต้องเป็นผู้มีความรู้ในงานศิลปะ อย่างท่องแท้และอีกด้านหนึ่งคือวัตถุที่เป็นหุ่นนิ่งคือดอแก้ว นั้น เป็นที่ชื่นชอบของอาจารย์ทวินำมาประเมินค่าส่วนคุณค่ามันอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างสองด้าน นี้วัตถุจะมีคุณค่าในฐานะที่ถูกประเมิน โดยผู้ประเมินและผู้ประเมินมีคุณค่าก็ในฐานะประเมินวัตถุการ ร่วมสัมพันธ์กันระหว่างผู้ประเมินกับวัตถุที่ถูกประเมิน เป็นความเป็นจริงชัดเจนจึงเป็นสุนทรียภาพเกิด ขึ้นมาจากความสอดคล้องทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นการตัดสินประเมินอีกท่านคือ คานท์ (Kant) เห็นว่า การตัดสินทางความงามเป็นการแสดงบทบาทร่วมกันระหว่างเหตุผลกับการรับรู้ทางผัสสะ เพราะแม้ว่า การตัดสินความงามที่เป็นสิ่ง ภายนอกตัวของเรา แต่อำนาจในการตัดสินนั้นอยู่ภายในตัวเรา ซึ่งเขาได้ วางการตัดสินทางสุนทรียะเอาไว้ครึ่งทางระหว่าง ความจำเป็นทางตรรกะ (logically necessary) และ อัตนัยวิสัยบริสุทธิ์ (purely subjective) ของรสนิยมส่วนบุคคล (Gordon Graham , 2005 :12) เป็น ทฤษฎีที่ อยู่กึ่งกลางระหว่าง อัตนัยนิยมและกึ่งในสว่นปรนัยนิยมกล่าวคือเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญ ทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้ และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมิน คุณค่า ทางสุนทรียะโดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะ”ปัญหาที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของ สุนทรียศาสตร์ได้รับผลจากการแบ่งโลกแห่งการรับรู้ของมนุษย์คือปัญหา

^{๑๒๘} กรมศิลปากร. สุนจิบัตรในงานนิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวิ นันทขว้าง,ศิลปินชั้น เยี่ยมปี ๒๕๔๙ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๓-๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามรัฐ, ๒๕๓๓), หน้า ๒๕.

เกี่ยวกับ“ความงาม”และ“ศิลปะ”^{๑๒๙} ศิลปะ คือผลแห่งความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรียภาพมีความประทับใจหรือความสะเทือนอารมณ์อัจฉริยภาพในพุทธิปัญญาจากประสบการณ์ ในรสนิยมและทักษะของแต่ละคนเป็นที่ความพอใจมีความรื่นรมย์ ตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีในทางศาสนา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๐) ส่วนความงามนั้นคืออารมณ์รู้สึกในประสาทสัมผัส เป็นที่พึงพอใจได้เมื่อประสาทสัมผัสของเราชื่นชมในเอกภาพ คือความประสมกลมกลืนกันความสัมพันธ์อันมีระเบียบแบบแผน ดังนั้น เป็นผลงานศิลปะที่ก่อให้เกิดอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์คือเป็นผลงานที่สื่อให้ผู้ชมจินตนาการ นอกจากงานศิลปะเป็นคุณค่าทางความงามจากการใช้องค์ประกอบของวัตถุและจิตมีความสัมพันธ์กันลึกซึ้งเกิดสุนทรียภาพ และ ยังมีทฤษฎีอีกท่าน ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า ซี.ไอ.เลวิส (C.I. Lewis)^{๑๓๐} เป็นผู้หนึ่ง ที่ได้อธิบายความคิดแบบสัมพันธ์นิยม ได้ชัดเจนได้แก้ปัญหาของ “ความงาม”และ “ศิลปะ”ในผลงานภาพวาดดอกของอาจารย์ ทวีที่ที่เกิดขึ้นแก่ทฤษฎีวัตถุวิสัยและจิตวิสัยและ คุณค่าทางสุนทรียะตามทัศนะของเลวิสเป็นคุณสมบัติของวัตถุ แต่การจะตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะ เราไม่ได้อาศัยเพียงวัตถุ หรือมีลักษณะเด็ดขาดอย่างวัตถุวิสัย ความรู้สึกทางสุนทรียะของผู้รับรู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินแต่ความรู้สึกทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่นำมาเกี่ยวข้องไม่ใช่ความชอบส่วนตัว ที่เป็นไปตามอำเภอใจหรือขาดหลักฐานการรับรองเหมือนจิตวิสัยการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะไม่ได้มีความเด็ดขาดดูภาพด้านล่างมีความน่าเชื่อมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับความรู้สึกทางสุนทรียะของคนส่วนใหญ่หลักฐานที่สามารถตรวจสอบจากสาธารณชน

ชื่อภาพดอกบ๊ว

^{๑๒๙} อันธิมา แสงชัย. " สุนทรียศาสตร์ ศาสตร์แห่งสุนทรียะ " นิตยสารโฟล์อาร์ต ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๓๗), (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติง แอนด์ พับลิชชิง, ๒๕๓๗), หน้า ๕๐ - ๕๒

^{๑๓๐} จรูญ โกมุทร์ตานนท์, สุนทรียศาสตร์เบื้องต้น : พิมพ์ครั้งที่ ๑. ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม, ภาควิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, (นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๓๙), หน้า ๗๔ - ๗๘

ดังนั้น การประเมินคุณค่าผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์จึงต้องอาศัยเป้าหมายร่วมกันของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน”^{๑๓๑} สรุปได้ว่า ในผลงานภาพวาดดอกบัวของทวิฯ ตามทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) นั้นจึงเป็นข้อตัดสินที่มีลักษณะของการคาดการณ์ล่วงหน้า (Prediction) วัตถุทางสุนทรียะขึ้นหนึ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ดูได้จากหลักฐานว่ามีคนรู้สึกทางสุนทรียะหรือไม่เมื่อรับรู้มัน การตัดสินไม่มีจริงมีเท็จเป็นแค่เพียงความน่าเชื่อถือ ถ้าปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะมาก วัตถุชิ้นนั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือ ได้ว่ามีคุณค่าทางสุนทรียะ และมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่ากว่า คุณค่าในทางด้านสุนทรียะหรือถ้ามีปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะน้อย เราสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าเมื่อมีคนมารับรู้มันจะต้องมีความรู้สึกทางสุนทรียะและจากการที่หลักฐานซึ่งนำมายืนยันการตัดสินมีจำนวนที่ไม่จำกัด นั้น เลวิส^{๑๓๒} จึงเรียกว่า การตัดสินที่ไม่มีการยุติ (Non-Terminating) และในจุดนี้เองก็ได้ กลายเป็นปัญหา สำคัญของทฤษฎีสัมพัทธนิยม กล่าวคือ แม้ว่าทฤษฎีสัมพัทธนิยมจะได้นำน้ำหนักความสำคัญทั้งตัวบุคคล และวัตถุอย่างเท่าเทียมกันแล้วก็ตามแต่การตัดสินคุณค่าสุนทรียะโดย ใช้ปริมาณมากน้อยของ ผู้ที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะนั้นทำให้ไม่สามารถจะกำหนดปริมาณหรือระยะเวลาเพื่อหาข้อยุติในการตัดสินอย่างชัดเจนเด็ดขาดได้ จึงได้มี ผู้โต้แย้งต่อมา

๔.๑.๔ วิเคราะห์ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ (Emergent Theory of Value)

ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ เป็นอีกทฤษฎีหนึ่ง เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์กระบวนการของการหาคุณค่าความงามของผลงานภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวิฯ หรือคุณค่าทางสุนทรียะซึ่งมีองค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่เรียกว่าทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ (Emergent Theory of Value) นั้นได้มีความเห็นว่า ภาวะความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้สึกของผู้ชมกับผลงานจิตรกรรมเป็นบุคคลกับวัตถุนั้นๆ มิใช่เป็นตัวความงาม หรือคุณค่าทางสุนทรียะ เพราะบุคคลทำหน้าที่ให้ความสนใจ ส่วนวัตถุ ทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ถูกสนใจ ความงามจึงมิใช่ผลลัพธ์ของ ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งแต่ความงามจะเป็นสิ่งที่เกิดใหม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างของทั้งสองสิ่งนี้เป็นพื้นฐานรองรับคุณค่าความงาม^{๑๓๓}ที่เป็นปฏิบัติการใหม่ (Emergent Thing) จากกระบวนการของการหาคุณค่าความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะซึ่งมีองค์ประกอบหรือเงื่อนไข ดังนี้

ประการแรก จะต้องมิตัวประกอบหรือวัตถุ (fact or object) อย่างเช่น หนึ่งที่เป็นภาพดอกบัวในสกุลบัวหลวง (Lotus) มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า ปทุมชาติ หรือ บัวหลวง, สกุลบัวสาย (Water lily) มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า อุบลชาติ, สกุลบัววิกตอเรีย (Victoria) มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่าเป็น บัวกระดัง

^{๑๓๑} พระทักษิณ คณาธิกร, **ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๗๘.

^{๑๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๒ – ๙๓.

^{๑๓๓} ประเสริฐ ศีลรัตน์, **สุนทรียทางทัศนศิลป์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

ดังนั้น หุ่นึงดอกบัวจึงเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวและเป็นสิ่งที่จะขาดไม่ได้ในกระบวนการหาคุณค่าทางสุนทรียะ โดยอาจเป็นผลงานศิลปะ หรือสิ่งของตามธรรมชาติ

ประการที่สอง จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับบุคคล เช่น ศิลปินที่มีความสามารถอย่าง เช่น อาจารย์ ทวีฯ ที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะตีคุณค่าหรือสนใจวัตถุ นั้นๆ เพื่อที่จะให้เกิดความรู้สึกประทับใจต่อวัตถุ นั้นในทางสุนทรียะ

ประการที่สาม จะต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างวัตถุ ดอกบัว กับบุคคล (ทวีฯ) และความใกล้ชิดดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นไปทั้งในทางกายและทางใจ กล่าวคือ วัตถุจะต้องอยู่ในตำแหน่งที่บุคคลสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนตัวบุคคลก็ต้องมีจิตใจอยู่ในสภาพที่เหมาะสมที่จะรับรู้หรือสนใจต่อวัตถุนั้น

ประการที่สี่ จะต้องมีความสัมพันธ์บางอย่าง สำหรับให้บุคคลมีมาตรฐานใน การตีคุณค่าทางสุนทรียะซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ อาจเปลี่ยนไปได้ตามกาลเทศะ และเมื่อหลักเกณฑ์เปลี่ยนแปลงไป การตีคุณค่าทางสุนทรียะของบุคคลนั้น ก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยอย่างเช่น อาจารย์ทวี ได้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เป็นผู้หนึ่งที่บุกเบิกงานด้านจิตรกรรม”มีหลักเกณฑ์ตามกาลเทศะได้อย่างชัดเจน

ประการที่ห้า ถ้าปรากฏว่าวัตถุ(ดอกบัวถือว่าเป็นสัญลักษณ์ศาสนา)ที่ต้องการหาคุณค่านั้นเข้ามาในหลักเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วไป แล้วเราก็ตัดสินได้ว่าวัตถุนั้น มีคุณค่าทางความงามและเป็นผลงานจิตรกรรม ประเภทภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวีฯ ในความสอดคล้อง กับทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) ซึ่งมีเหตุผลได้ว่าคุณค่าทางความงามนั้น เกิดความแปลกใหม่จากการกล่าวของ เซนต์ โทมัสอควินัส^{๑๓๔} (Saint Thomas Aquinas ค.ศ.1227-1274) กล่าวว่า สิ่งที่ยามนั้น คือ สิ่งที่ทำให้ความเพลิดเพลินสบายใจ เมื่อเราเห็นหรือรู้เพราะเรารู้ความงามด้วยสติปัญญาความงามมีเงื่อนไข๓ประการด้วยกันคือ ความสมบูรณ์ ความได้สัดส่วน และความชัดเจน แต่ถ้านั้นที่บกพร่องไม่ได้สัดส่วนและคลุมเครือหรือขาดความชัดเจนถือว่าเป็นสิ่งไม่มีความงาม โทมัสอควินัส จึงมีความเห็นว่า ความงามกับคุณค่าโดยเนื้อแท้เป็นอันเดียวกันเพราะขึ้นอยู่กับรูปแบบสัดส่วนระเบียบ และความกลมกลืนด้วยกันทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) คุณค่าทางสุนทรียะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่จากความสัมพันธ์ระหว่างจิตของบุคคลกับวัตถุทางสุนทรียะที่มาจากกระบวนการของการหาคุณค่า ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างวัตถุทางสุนทรียะกับบุคคลที่มีความสามารถในการประเมินคุณค่านั้นโดยมีหลักเกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน

^{๑๓๔} พระมหารังสรรค์ กิตติปัญญา (ใจหาญ) “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา ปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๓, หน้า ๑๔

คุณค่าทางสุนทรียะซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเทศะ ดังนั้น ในผลการวิเคราะห์ผลงานภาพดอกบัวของ อาจารย์ทวี นันทขว้างตามทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ต้องมียุค ประกอบหรือเงื่อนไข เพราะเป็นเกณฑ์การ ตัดสินของทฤษฎีนี้ ดังเช่น เซนต์โทมัส อไควนัส กล่าวว่าไว้ว่าความงามในปฏิบัติการใหม่เป็นความงามมี เงื่อนไขประการด้วยกันคือความสมบูรณ์ ความได้สัดส่วน และความขัดแย้ง แต่ถ้าสิ่งที่ยกพร่อง ไม่ได้ สัดส่วนและคลุมเครือ หรือขาดความขัดแย้งถือว่าเป็นที่สิ่งไม่งาม แต่ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ของอาจารย์ทวี นันทขว้าง เป็นอยู่ในเกณฑ์การตัดสินของทฤษฎีปฏิบัติการใหม่เพราะมียุคประกอบ สมบูรณ์ตลอดจนเป็นไปตามคำยืนยันของ เซนต์โทมัส อไควนัส คือมีเงื่อนไข ๓ ประการครบจึงทำให้ จิตรกรรมภาพดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้างเป็น ผลงานศิลปะความสอดคล้องในด้านความงามใน ปฏิบัติการใหม่ สรุปได้ว่า ความงามที่กล่าวมามีความสอดคล้องในทางพุทธปรัชญา คืองามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด งามในเบื้องต้นด้วยศีลอันเป็นประโยชน์แก่ตนเองสมถวิปัสสนา มชฌมกลยาโณ งามในท่ามกลางด้วยสมถะวิปัสสนา มรรคานิพพานะปิ ปริโยสานกลยาโณ^{๓๓๕} งามใน ที่สุดด้วยพระนิพพานงามในเบื้องต้นด้วยศีลและสมาธิวิปัสสนา มชฌมกลยาโณ งามในท่ามกลาง ด้วยวิปัสสนาและมรรคผลนิพพาน เนติปริโยสานกลยาโณ งามในที่สุดด้วยผลและนิพพาน มีความงามใน เบื้องต้นเมื่อบุคคลเหล่านั้นมีการพึงธรรมอยู่แล้วไปประพฤติปฏิบัติตามคือลงมือปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน และวิปัสสนากัมมัฏฐานจนได้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรแก่ความสามารถของตนๆ นับตั้งแต่ขั้น ต่ำเป็นต้นไปแต่ยังไม่ได้บรรลุผลนิพพานถึงอย่างนั้น ผู้นั้นก็ย่อมได้รับความสุขใจมีใช้น้อย ย่อมจะ เกิดความเชื่อความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยเป็นอย่างดียิ่งนี้ เรียกว่าพระศาสนางามในท่ามกลางเมื่อ บุคคลใดปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ผลดีคงที่ คือได้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติ นับตั้งแต่โสดาปัตติมรรค เป็นต้นไป จนกระทั่งถึง อรหัตมรรค อรหัตผล เป็นความงามในที่สุดทางพุทธปรัชญา

ชื่อภาพ ดอกบัว

^{๓๓๕} ชุ.ม.อ. (ไทย) ๙ /๒/๑๘๓-๑๘๔.

๔.๒ วิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ของทิว นันทขว้าง

วิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทิว นันทขว้างในบทนี้เนื่องจาก สุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวฯ นั้น ผู้วิจัยจะได้ทำการ วิเคราะห์เกี่ยวกับ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาแล้วในบทก่อนแล้ว ดังนั้นบทต่อไปนี้จะได้ทำการวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวฯว่าภาพวาดดอกบัวในทางพุทธปรัชญาเถรวาท มีความเป็น สุนทรียศาสตร์ที่ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบศิลปะแฝงอยู่ภายใต้ร่มเงาของพุทธศาสนาหรือเป็นเพียงส่วนที่ ถูกนำมาพอกพูนเป็นเปลือกนอกห่อหุ้มแก่นภายใน อันเป็นสาระที่เป็นสุนทรียศาสตร์และศิลปะของ ความเป็นพุทธศาสนา”^{๑๓๖} (Buddhist Arts) หรือแม้จะหมายถึงสาระอันหมายถึงสาระแท้จริงของ พุทธปรัชญา ดังนั้นพุทธสุนทรียศาสตร์^{๑๓๗} มีความยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะที่เป็นงานภาพวาด ดอกบัวอันว่าด้วยอารมณ์ที่ลุ่มลึกในการสัมผัสกับความงามหลายๆ ชนิดของศิลปะ ดังเช่น ความมี สัตว์ส่วนรูปทรงการเลียนแบบ การแสดงความรู้สึกที่ผสมผสานกลมกลืนซึ่งกันและกันอย่างดีซึ่งในที่นี้มีความหมายครอบคลุมถึงประเภทคุณค่าความงามในผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทิวฯและยังมี นักปรัชญากล่าวว่า เสถียร โพธิ์นันทะ กล่าวว่าเรื่องสุนทรียภาพศิลปะพระพุทธรูปศาสนาในหนังสือ พุทธธรรมกับปรัชญา ไว้ว่า สุนทรียะในที่นี้ ไม่ได้จำกัดหมายเพียงแต่เรื่องของศิลปวัตถุ เช่นจิตรกรรม การเขียนภาพตามสถานที่ต่างๆ แต่หมายถึงตัวธรรมะอันเป็นคุณสมบัติของการปฏิบัติด้วย มีศิลปะ ด้วย สุนทรียะในพระพุทธรูปศาสนานั้นมี ๒ ชั้น ชั้นนอกหมายถึงสุนทรียะทางด้านวัตถุ เช่นจิตรกรรม ลวดลายศิลปะต่างๆ ส่วนด้านในนั้นหมายถึงตัวธรรมะโดยตรง^{๑๓๘}เพื่อให้เห็นความเป็นสุนทรียะหลาย ประเภทดังนี้

๔.๒.๑ วิเคราะห์ประเภทความงาม

ความงามจิตรกรรมประเภทภาพวาด (Drawing) จิตรกรรมภาพวาด เรียกเป็นศัพท์ทัศนศิลป์ ภาษาไทยได้หลายคำ คือ ภาพวาดเขียน ภาพวาดเส้น หรือบางท่านอาจเรียกด้วยคำทับศัพท์ว่า ดรอว์อิง ก็มี ปัจจุบันได้มีการนำอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเขียนภาพและวาดภาพ ที่ก้าวหน้าและทันสมัยมากมาใช้ ผู้เขียนภาพจึงอาจจะใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการเขียนภาพ ภาพวาดในสื่อ

^{๑๓๖} พระมหาธีรสันต์ กิตติปัญญา (ใจหาญ) “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา ปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๓, หน้า ๙๘.

^{๑๓๗} สุเชาว์ พลอยชุม (เรียบเรียง), ปัญญาสุนทรียศาสตร์, โครงการตำราภาควิชาปรัชญาและศาสนา : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๑๖), หน้า ๓๕.

^{๑๓๘} เสถียร โพธิ์นันทะ, พุทธธรรมกับปรัชญา, (กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฎราชวิทยาลัย,๒๕๔๓), หน้า ๓๐.

สิ่งพิมพ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ภาพวาดลายเส้น และการเขียนภาพความงาม จิตรกรรมประเภทภาพเขียน (Painting) การภาพเขียนเป็นการสร้างงาน ๒ มิติบนพื้นระนาบด้วยสีหลายสีซึ่งมักจะต้องมีสื่อตัวกลางระหว่างวัสดุกับอุปกรณ์ที่ใช้เขียนอีก ซึ่งกลวิธีเขียนที่สำคัญ คือ

การเขียนภาพสีน้ำ (Colour Painting)

การเขียนภาพสีน้ำมัน (Oil Painting)

การเขียนภาพสีอะคริลิก (Acrylic Painting)

การเขียนจิตรกรรมฝาผนัง (Fresco Painting)

จิตรกรรมแผง (Panel Painting)

ดังนั้น จิตรกรรมภาพวาดดอกบัว หากว่ากันตามหลักของสุนทรียะก็เป็น^{๑๓๙} ประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) หมายถึง ผลงานศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ที่สามารถแสดงออกเอกลักษณ์เฉพาะตัวของอาจารย์เอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกหรือจินตนาการและภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวิฯ อาศัยหลักเกณฑ์จากประเภทภาพวาด(Drawing)หรือประเภทภาพเขียน (Painting) ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ว่าภาพวาดดอกบัว ของอาจารย์ทวิฯ นั้นทวิฯวางว่าความงามเป็นอย่างไร พุทธสุนทรียะก็กล่าวว่า”ธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด^{๑๔๐} ทรงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน การได้พบพระอรหันต์ทั้งหลายเช่นนี้ เป็นความงามและความดีอย่างแท้จริง” ดังนั้นผู้วิจัยจะนำทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์ความงามในทางพุทธสุนทรียให้เห็นความชัดเจนในความงามแต่ละประเภท

๔.๒.๑.๑ วิเคราะห์ความงามแบบอัตนัย

ความงามอัตนัยนิยม หรือจิตวิสัย เชื่อว่าคุณค่าทางความงามของภาพวาดดอกของอาจารย์ทวิฯ เป็นความรู้สึกของจิตที่ตอบสนองต่อหุ่นหนึ่งคือดอกบัวเป็นคุณค่าทางความงามโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของหุ่นหนึ่ง ถึงแม้แต่ว่าจะนำสิ่งใดมาเป็นหุ่นหนึ่งคุณค่าทางความงามก็อยู่ที่ผู้ชมว่ามีคุณค่าทางความงามหรือไม่ ในทางพุทธปรัชญามองภาพวาดดอกบัว ที่อารมณ์ความรู้สึกหรือจินตนาการว่า “ความงามในมิติทางโลก ก็เช่นกันเพราะคำสอนของพระพุทธศาสนา มิได้กล่าวถึงเฉพาะความงามของธรรม ยังได้กล่าวถึงความงามของคน และวัตถุสิ่งของรวมไปถึงความงามของธรรมชาติด้วยในอรรถ

^{๑๓๙} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ
 นันทขว้าง วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๕๓, หน้า ๖๓.

^{๑๔๐} พระมหารังสรรค์ กิตติปัญญา (ใจหาญ) “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”,
 ๒๕๕๓, หน้า ๑๓๕.

กฤษฎาภคินิเทศปณิธิ อติวุตตกอรรถกถา^{๑๔๑} ได้กล่าวถึงความงามของหญิงไว้ว่า หญิงงามที่ได้ชื่อว่า ชนบทกัลยาณี เพราะงามเยี่ยงปราศจากโทษแห่งร่างกาย ๖ ประการ คือ ไม่สูงเกินไปไม่อ้วนเกินไปไม่ดำเกินไป, ไม่ขาวเกินไป, ยิ่งกว่าผิวมนุษย์ แต่ไม่ถึงผิวเทวดา และประกอบด้วยความงาม ๕ ประการ คือ ผิวงาม, เนืองงาม, เอ็นงาม, กระดูงาม, วัยงาม ในอรรถกถาธรรมบท มีกล่าวถึงความงามของหญิงไว้คล้ายกัน ๕ อย่าง คือ ผงงาม, เนืองงาม, กระดูงาม, ผิวงาม, วัยงาม^{๑๔๒} นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังกล่าวถึงความงามของสรีระร่างกายของมนุษย์ว่าเป็นผลของบุญในลักษณะต่างๆ ไว้ว่า “ความมีผิวงาม เสียเพราะ ทรวดทรงดี รูปร่างสวย ความเป็นใหญ่ ความมีบริวาร อิฐผลทั้งหมดนี้ ได้ด้วยบุญนิธิ”^{๑๔๓} จึงเป็นการยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า ภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวถือว่าเป็นคุณค่าความงามในมิติทางโลกคือเกิดจากจิตโดยแท้จริงเพราะจิตรกรรมของทิว นั้นทิวว่าง มีลักษณะลีลาพิเศษการใช้เส้น และสีเส้นที่อ่อนช้อยนุ่มนวลแสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของจิตรกรสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ถึงชีวิตในสังคมไทยได้ดี ทั้งชนบประเพณีระบบกษัตริย์และความเชื่อทั้งศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี ภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวถือว่าเป็นจิตรกรรมที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมให้จิตใจคนให้สูงขึ้นถ้าจิตรกรรมใดไม่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกปิติยินดีอิ่มเอิบใจหรือสะท้อนใจแล้วจิตรกรรมนั้นก็ไม่มีคุณค่า ไม่สามารถเรียกว่าเป็นศิลปกรรม หรืออีกทางหนึ่ง หากจิตรกรรมนั้นมีคุณค่าแต่ผู้ชมนั้นเป็นผู้ที่ขาดอินทรีย์สัมผัส ก็ไม่สามารถเกิดความเห็นผลประจักษ์แห่งศิลปกรรมนั้นได้”^{๑๔๔} “เมื่อเห็นภาพดอกบัวก็ต้องระลึกถึงอาจารย์ทิว นั้นทิวว่าง ภาพดอกบัวมีสีสดใสเย็นตาว่างอยู่ในมุมสงบเป็นตัวแทนเกียรตินิยมของความเป็นยอดศิลปิน อีก คนหนึ่งยังปรากฏอยู่ในมโนภาพของผู้คนที่สนใจงานศิลปะติดตามผลงานของอาจารย์ทิวตลอดมาแม้ชีวิตศิลปินไม่สงบเหมือนดอกบัวแต่อาจารย์ทิว นั้นทิวว่างนั้นมีเวลาสร้างผลงานทำให้ปรากฏไว้แก่ผู้รักงานศิลปะโดยทั่วไป”^{๑๔๕} อย่างเช่นนักปรัชญา คำนึงถึงมีทฤษฎะว่าความงามเป็นจิตวิสัยเกิดขึ้นจากความรู้สึกว่างามความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์เป็นสื่อกลางผลงานศิลปะระหว่างความเข้าใจกับเจตน์จำนงค์หรือระหว่างความรู้สึกที่ได้รับกับจินตนาการความเข้าใจเกี่ยวข้องกับความจริงเจตน์จำนงค์ ก็พยายามอย่างอิสระเพื่อความดีความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ย่อมเกี่ยวกับสิ่งงามความงามไม่ใช่คุณภาพของวัตถุหรือสิ่งที่คงอยู่ด้วยตัว

^{๑๔๑} ข.อิติ. อ. (ไทย) ๔๔/๒๙๐.

^{๑๔๒} ข.ธ.อ. (ไทย) ๔๑/๗๗.

^{๑๔๓} ข.ข. (ไทย) ๒๕/๙/๑๒.

^{๑๔๔} วรรณิกา ณ สงขลา, การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๘),

หน้า ๑.

^{๑๔๕} สมพร รอดบุญ, ชีวิตและงานของ อาจารย์ทิว นันทขว้าง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ชีทก้า จำกัด, 1995), หน้า ๕๘.

มันเองมันเป็นผลผลิตของความรู้สึก ทางสุนทรียศาสตร์ความงามจึงเป็นจิตวิสัย แต่ถึงแม้ว่าความงามจะเป็นจิตวิสัย มันก็มีจริงตามสภาวะ คือเป็นวัตถุวิสัยหมายถึงว่ามันเป็นวัตถุแห่งการพินิจ^{*๑๔๖} เมื่อเราพูดว่าดอกบัวนี้งามนั่นก็คือเราถือว่า ความงามเป็นคุณภาพของวัตถุ ไม่ใช่เป็นเพียงคิดเอาแต่ความงามไม่ใช่เป็นคุณภาพของสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์เท่านั้น หรือสิ่งที่คงอยู่ด้วยตัวมันเองเป็นตามความชอบใจทางสุนทรียศาสตร์ ไม่เป็นที่น่าใส่ใจความงามไม่ช่วยให้สมความปรารถนาไม่ตอบสนองกับความต้องการหรือความสนใจขั้นสุดยอเช่น น้ำตาลเป็นที่น่าชอบใจแต่ว่ามันไม่งาม ความงามแตกต่างจากความดีการกระทำที่มีจริยธรรมคือความดีแต่มันไม่งามฉะนั้นความงามจึงแตกต่างจากความงามในอรรถประโยชน์อย่างสิ้นเชิง^{๑๔๗} ดังนั้นจึงมีมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามที่ไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบ ของแต่ละคนในแต่ละเวลาและสถานที่ นักอรรถนัยนิยมเชื่อว่า แม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แต่ทุกๆ การตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกันนั้นไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิด เพราะการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกต้องสำหรับคนๆ นั้น ผู้ตัดสินย่อมรู้ตัวเองดีว่ามีความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะอย่างไรซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคลของผู้รับรู้แต่ละคนที่มีความชอบแตกต่างกัน ไม่สามารถให้การทดสอบใดๆ มาพิสูจน์ได้

สรุป ได้ว่าความงามอรรถนัยนิยมหรือจิตวิสัย เน้นความสำคัญที่ ความรู้สึก ของผู้ชมว่าภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวามีลักษณะลีลาการใช้เส้นและสีสันท่อนอ่อนนุ่มนวลแสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของจิตรกร ทั้งสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ถึงชีวิตในสังคมไทย ภาพวาดดอกบัว มีความสอดคล้องกับความงามมิติทางโลกตามทฤษฎีพุทธสุนทรียศาสตร์

ชื่อภาพ ดอกบัวและต้นอ้อ" พ.ศ. ๒๕๓๒

* พินิจ หมายถึง วินิจฉัย, ชี้อา, ตัดสิน

^{๑๔๗} พระทักษิณ คณาธิกร, **ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๗๙ -๒๘๐.

๔.๒.๑.๒ วิเคราะห์ความงามแบบปรนัย

ความงามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นความงามทางพุทธสุนทรียศาสตร์ซึ่งถือว่าเป็นความงามแบบปรนัยได้มาจากหลักธรรมในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความงามโดยที่อาจารย์ทวิหาได้เขียนภาพวาดดอกบัวด้วยสีน้ำมันมีความแห้งเร็วบนแผ่นกระดาษอัดแผ่นเรียบซึ่งจัดเป็นความงามที่ได้สะท้อนถึงหลักธรรมภายในที่มีคุณค่า เป็นความงามของจิตใจที่ผ่านการพัฒนาตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นความรู้ที่พระองค์ทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนถ่ายทอดให้กับมนุษย์โลกตลอด ๔๕ พรรษา ดังนั้น หลักธรรมเป็นความงามปรนัย มาจากการมีธรรมในใจซึ่งภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวิหาเมื่อผู้ได้สัมผัสทางอินทรีย์เกิดความงามภายในแล้วจึงมีความงามภายนอก โดยความงามของภาพวาดดอกบัวเป็นความงามปรนัยหรือทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism เป็นความงามที่ภาพวาดดอกบัวเองและความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรก ไม่ว่าเราจะสนใจ ภาพวาดดอกบัวนั้นหรือไม่ก็ตาม การที่เราให้ความสนใจต่อ ภาพวาดดอกบัวสิ่งนั้นก็เพราะเราพบว่าภาพวาดดอกบัวนั้น มีความงามอยู่ในตัวของภาพวาดดอกบัวเอง ความงามของภาพวาดดอกบัวจึงเป็นความสมบูรณ์อันเกิดจาก รูปร่าง รูปทรงสีสันทัน การเลียนแบบ ความรู้สึก การแสดงออก ที่ประกอบกันอย่างสมดุลกลมกลืนได้สัดส่วน ความยิ่งใหญ่ของศิลปินอยู่ที่ความสามารถในการค้นพบความงาม และความกลมกลืนได้นำมาถ่ายทอดลงในสื่อต่างๆ อย่างเช่นผลงานทางศิลปะเหมือนจริง ในผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวิหาทำให้ผู้ชมเกิดความรับรู้ในพุทธสุนทรียศาสตร์ถือว่าเป็นความงามในมิติทางธรรม คือคำสอนของพระพุทธศาสนา เริ่มต้นด้วยสิ่งที่งามคือธรรมะที่มีมาในพระพุทธพจน์ที่ว่า “พระสุคตทรงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง”^{๑๔๘} พระพุทธพจน์ที่มีปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในพระสูตรต่างๆ ในคัมภีร์ของพระไตรปิฎก เช่น คัมภีร์ปรมัตถ์โชติกา อรรถกถาสุตตนิบาต ขุททกนิกายและในคัมภีร์นี้ได้มีการขยายความของคำว่า งามในเบื้องต้นงามในท่ามกลางงามในที่สุดเอาไว้อย่างพิสดารว่าเป็นงามแบบปรนัยอาจารย์ทวิหาวาดภาพดอกบัวในสกุลต่างๆเป็นตัวอย่างที่มีความงามทำให้อาจารย์ทวิหาเกิดแรงบันดาลใจ ที่จะเขียนภาพดอกบัวเนื่องจาก อาจารย์ ทวิหา เขียนภาพที่มีคุณลักษณะพิเศษ ในผลงาน คือการผสมผสานระหว่างแบบเหมือนจริง กับแบบเหนือจริง ตามแบบของตนเองอย่างอิสระผลงานของนายทวิหาจึงไม่ผาดโผนทว่าเป็นไปอย่างเรียบ ๆ ประณีต ลึกซึ้ง มีสมาธิ วุฒิภาวะ และความมั่นใจมีความเป็นตัวของตัวเองและมีแนวทางเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์ศิลปะ จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เหมือนจริง ภาพวาดดอกบัวนอกจากจะมีรูปทรงและสีสันทันสวยงามแล้วในทางที่มีการกำเนิดเติบโตของบัวยังตรง

^{๑๔๘} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๒๑๐/๑๒๔.

กับหลักปรัชญาของชาวตะวันออกอีกด้วย บัวเกิดจากत्मอันสกปรกและตกตะกอนในท้องน้ำแต่บัวก็พยายามยืนก้าน ให้พืชน้ำยาวขึ้นออกจนกระทั่งสามารถโผล่ใบและดอกขึ้นมาเหนือผิวน้ำ^{๑๔๙} ดอกบัวมีหลากหลายพันธุ์ซึ่งล้วนมีความสวยงามของดอกและใบที่แตกต่างกัน ดอกบัว ถือเป็นราชินีแห่งไม้น้ำ และเป็นดอกไม้ประจำพุทธศาสนา ชาวพุทธใช้ดอกบัวบูชาพระรัตนตรัยมาตั้งแต่โบราณ ในทศชาติชาดกซึ่งเป็นเรื่องราวอดีตชาติ ของพระพุทธเจ้าและในพุทธประวัติ ได้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับดอกบัวอยู่หลายตอน นอกจากนี้ ดอกบัวยังมีความหมายหลายนัยยะ เช่น หมายถึงการตรัสรู้ ความดีงาม ความบริสุทธิ์พ้นจากกิเลสทั้งปวง^{๑๕๐} เหตุผลที่กล่าวอ้างมาแล้วแสดงให้เห็นว่า ภาพดอกบัวมีความงามอยู่ในตัวมันเองทำให้เกิด ผลงานสร้างสรรค์ ที่ผสมผสานระหว่างงานแบบเหมือนจริงกับแบบเหนือจริงตามแบบของ อาจารย์ทิวา เป็นผลงานที่มีอะไรๆพิเศษในเรื่องความงาม อย่างอิสระและ ผลงานเหล่านี้จึงมีคุณภาพและมีคุณค่าในทางศิลปะซึ่ง ดอกบัว” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนไทยในหลายด้านอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา ชาวพุทธมีความเชื่อว่า ดอกบัวเป็นดอกไม้สูงส่งควรคู่กับพระพุทธองค์ เป็นดอกไม้ชนิดเดียว ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเชิญชวนให้ชาวพุทธใช้บูชาพระพุทธรองค์ เพื่อเป็นพุทธบูชาใน วันวิสาขบูชาของทุกปีเพราะคนไทยมีความเชื่อเรื่องความงามในดอกบัว สาเหตุที่ดอกบัวมีความงามนั้นเกิดจากจิตรกรนำมารังสรรค์ภาพดอกบัวอย่างเช่นผลงาน “ภาพดอกบัวเป็นภาพจิตรกรรมขนาดใหญ่เขียนด้วยสีน้ำมันในวรรณะสีน้ำเงิน และไม่ใช้ผลงานแบบอิมเพรสชันนิสม์อย่างที่เข้าใจกัน อาจารย์ได้ผ่านยุคอิมเพรสชันนิสม์ไปแล้วและกำลังเข้าสู่ยุคใหม่ของท่านซึ่งเป็นยุคสีน้ำเงินมีแววแห่งความเหนือจริงในสีและความรู้สึก”^{๑๕๑} ดังนั้นผลงานประเภทผลงานของอาจารย์ทิวาส่วนใหญ่จึงนิยมเขียนด้วยสีน้ำมันหรือไม่ ก็เป็นผลงานที่มีการใช้โทนสีประเภท “สีอะครีลิคที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ถือว่ามีฝีมือขั้นครูที่บุกเบิกให้กับวงการศิลปะสมัยใหม่ของไทยลักษณะที่โดดเด่นคือมีการเลือกใช้Schemeสีที่เต็มไปด้วยพลังมีความลึกลับผลงานดอกบัวยังมีความหมายหลายนัยยะ เช่น หมายถึงการตรัสรู้ ความดีงาม

^{๑๔๙} คณิดา เลขะกุล, บัว ราชินีแห่งไม้น้ำ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๒๖.

^{๑๕๐} ลีโอ ตอลสตอย, ศิลปะคืออะไร, แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คมบาง, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๑.

^{๑๕๑} ปราณี ไชยชนะ, หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายทิว นันทขว้าง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗๐.

ความบริสุทธิ์พ้นจากกิเลสทั้งปวงความงามของภาพวาดดอกบัวเป็นความสมบูรณ์ อันเกิดจากลักษณะรูปร่าง รูปทรงสีสันทัน การเลียนแบบ ความรู้สึก การแสดงออก ที่ประกอบกันอย่างสมดุลกลมกลืนได้สัดส่วน”^{๑๕๒}

สรุปได้ว่า ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวิฯ เป็นความงามปรนัยมีความเป็นธรรมะอยู่ในตัวเอง เพราะว่าจะชมภาพวาดดอกบัวทวิฯเมื่อไรก็นึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่สามารถสะท้อนถึงพระพุทธศาสนา โดย ถิ่นว่าธรรมหรือความจริงนั้นมีลักษณะคืองาม และความงามของธรรมนั้น ซึ่งมองหรือกล่าวได้ในหลายมิติ และหลายระดับกล่าวคือ ในมิติแห่งเนื้อหาทั้งงามด้วยหลักธรรมคำสอนจริง เช่นเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา สมณะวิปัสสนา มรรค ผล นิพพานที่บริสุทธิ์บริบูรณ์ คือถูกต้อง ครบถ้วน ทั้งอรรถ (ความหมาย) และพยัญชนะ (ข้อความ - ถ้อยคำ)

ชื่อภาพ ดอกบัว

๔.๒.๑.๓ วิเคราะห์ความงามแบบสัมพัทธ์

สัมพัทธ์นิยม (Relative Theory) มองภาพวาดดอกบัวที่เป็นสุนทรียะธาตุ เห็นเป็นความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่มีความสำคัญ ทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงาม ของภาพวาดดอกบัว ในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะ โดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลที่เป็น ผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติ ของภาพวาด

^{๑๕๒} นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ ทวิ นันทขว้าง, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาปรัชญามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓, หน้า ๒๕.

ดอกบัวเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น หากแต่เป็นเพียงภาวะความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกกับภาพวาด ดอกบัวที่มีปฏิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกันและ ความงามในสัมพัทธวิธี ทางพุทธสุนทรียศาสตร์ นี้ ได้ยอมรับเอาความงามทั้งหมดในพุทธปรัชญายอมรับเอาไว้ว่า “ทรงแสดงทำให้งาม คือดี ได้แก่ ไม่ให้มีโทษ ทั้งในเบื้องต้น ในท่ามกลาง ในที่สุด”^{๑๕๓} สุนทรียศาสตร์ต่างยอมรับกับว่าเป็นความงามทั้งนี้อาจแตกต่างกันทั้ง วัตถุวิสัย จิตวิสัย ที่เป็นภาพวาดดอกบัวกับความรู้สึกของผู้ชมแต่ถ้าหากศิลปะหรือความงามนั้นๆ ไม่เป็นไปเพื่อความดี ซึ่งมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นจุดมุ่งหมาย อันมีพระนิพพานเป็นความดีสูงสุด แล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ดี และกล่าวได้ว่า ไม่ใช่ความงามที่แท้จริง โดยนัยยะข้างต้น^{๑๕๔}

ดังนั้น ความงามในทางพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งพระพุทธรศาสนา กล่าวถึงความงามเอาไว้ใน ๒ มิติ คือความงามในมิติทางโลกคือประเภทจิตรกรรมเช่นภาพวาดดอกบัวถือว่าเป็น จินตนาการของอาจารย์ทวิฯ จนเกิดเป็นมโนภาพ และด้วยพลังแห่งสมาธิ ฝีมือ ความชำนาญ ความประณีต ความสามารถทางเทคนิค และความศรัทธา ซึ่งช่างเขียนจะถ่ายทอดมโนภาพนั้น ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม อันจะทำให้ผู้ชมรู้สึกได้โดยทางมโนอินทรีย์สัมผัส ส่วน ความงามในมิติทางธรรม คือประเภทคุณค่าที่อยู่ ในภาพวาดดอกบัวโดยการสัมผัสทางอินทรีย์ ความงามในมิติธรรม หรือคุณค่าความงาม พุทธศาสนิกชนชาวจีนได้ยกย่องว่า ดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของ ‘มนุษย์ผู้ประเสริฐ’ เป็นสัญลักษณ์สากลแห่งความบริสุทธิ์ อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์แห่งฤดูร้อนในดอกไม้สี่ฤดู ซึ่งนำไปสู่ความคิดแห่งความสุขและความอุดมสมบูรณ์^{๑๕๕} คุณค่าความงามที่อยู่ภายในดอกบัวกับภาพดอกบัวในทางพระพุทธรศาสนาถือว่าเป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันกับภาพดอกบัว จึงมีความงามที่เกิดจากพุทธสุนทรียศาสตร์ ทางสัมพันธ์นิยมทำให้มีการสร้างสรรค์งานศิลปะ อาจารย์ ทวิ นันทขว้าง เป็นศิลปินผู้ช่วยชี้แนะและแสดงให้เห็นถึงความงดงามของธรรมชาติที่มีความละเอียดละไมลึกซึ้งสูงส่งกว่าความงามของธรรมชาติตามที่ตาเห็นทั่วไป ซึ่งอาจจะมาจากพลังของจิตใต้สำนึกอย่างหนึ่งของอาจารย์ ทวีนันทขว้าง ที่ทำให้เกิดจินตนาการหรือภาวะของความฝันที่ผลักดันไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณค่าความงามนักสุนทรียศาสตร์เช่นแลงเฟลด์ (Langfeld) กล่าวว่า “ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ทำหน้าที่สัมผัสรู้เท่านั้น ทั้งไม่ใช่ขึ้นอยู่กับ สิ่งที่ถูกสัมผัสรู้อย่างเดียวจะเป็นจิตวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่

^{๑๕๓} มโน. ปุ. อ. (ไทย) ๒/๑๘๗.

^{๑๕๔} พระมหารังสันต์ กิตติปัญญา (ใจหาญ), “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓, หน้า ๑๒๕.

^{๑๕๕} Ting, Francisca, **Chinese Painting**, First published, (London: BT Batsford, 1990), pp. 19-20-21.

หรือว่าจะเป็นวัตถุนิสัยอย่างเดียวกันไม่ใช่ ทั้งไม่ใช่ผล^{๑๕๖}ที่เกิดจากการกระทำที่ประกอบด้วยสติปัญญา ล้วนหรือจะเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุนั้นไม่ใช่ทีเดียวแต่ก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์ของมนุษย์ที่ตัวเรากับวัตถุในการตัดสินว่าสิ่งอันไหนงามหรือว่าไม่งามทางสุนทรียศาสตร์นั้นเป็นการกระทำปฏิภริยา ระหว่างจิตของแต่ละบุคคลกับสถานการณ์แวดล้อม”^{๑๕๗} สรุปได้ว่า สัมพัทธนิยมคือภาวะความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกกับภาพวาดดอกบัว ที่มีปฏิภริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกันและสัมพัทธนิยมนั้นได้มีแนวทางในการประนีประนอมของทั้งสองทฤษฎีคือ วัตถุนิสัย จิตวนิสัย ที่เป็นภาพวาดดอกบัวกับความรู้สึกของผู้ชมที่เข้าด้วยกัน คุณค่าทางสุนทรียะ คือคุณสมบัติของวัตถุที่ถูกสร้างสรรค์ และตกแต่งให้เกิดความงาม ไม่ได้เป็นสุนทรียะเพราะใครๆ ให้การยอมรับว่าเป็นสุนทรียะ ความเป็นสุนทรียะไม่ได้มีเพราะการยอมรับว่าเป็นสุนทรียะ โดยมนุษย์เป็นผู้กำหนด หรือตัดสินให้เป็นหรือไม่เป็น แต่เป็นสุนทรียะเพราะภาพวาดดอกบัวกับความรู้สึกที่มีปฏิภริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกัน

ชื่อภาพ ดอกบัวกระดัง

เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบขนาด ๓๐๐x/๑๒๐ ซม. สมบัติของโรงเรียนทิวไผ่งาม^{๑๕๘}

๔.๒.๑.๔ วิเคราะห์ความงามแบบปฏิบัติการใหม่

เนื่องจากการวิเคราะห์ความงามของภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทิวไผ่งาม พุทธสุนทรียศาสตร์ จากทั้งสามทฤษฎีคือ วัตถุนิสัย, จิตวนิสัย ตลอดจนสัมพัทธวนิสัย ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพบว่า ยังคงไม่มีทฤษฎีใดที่มีความน่าจะเป็นทฤษฎีถึงเรื่องสถานะของความงาม ที่เหมาะสมเนื่องจากแต่ละทฤษฎีนั้นยังคงมีจุดอ่อนที่ถูกนำมาเป็นข้อโต้แย้งอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ในบางทฤษฎีจะทำการประนีประนอมแนวคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน

๑๕๖

* อาเวค หมายถึง สัญชาตญาณตั้งแต่กำเนิด, อารมณ์, ความสะเทือนใจ, ความรู้สึก

๑๕๗ พระทักษิณ คณาธิกร, **ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๗๙-๒๘๐.

๑๕๘ นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, **การศึกษาวិเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์**

ทิว นันทขว้าง, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓, หน้า ๑๑๐.

แต่ก็ยังเป็นจุดอ่อนที่ยังไม่สามารถหาเหตุผลนำมาเป็นข้อสรุปให้กับคำถามที่ถูกนำมาโต้แย้งได้อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีทฤษฎี ที่อธิบายถึงเรื่องสถานะของความงามเอาไว้ที่น่าสนใจอีกแนวคิดหนึ่งนั่นก็คือ ทฤษฎีที่ว่าความงามอุบัติการณ์ใหม่ซึ่งทฤษฎี ดังกล่าวนี้นี้ได้รับความสนใจเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดเนื่องจากทฤษฎีนี้ได้ใช้เหตุผลต่างๆ โดยอาศัยองค์ประกอบ และเงื่อนไขที่มีความยุติธรรมได้เป็นรูปแบบที่มีความสมเหตุสมผลที่สุด โดยองค์ประกอบและเงื่อนไขของทฤษฎีนี้ได้แก่

๑) องค์ประกอบแรกนั้น ในการที่เราจะต้องหาหุ่นนิ่งคือดอกบัวและคุณค่าของความงาม ดอกบัวนั้นจำเป็นที่จะต้องมีความงามที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัว ในหุ่นนิ่งดอกบัวนั้น อาจเป็นสิ่งที่มีความอยู่ตามธรรมชาติหรือสิ่งที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ก็ตามที ซึ่งจะต้องเป็นหุ่นนิ่งดอกบัวที่มนุษย์สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน โดยหากเราขาดหุ่นนิ่งดอกบัวนั้นๆแล้ว จะไม่สามารถให้คุณค่าหรือการตัดสินความงามนั้นๆได้ เนื่องจากคุณค่าของความงาม และตำแหน่งของความงามอยู่ภายในหุ่นนิ่งดอกบัวนั้น เราก็เป็นเพียงผู้ที่ได้ตัดสินคุณค่าของความงามภาพดอกบัวเท่านั้นเอง

๒) องค์ประกอบที่สองนั้นก็คือนักศิลปะ อย่างเช่น “สวัสดี ดันติสุข ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (จิตรกรรม) ประจำปี พ. ศ. ๒๕๓๔” ได้เขียนถึงอาจารย์ทวี นันทขว้าง ไว้ว่า “อาจารย์ทวี เป็นจิตรกรและศิลปินอาวุโสท่านหนึ่งที่ได้สร้างเกียรติประวัติและผลงานศิลปะทางจิตรกรรมเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะของไทยและต่างประเทศ จิตรกรรมสีน้ำมัน ‘ภูเขาทอง’ ภาพหุ่นนิ่ง ‘ดอกไม้’ ‘ดอกบัว’ ภาพเหมือน ‘สุวรรณี’ และภาพ ‘ทิวทัศน์’ ฯลฯ เหล่านี้มีคุณค่ายิ่ง ควรแก่การศึกษาและชื่นชมของนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปที่สนใจจิตรกรรมแต่ละชิ้นถ่ายทอดมาจากความงามจากธรรมชาติได้อย่างมีชีวิต โดยมีลักษณะสีสดงดงามลึกซึ้ง ใช้เส้นให้เกิดความรู้สึกหนักแน่นเป็นปีกแผ่น และกลมกลืนกันได้อย่างดี มีความจริงใจ มั่นใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะควรแก่การยกย่อง”^{๑๕๙} เป็รื่อง เปลี่ยนสายสืบ ศิลปินสาขาศิลปะการแสดงเป็นนักถ่ายภาพวิถีชีวิต “งานของอาจารย์ทวีเขาออกเป็นเซอเรียลลิสม์ แต่ก็มีคิวบิสม์อยู่ด้วยมี สไตร์ลด์เป็นเซอเรียลลิสม์ สี่มีความลึก แสงมีลูกเล่น มีอัตราหนักเบา ดูรวมทั้งหมด สะท้อนสี เงามันหนัก มหิมา ครูใช้สี ‘ปรัสเซียนบลู’ ที่หนักแต่ดูใสและเบาที่สุด”^{๑๖๐}

^{๑๕๙} กรมศิลปากร, *คู่มือในงานนิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวี นันทขว้าง*, หน้า ๒๒.

^{๑๖๐} กองบรรณาธิการ, “เยี่ยม “ศิลปินแห่งชาติ” ที่โรงพยาบาลศิริราช ทวี นันทขว้าง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (จิตรกรรม)”, *ศิลปวัฒนธรรม*, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๗ (พฤษภาคม ๒๕๓๔), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามรัฐ, ๒๕๓๔), หน้า ๗๗.

ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่กล่าวอ้างมาข้างต้นคือบุคคลที่ควรแก่การสร้างความคิดของแฉวงศิลปะ นั่นก็คือ อาจารย์สวัสดิ์ ตันติสุข และเปรี๊ยะ เปลี่ยนสายสืบ จึงมีความเข้าใจมีความสามารถเพียงพอในการวิภาษวิจารณ์ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวี นั้นทขว่างตีความให้คุณค่าความงามว่าเป็นพุทธสุนทรียศาสตร์ ที่เป็นความงามอุบัติการณ์ใหม่ได้หรือไม่โดยการให้ความสนใจ และก่อให้เกิดความประทับใจกับหุ่นนิ่งดอกบัวนั้น จึงเป็นการให้คุณค่าทางความงาม และเป็นผู้มีความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกทางสุนทรียะซึ่งอันที่จริงแล้วการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะเป็นความสามารถพิเศษพื้นฐานของสวัสดิ์ ตันติสุข ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ (จิตรกรรม) ประจำปี พ. ศ. ๒๕๓๔ สามารถวิภาษวิจารณ์ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ ทวีได้อย่างชัดเจน

๓) วัตถุคือหุ่นนิ่งดอกบัวและบุคคลคือตัวอาจารย์ทวี มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดดี โดยตัวหุ่นนิ่งดอกบัวนั้นจะต้องอยู่ในตำแหน่ง ที่อาจารย์ทวี สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ตัวของบุคคลเองจะต้องมีความพร้อมอยู่ในสภาพที่เหมาะสมที่จะรับรู้และสนใจวัตถุนั้นเพื่อเห็นถึงคุณค่าความงามนั้นๆ

๔) ในแนวคิดนี้เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการใช้เป็นมาตรฐานในการตีความงามทางสุนทรียะธาตุ แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวนั้นอาจไม่แน่นอนตายตัวอาจเปลี่ยนไปตามกาลเทศะ และเมื่อเกณฑ์นั้นถูกเปลี่ยนแปลงการตีความและการให้คุณค่าจะเปลี่ยนตามเกณฑ์นั้นๆด้วย

๕) หากมีการสร้างกฎเกณฑ์ใดๆขึ้นมาแล้ว ภาพวาดดอกบัว ที่ถูกนำมาพิจารณา ภาพวาดดอกบัว ดังกล่าวเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นั่นก็ถือว่ามีความงามอุบัติการณ์ใหม่ แต่ถ้าไม่เข้าตามเกณฑ์ที่ตั้งเอาไว้แล้วก็จะถือว่าวัตถุเหล่านั้นไม่มีความงามอุบัติการณ์ใหม่ ตามขบวนการที่กล่าวมาทั้ง๕เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะตามมาตรการความงามอุบัติการณ์ใหม่ความงามจึงมิใช่ผลลัพธ์ ของภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งแต่ความงามน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดใหม่โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างของทั้งสองสิ่งนี้ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่รองรับคุณค่าความงาม^{๑๖๑}ที่เป็นอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Thing) จากกระบวนการ ของการหาคุณค่าความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียภาพจึงงาม ดังนั้น ความงามภาพวาดดอกบัว ของทวี นั้นทขว่าง โดยการนำเงื่อนไขทางทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่มาวิเคราะห์ทางสุนทรียภาพ ในทางพุทธสุนทรียศาสตร์อยู่ในเงื่อนไข ๕ ข้อดังนี้

(๑) ประการแรกคือความเป็นหุ่นนิ่งของดอกบัว และคุณค่าของความงามดอกบัวนั้นจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีคุณสมบัติเฉพาะดังตัวอย่างเช่นดอกบัวเป็นดอกไม้สำคัญอันมีนัยยะแฝง^{๑๖๒}

^{๑๖๑} ประเสริฐ ศีลรัตน์, สุนทรียทางทัศนศิลป์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

^{๑๖๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, ๒๕๓๘, หน้า ๓๘๔.

ไว้ด้านความคิดทางพุทธปรัชญาดอกบัวนั้นได้ชื่อว่าเป็นพืชพันธุ์ไม้น้ำ ที่ทรงคุณค่าด้านความงามอันล้ำเลิศพระอรรถกถาจารย์เปรียบความเป็นธรรมชาติดอกบัว มีความคล้ายกับปรัชญาในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับดอกบัวอยู่มากมาย เช่นดอกบัวเป็นทั้งสัญลักษณ์ของผู้ปฏิบัติธรรมพระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบด้านความสุขที่เกิดจากการบรรลุตติยฌานกับดอกบัว^{๑๖๓}ไว้ ดังนี้ เปรียบเหมือนในกอบัวเขียว (อุบล) กอบัวหลวง (ปทุม) หรือกอบัวขาว (บุณฑริก) ดอกบัวเขียว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาว บางเหล่าที่เกิดเจริญเติบโตในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ มีน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกบัวเหล่านั้นชุ่มชื้นเอบอบซาบซึมด้วยน้ำเย็นตั้งแต่ยอดถึงเหง้า ไม่มีส่วนไหนที่น้ำเย็นจะไม่ถูกต้อง ฉันทิ ภิกษุทำกายนี้ให้ชุ่มชื้นเอบอบด้วยสุขอันไม่มีปิติ รู้สึกซาบซ่านอยู่ ไม่มีส่วนไหนของร่างกายที่สุขอันไม่มีปิติจะไม่ถูกต้อง ฉันทัน^{๑๖๔}และดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่งการตรัสรู้ธรรม เช่นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง ได้ประทานผ้าขาวผืนหนึ่งให้แก่พระจูฬปันถก ตรัสบอกให้บริกรรมด้วยคาถาว่า “รโฆรณิ รโฆรณิ” (ผ้าเช็ดธูลิ ผ้าเช็ดธูลิ) พร้อมกับให้พระจูฬปันถกลูบคลำผ้าผืนไปด้วยขณะบริกรรมคาถาพระจูฬปันถก ได้บรรลุพระอรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาญาณ^{๑๖๕} ดอกบัวเปรียบกับพระนิพพาน คือ สภาพธรรมเป็นที่พ้นไปจากตัณหา (ความอยากมีอยากเป็น) ซึ่งเป็นตัวหุ้มห่อรังรัดให้สัตว์ได้รับทุกข์ ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารอย่างไม่มีวันสิ้นสุด^{๑๖๖} ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระรัตนตรัยก็มี ใช้ดอกบัวเป็นชื่อของบุคคลก็มี ใช้ดอกบัวเป็นชื่อของสถานที่ก็มี เรื่องโลกและชีวิต ดังนั้นดอกบัวที่น่าเป็นหุ่นนิ่ง ของอาจารย์ ทวีฯ ทำให้ระลึกถึงหลักของพุทธปรัชญาซึ่งเปรียบได้กับจักรชีวิตที่มีการเวียนว่ายตายเกิด

(๒) ประการที่สอง เกี่ยวกับบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญงานศิลปะคือ “สวัสดี ดันติสุข ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (จิตรกรรม) ประจำปี พ. ศ. ๒๕๓๔และเปรี๊ยะ เปลี่ยนสายสืบ ศิลปินสาขาศิลปะการแสดงและนักถ่ายภาพวิถีชีวิตบุคคลทั้งสองท่านวิจารณ์ผลงานภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวีฯว่าว่ามีลักษณะ รูปทรง รูปร่าง การลอกเลียนแบบตลอดความความรู้สึกในขณะได้เห็นภาพดอกบัวมีความงาม ประสมกลมกลืนกันสมบูรณ์แบบเหมือนจริงและเหนือจริง เพราะผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวี นั้นทิวทัศน์นั้นมีความงดงามและสุนทรีย์ภาพอันสูงส่งที่แฝงอยู่ในผลงานจิตรกรรม เป็นงาน

^{๑๖๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๖๘

^{๑๖๔} ที.ลี. (ไทย) ๙/๒๓๐-๒๓๑/๗๖-๗๗.

^{๑๖๕} ชู.อุ.อ. (ไทย) ๔๔/๕๗๔.

^{๑๖๖} พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), โพธิธรรมทีปนิ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๒), หน้า ๗๖.

วิจิตรศิลป์ที่บริสุทธิ์ ซึ่งเกิดจากจินตนาการเป็นมโนภาพเมื่อบุคคลหมั่นเจริญอานาปานสติ ในไม่ช้า นิमित^{๑๖๗} จะปรากฏ นิमित ๓ อย่าง คือ บริกรรมนิमित อุคคหนิมิต และปฏิภาคนิมิต การปรากฏของ นิमितจะไม่เหมือนกัน ดอกบัวก็เป็นหนึ่งในนิमितที่เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติกรรมฐาน และด้วยพลังแห่งสมาธิ ฝีมือ ความชำนาญ ความประณีต ความสามารถทางเทคนิค และความศรัทธา โครงสี่ scheme สี่ที่ เต็มไปด้วยพลัง มีความลึกลับ (mystery) มีความสมบูรณ์แบบครบถ้วนแบบเหมือนจริงและเหนือจริง

(๓) ประการที่สาม คือหุ่นนิ่งดอกบัวและบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดทำให้เกิดผลงาน จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวเพราะหุ่นนิ่งดอกบัวคือตัวตนของอาจารย์ทวิ ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี เขียนชมว่า ‘follow your STAR and you shall reach glorious PORT’ ^{๑๖๘}เขียนข้อความสั้นๆบน กระดาษแผ่นเล็กๆ นั้นมีความหมายต่อชีวิตเขารักขามั่นไว้อย่างดีจนวาระสุดท้ายของชีวิต และจาก การใช้หุ่นนิ่งมาเขียนผลงานภาพดอกบัวที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับหนึ่งเหรียญทองเหรียญที่สาม เป็นเหตุทำให้ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติผลงานจิตรกรรม ของทวิ นั้นทวิว่างมีสุนทรียภาพสูง

๔) ประการที่สี่ หลักเกณฑ์ในการใช้เป็นมาตรฐานในการตีความทางสุนทรียะที่เป็นเงื่อนไขใน ข้อนี้ในผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวิฯ เพราะว่าภาพวาดดอกบัวมีความงามเป็นจิตวิสัย ในทางโลกและเป็นวัตถุวิสัยทางธรรมนั้น เพราะพระองค์ทรงเปรียบเทียบดอกบัวระดับสติปัญญาของ มนุษย์กับการเจริญเติบโตของบัว ๓ เหล่า^{๑๖๙} คือ บัวเกิดในน้ำ บัวเสมอน้ำ และบัวพ้นน้ำจึงมีค่ามา อุปมาเวไนยสัตว์ในความเป็นบัว ๔ เหล่า ตามอัยยาคัยคือ^{๑๗๐}

๑. อุคคฆัตถัญญ ผู้มีกิเลสน้อยเบาบางมีอินทรีย์กล้าเพ่งสอนให้รู้ได้โดยง่าย
๒. วิปจิตถัญญ ผู้มีกิเลสค่อนข้างน้อยเมื่อได้รับอบรมในปฏิบัติปฏิบัติเกิด
๓. เนยยะ ผู้มีกิเลสเบาบางก็ยังคงควรได้รับคำแนะนำในธรรมปฏิบัติได้
๔. ปทปรมะ ผู้มีกิเลสหยาบ ปัญญาหยาบ หาอุปนิสัยมิได้

^{๑๖๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

^{๑๖๘} วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, “ทวิ นันทขว้าง เขาเกิดมาเพื่อเขียนรูป”, **ไฮคลาส**, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐๗ (มีนาคม ๒๕๓๖) (กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗๐ – ๑๗๒.

^{๑๖๙} วิ.ม. (ไทย) ๔/๙/๑๔.

^{๑๗๐} อ.จตุกก (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๒๐๒, อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๐/๑๔๒, ๑๔๘-๑๕๑/๑๘๖-๑๘๗.

ดังนั้น การใช้หลักเกณฑ์ในการใช้เป็นมาตรฐานในการตีความกล่าวอ้างมาข้างต้นจึงเทียบเท่ากับผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ทวิฯมีคุณค่าได้ตีความหมายของดอกบัวที่ว่าธรรมชาติของดอกบัว น้ำย่อมไม่ซึมติดอยู่ได้ฉันใด พระนิพพานอันกิเลสทั้งปวงไม่ซึมติดได้ฉันนั้น นี่แล คุณค่าแห่งดอกบัวประการหนึ่ง ซึ่งควรคู่กับพระนิพพาน เปรียบเหมือนว่า น้ำฉาบติดดอกปทุมมิได้ ฉันใด ขอถวายพระพร กิเลสทั้งหลายทั้งปวง พระนิพพานมิได้ฉันนั้นเหมือนกันขอถวายพระพร นี่คือคุณอย่างหนึ่งของดอกปทุมที่เทียบกันได้กับพระนิพพาน^{๑๗๑}

๕). ประการที่ห้า คือการสร้างกฎเกณฑ์ มาเพื่อทำการพิจารณาภาพวาดดอกบัว เป็นไปให้เกิดแนวคิดด้านความงามอุบัติการณ์ใหม่ ในทางพุทธสุนทรียศาสตร์นี้ได้ยอมรับสุนทรียศาสตร์ต่างยอมรับกับว่าเป็นความงาม ที่มีความเป็นวัตถุวิสัย จิตวิสัย หรือสัมพัทธวิสัย ภาพวาดดอกบัวก็มีเงื่อนไขที่กล่าวอ้างมาทั้ง ๔ ข้อเงื่อนไขความครบถ้วน สรุปได้ว่า ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวิฯ นั้นทวิฯ คุณสมบัติตามเงื่อนไขครบถ้วน ฉะนั้น ผลงานจิตรกรรมจึงมีความสอดคล้องกับทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ทางสุนทรียภาพอันสูงส่งที่แฝงอยู่ในจิตรกรรม เป็นงานวิจิตรศิลปะที่บริสุทธิ์ ซึ่งเกิดจากจินตนาการเป็นมโนภาพเมื่อบุคคลหมั่นเจริญอานาปานสติ ในไม่ช้านิมิต จะปรากฏ นิมิต ๓ อย่าง คือ บริกรรมนิมิต อุกคหนิมิต และปฏิภาคนิมิต การปรากฏของนิมิตจะไม่เหมือนกัน ดอกบัวก็เป็นหนึ่งในนิมิตที่เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติกรรมฐาน และด้วยพลังแห่งสมาธิ ฝีมือ ความชำนาญ ความประณีต ดอกปทุมนั้นมีขนาดเท่าจักร พระพุทธรองค์ทรงทำให้เหมือนมีหยาดน้ำหลั่งลงมาจากใบและก้านเพื่อให้เหมาะแก่ตามอัธยาศัยเรื่องของภิกษุหนุ่มได้นำดอกบัวไปวางไว้ที่กองทรายท้ายวิหารแล้วจึงนั่งขัดสมาธิตรงหน้า แล้วบริกรรมว่า “โลหิตก โลหิตก” (สีแดง สีแดง) จากนั้น ขณะที่ท่านกำลังเพเลิดเพลินอยู่กับสีแดงอันสวยงามสดของดอกบัวนั้น พระพุทธรองค์จึงทรงเนรมิตให้ดอกบัวซึ่งมีความสวยงามสดงดงามค่อยๆ เทียวเฉาลงสักครู่เดียวเกสรดอกบัวก็เริ่มร่วงไปเหลืออยู่เพียงฝักบัว ให้ภิกษุหนุ่มพิจารณาดอกบัวเป็นดอกไม้พิเศษที่จะนำไปเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม ความคิดที่ว่าดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามนี้ เห็นได้จากแนวปฏิบัติที่บุคคลนิยมใช้ดอกบัว เป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัยนอกจากนี้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทยังบรรยายอีกว่าดอกบัวเป็นเครื่องหมายแห่งความดีงามในคติต่างๆ ที่มีผู้นำดอกบัวนั้นไปเป็นส่วนประกอบสำคัญในกิจกรรมบางอย่าง ที่ทำขึ้นมาเพื่อถวายพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธสาวก และยังได้มีการนำดอกบัวไปประกอบเสริมบุญบารมีของบุคคลอีกด้วย ในทางศาสนา ดอกบัวมีคุณลักษณะอันดีงามที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องเปรียบเทียบกับแนวการปฏิบัติธรรม เพื่อทำให้ภิกษุหรือบุคคลเหล่านั้นได้

^{๑๗๑} มุลลนิปริยานี สำเริงราชย์, **มิลินทปัญหา เล่ม ๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๒),

เข้าใจในคตินิยมและคติโลกได้ง่ายขึ้นพุทธศาสนิกชนนิยมสักการะอันแสดงถึงความงามบริสุทธิ์ผุดผ่อง และความปราศจากมลทิน ดังนั้น เมื่อถือกันว่าดอกบัวเป็นเครื่องหมายแห่งความบริสุทธิ์

ชื่อภาพดอกบัว

ลักษณะภาพเป็นการสร้างศิลปะร่วมสมัยของไทยแนวใหม่ ก็ย่อมมีความรู้สึกแบบไทยทั้งสิ้นมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันอย่างไม่มีการสิ้นสุด สรรพสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาต้องตกอยู่ภายใต้กฎแห่งธรรมชาติ ภายใต้ชื่อเรื่อง "พลังธรรมชาติ" ให้แง่คิดและมุมมองที่สะท้อนให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติที่มีทั้งการ สูญสลายและการกำเนิดชีวิตใหม่ ควบคู่กันไปจึงเป็นภาพดอกบัวที่มีความงามเป็นอุบัติการณ์ใหม่

๔.๓ วิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของ ทวี นันทขว้าง

ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้าง มีความเป็นสุนทรียศาสตร์ ตะวันออกประเภทความรู้ทางพุทธสุนทรียศาสตร์ ทำให้พัฒนาคน ให้เกิดเป็นผู้รู้ในสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ให้เป็นผู้ตื่น จากความหลงใหล หมกมุ่นในกระแสกิเลสทั้งปวงมีความเบิกบานบริสุทธิ์ผ่องใส จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง และพบว่า จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวี นันทขว้าง มีลักษณะ เป็น ศิลปะตะวันออกจัดเป็นศิลปะแบบ (Idealistic Art) ในประเภทของจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ที่เกิดจากคุณค่าความงามของพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาที่ได้รับรวบรวมบันทึกไว้ในคัมภีร์ พระไตรปิฎกซึ่งมีอยู่ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมพระขันธ์ให้มุ่งปฏิบัติ หรือฝึกตนเองตามหลักการที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ความงามในมิติทางโลก ประเภทศิลปะประยุกต์เป็นแนวทางในการบรรเทา ตัณหา ราคะ เป็นขั้นตอนสำหรับฝึกปฏิบัติขัดเกลาใจไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำ

จิตใจ ก็ถือว่าเป็นศิลปะเช่น ชมความงามภาพดอกบัวเพื่อปลงอสุภะ... และความงามในมิติทางธรรม
 ประเภทศิลปะบริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) มาฝึกปฏิบัติตนเอง เป็นไปเพื่อศิลปะ
 สมภาณี ปัญญา สมณะวิปัสสนา มรรค ผล นิพพาน เป็นผลงานศิลปะในประเภทศิลปะบริสุทธิ์หรือวิจิตร
 ศิลป์ที่มีความงามแสดงออกของภาพวาดดอกบัวอาศัยรูปทรง สี พื้นผิว เส้น และน้ำหนักฝีแปรงเป็น
 ตัวผสมผสาน สร้างความงามในผลงานชิ้นนี้ให้มีการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขตามลักษณะศิลปะ เพื่อ
 นำไปผดุงรักษาเก็บรักษาที่ มีความงาม เป็นไปในธรรมชาติ ของอาจารย์ทิวาซึ่งทำให้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙
 รับรางวัล เกียรติคุณอันดับ ๑ เหรียญทองการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่๗ ปัจจุบันสมบัติของ
 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ศิลป์ พีระศรีอนุสรณ์ เพราะมีลีลาการใช้เส้นและสีเส้นที่อ่อนช้อยนุ่มนวล
 แสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของจิตรกรทั้งสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ถึงชีวิตในสังคมไทยได้อย่าง
 ทางศิลปะและจินตนาการอันลึกซึ้งในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างพิถีพิถัน ทำให้เกิดความงดงามอัน
 โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่มีใครสามารถเลียนแบบได้ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของ
 อาจารย์ทิวามีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับดอกบัว เช่น หมายถึงการตรัสรู้ ความดีงาม ความบริสุทธิ์พ้น
 จากกิเลสทั้งปวง แต่เป็นการสังเคราะห์จากประสบการณ์และความประทับใจของอาจารย์ทิวา ที่มีต่อ
 ธรรมชาติจริงๆที่พบเห็นอย่างพิถีพิถันแล้วนำมาถ่ายทอด ผลงานสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในแนวทาง
 ของตนด้วยการสร้างสีสันบรรยากาศ ที่เป็นการผสมผสานระหว่างแบบเหมือนจริงกับแบบเหนือจริงมี
 วัตถุประสงค์เพื่อจะถ่ายทอดความรู้สึกไปสู่ผู้ชมเพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกผ่อนคลายสบายใจมีความสุข
 ได้เช่นเดียวกันเมื่อ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทิวา
 นันทขว้าง จากผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวามาแล้ว เห็นว่า มีบางประเด็นที่ผู้วิจัย
 เห็นด้วยว่า มีความสอดคล้องความงามอัตนัยนิยมหรือจิตวิสัย กับความรู้สึก ของผู้ชม มีความ
 สอดคล้องกับความงามมิติทางโลกและยังมีความสอดคล้องงามความปรนัยนิยมหรือวัตถุนิยกับความ
 งามมิติทางธรรม ตลอดจนเป็นภาวะความสัมพันธ์ระหว่าง ความงามมิติโลกกับความงามมิติทางธรรม
 ที่มีปฏิกริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆกันจึงเป็น ความงามสัมพัทธวิสัยแต่ถ้าหากศิลปะ หรือความงาม
 นั้นๆ ไม่เป็นไปเพื่อความดี ซึ่งมีศีล สมภาณี และปัญญาเป็นจุดมุ่งหมาย อันมีพระนิพพานเป็นความดี
 สูงสุด แล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ดี และกล่าวได้ว่าไม่ใช้ความงามที่แท้จริงของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ให้
 ความสำคัญเรื่องจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว ดังนั้น คุณค่าความงามทางสุนทรียภาพประเภทความงาม
 อุบัติการณ์ใหม่ พุทธปรัชญาเถรวาทเป็นความงามมีเงื่อนไข ๓ ประการ ด้วยกันคือความสมบูรณ์
 ความได้สัดส่วน และความขัดแย้งเช่นปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ และในเหตุผลทั้ง ๓ ประการคือปริยัติคือ

ความงามมิติทางโลกปฏิบัติ คือความงามทางธรรม และเมื่อความงามทั้งสองมีความพอเหมาะอาการ
 แห่ง ปฏิเวธก็คือมรรคปรากฏ ดังนั้นเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุให้สอดคล้องกับความ
 อนุบัติการณ์ใหม่ได้อย่างชัดเจนอยู่ในตัวของภาพวาดดอกบัว ความงามของภาพวาดดอกบัวจึงเป็นความ
 สมบูรณ์เกิดจาก รูปร่าง รูปทรงสีสันทัน การเลียนแบบ ความรู้สึก การแสดงออก ที่ประกอบกันอย่าง
 สมดุลกลมกลืนได้สัดส่วนพอเหมาะตาม ทรรศนะพุทธสุนทรียศาสตร์ ผลงานจิตรกรรมภาพวาด
 ดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้าง พบว่าคืองามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด งามใน
 เบื้องต้นด้วยศีลอันเป็นประโยชน์แก่ตนเองสมถ วิปัสสนามคฺเคหิ มชฺเณกลยาโณ งามในท่ามกลางด้วย
 สมถะ วิปัสสนา มรรคานิพพานะปิ ปรีโยสานกลยาโณ งามในที่สุดด้วยพระนิพพาน งามในเบื้องต้น
 ด้วยศีลและสมาธิวิปัสสนามคฺเคหิ มชฺเณกลยาโณ งามในท่ามกลางด้วยวิปัสสนาและมรรคผลนิพพาน
 หิ ปรีโยสานกลยาโณ งามในที่สุดด้วยผลแห่งนิพพาน ยังเป็นผลงานศิลปะที่มีคุณค่าที่สามารถสร้าง
 ประสบการณ์สุนทรียะให้แก่ผู้ชมได้มากที่เป็นผลจากการวิจัยนี้จึงทำให้เกิดความเข้าใจ ต่อผลงาน
 จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้มากในเชิงพุทธสุนทรียศาสตร์ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่ง
 ผู้วิจัยเห็น จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากยิ่ง เพราะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษา
 วิเคราะห์ผลงานศิลปะของศิลปินท่านอื่นๆ ในแง่มุมที่จะเป็นประโยชน์ผลงานพุทธสุนทรียศาสตร์ช่วย
 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจรวมถึงความสามารถในการเข้าถึงผลงานศิลปะของบุคคลทั่วไปในสังคม
 ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ ๒. เพื่อศึกษาจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของ ทวี นันทขว้าง และ ๓. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวี นันทขว้าง ซึ่งจากผลการศึกษาวิเคราะห์ที่ผ่านมาสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๕.๑.๑ แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ ความเป็นมาของสุนทรียศาสตร์ที่ เริ่มตั้งแต่ปรัชญาในสมัยกรีก และมีความหมายเด่นชัดในงานเขียน ของเหล่านักปรัชญาสมัยนั้น โดยเฉพาะผลงานทางปรัชญาของเพลโต เป็นปัญหาที่ท่านปรัชญาเมธีสมัยนั้นโต้เถียงกันได้แก่ ความงาม ความงามคืออะไร คุณค่าของความงามเป็นจริงมีอยู่ โดยตัวมันเองหรือไม่ หรือว่าคุณค่าความงาม เป็นสิ่งที่เราใช้ กับสิ่งที่เราชอบความงาม กับสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีมาตรการตายตัวอะไรในเรื่องของความงามนี้นักปรัชญาหลายๆ ท่านได้ให้ข้อสังเกตและได้ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป โดยบางท่านกล่าวว่า ความงามเป็นวัตถุวิสัย (Objective) บางท่านให้คำตอบว่า ความเป็นจิตวิสัย (Subjective) และต่างก็ได้ให้แสดงแนวคิด และทฤษฎีตามความคิดของแต่ละท่าน เพื่อหาคำตอบอันว่าด้วยเรื่องความงามสูงสุดในด้าน แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ เกิดจากพุทธปรัชญาเถรวาท ที่จะพยายามจะจัดระบบความคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ ที่มาจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ที่ได้รับรวบรวมบันทึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีอยู่ ๘๔,๐๐๐พระธรรมพระขันธ์มีเนื้อความในหลายๆตอนทั้งในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงความงามในแง่บวกและมีความหมายในทางพุทธปรัชญา เช่นในพาลบัณฑิตสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับ บัณฑิตที่ทำความดี จะเป็นผู้มีรูปงามไว้ว่า “บัณฑิตนั้นแล ถ้ามาสู่ความเป็นมนุษย์ ในบางครั้งบางคราวไม่ว่ากาลไหนๆโดยล่วงระยะกาลนาน ฯลฯ เขาจะมีรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใสประกอบด้วยความงามแห่งผิวพรรณอย่างยิ่งเป็นเนื้อหาของพระธรรมพระขันธ์ที่มีความสำคัญมาก เพราะล้วนเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับ ความเป็นจริง ธรรมชาติของโลกในเรื่องของความงามเพราะในคำสอนของพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงความงามไว้อย่างวิจิตรพิสดารมากทั้งโดยตรงและโดยอ้อมโดยได้จำแนกความงามออกเป็นประเภทดังนี้

พระพุทธศาสนากล่าวถึงความงามใน ๒ มิติ คือ ความงามในมิติทางโลก และความงามในมิติทางธรรม เป็นความงามใน ๒ มิติ มีความหมาย และวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ความงามในมิติทางธรรม

ตามพระพุทธพจน์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาถือว่า “ความงาม” เป็นลักษณะสำคัญของธรรม หรือความจริงแต่คำว่า “งาม”

ในความหมายทางธรรมนั้นๆ ต่างจากความหมายในทางโลกความงามของคนและวัตถุสิ่งของ รวมไปถึงความงามของธรรมชาติด้วย หรือที่ชาวโลกเข้าใจกันกล่าวคือ “ความงาม” ของธรรมนั้นไม่ใช่ลักษณะทางอารมณ์ หรือความรู้สึกเช่นสวย ไม่สวย แต่หมายถึงลักษณะทาง “คุณค่า” คืออนุเคราะห์ ประโยชน์ เกื้อกูลสุข เป็น ธรรมให้ คุณค่าแก่มนุษย์

ในด้านความงามของธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งไร้ชีวิตนั้นพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึง ทั้งความงามในเชิงสีสน์ และทรวดทรง และความงามในเชิงคุณค่า หรือ เชิงคุณธรรม จากพระพุทธพจน์และอรรถกถาเกี่ยวกับความงามเท่าที่กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้นแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนากล่าวถึงความงามใน ๒ มิติ คือ ความงามในมิติทางโลก และความงามในมิติทางธรรมเป็นความหมายทางพระพุทธศาสนา ใช้บ่งบอกถึงลักษณะเชิงคุณค่าของธรรม หรือความจริง ในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “ความงาม” (กัลยาณะ) นั้น คือคำว่า อนุกัมปะ (อนุเคราะห์) อตตะ (ประโยชน์) หิตะ (เกื้อกูล) สุขะ (ความสุข) วิมุตติ (ความหลุดพ้น) รสะ (รส) และคำว่า “รส” นั้นบางครั้งก็ใช้อย่างครบชุด หรือทุกระดับของธรรมในพระพุทธศาสนา คือ อตถรส อัมมรส วิมุตติรส โดยอตถรส หมายถึงผลของการปฏิบัติธรรม อัมมรส หมายถึงมรรคหรือวิธีการปฏิบัติธรรม วิมุตติรสหมายถึงผลขั้นสูงสุด หรือรวบยอด

สรุปแนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ จึงมีการยอมรับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาเป็นแนวคิดเกี่ยวกับงานศิลปะ ในทางพุทธปรัชญา ที่มีความเป็น สัตว์ส่วนรูปทรงการเลียนแบบ การแสดงออก และความรู้สึก ที่ผสมผสานกลมกลืนซึ่งกันและกันซึ่ง ในที่มีความหมายและ ครอบคลุมถึงประเภทคุณค่าความงามในผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวิ ในทางพุทธสุนทรียศาสตร์

๕.๑.๒ จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวิ นันทขว้าง

จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวเป็นศิลปกรรมที่มีความหมายทางคุณค่าควรแก่การศึกษาหาความรู้ทางพุทธสุนทรียศาสตร์เกิดความซาบซึ้งเบิกบานใจ จากความงดงามและสุนทรียภาพอันสูงส่งที่แฝงอยู่ในจิตรกรรม คืองานศิลปะสาขาหนึ่ง ที่เรียกว่าจิตรศิลปะ หรือวิสุทธิศิลปะ หมายถึงศิลปะบริสุทธิ์ ซึ่งเกิดจากการสรรค์สร้างของจิตรกร ทั้งความคิด ความบันเทิงใจ และจินตนาการจนเกิดเป็นมโนภาพ และด้วยพลังแห่งสมาธิ ฝีมือ ความชำนาญ ความประณีตของทวิ นันทขว้างจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ มีลักษณะสีสน์ที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดตะวันตกและตะวันออกเช่น ศิลปะตะวันออกจัดเป็นศิลปะแบบ (Idealistic Art) ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์ผลงานจากจินตนาการโดยใช้รูปแบบของธรรมชาตินี้เป็นพื้นฐานและศิลปะตะวันออก มีลักษณะเด่น ในด้านเอกลักษณ์เฉพาะตัวแนวความคิดประดิษฐ์ขึ้นมาอย่างวิจิตรบรรจงส่วนศิลปะตะวันตกทำให้เกิดความสมบูรณ์อันเกิดจาก รูปร่าง รูปทรง สีสน์ การเลียนแบบ ความรู้สึกการแสดงออก มาประกอบกันอย่างสมดุลกลมกลืนได้สัดส่วนมาเป็นผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวิ อันทรงคุณค่า บ่งบอกถึงจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวเป็น”ประเภทศิลปะ

บริสุทธิ์ หรือ วิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art)” หมายถึง ผลงานศิลปะเกิดจากการสร้างสรรค์ มีความสามารถแสดงออกเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออก ถึงอารมณ์ความรู้สึก หรือจินตนาการหรือแสดงถึงพุทธิปัญญา โดยมีศิลปินให้พรศนะเกี่ยวกับประเภทผลงานของอาจารย์ พิชัย นิรัตน์ ศิลปินแห่งชาติ มีพรศนะไว้ว่า “ผลงานของอาจารย์ทวี นันทขว้าง มีแนวคิดและมีพื้นฐาน มั่นคงโดยยึดถือธรรมชาติเป็นหลัก ท่านสามารถถกถองออกมาเป็นภาพวาดที่แฝงไว้ในท่วงทำนอง ของกวีจึงมีลักษณะประเภทรูปแบบศิลปะที่เหมือนจริงและเหนือจริงเป็นศิลปะบริสุทธิ์จากธรรมชาติที่ ถ่ายทอดสภาพของธรรมชาติที่ซ่อนเร้นลึกลับอยู่ในโลกส่วนตัวของท่านออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด ดุมี พลังวิญญานและความเจียบสงบ”ถือว่าเป็นมรดกทางผลงานศิลปกรรมในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้รับรางวัล เกียรติคุณอันดับ ๑ เหรียญทองการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่๗ต่อมา ในงานปฎิมากรรมได้นำ รูปทรงของดอกบัวและกลีบบัวมาเป็นฐานของพระพุทธรูปและในงานสถาปัตยกรรมได้มีการนำรูปทรง ของดอกบัวมาเป็นฐานอาคารและเป็นรูปทรงของเจดีย์ เช่น เจดีย์ศรีพระมหาธาตุ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสุโขทัย

ฉะนั้น จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวี จึงมีคุณค่ายิ่งเป็นเอกลักษณ์ของอาจารย์ทวี ฯ ลักษณะเป็นพลัง แสดงให้เห็นพลังความรู้สึกและความคิดที่ลึกซึ้งของศิลปินได้เป็นอย่างดี ผลงานแต่ ละชิ้น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เขียนชมว่า ‘follow your STAR and you shall reach glorious PORT’ ลีลาการใช้เส้นและสีสันท่อนนุ่มนวลแสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของจิตรกรสะท้อน ให้เห็นความเป็นอยู่ถึงชีวิตในสังคมไทย

ดังนั้น ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ จึงมีความโดดเด่นยิ่ง เป็นศิลปกรรมชั้น ดีเยี่ยมในทางพุทธสุนทรียศาสตร์มีสุนทรียภาพอันสูงส่งที่แฝงอยู่ใน จิตรกรรม คือศิลปะวิจิตรศิลปะ หรือศิลปะบริสุทธิ์ ด้วยพลังแห่งสมาธิ ฝีมือ ความชำนาญ ความประณีต ความสามารถทางเทคนิค และ ความศรัทธาของอาจารย์ทวีฯ จิตรกรรมก็ยังเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้จิตใจของมนุษย์สูงขึ้นทำให้ระลึก ถึงหลักของพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งเปรียบได้กับวัฏจักรแห่งชีวิตที่มีการเวียนว่ายตายเกิด

๕.๑.๓ วิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของทวี นันท ขว้าง

การวิเคราะห์แนวคิดพุทธสุนทรียศาสตร์ ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวีการที่มีความพยายามนำหลักความคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ตะวันตกเป็นสุนทรียศาสตร์ “วิชาที่ว่าด้วยความ สวย ความงาม และความไพเราะ สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เกิดความรู้สึกปิติยินดี อิ่มเอมใจ พอใจ และชื่นชมในสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาปะทะอาจะจะเป็นในธรรมชาติเอง หรือที่มนุษย์ผลิตคิดค้นขึ้นโดย มีจุดประสงค์ให้มีความงาม” สุนทรียภาพ “ประสบการณ์ทางความงามเกิดขึ้นจากการได้สัมผัสกับสิ่งที่มี ความงาม ความไพเราะ แล้วทำให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ เกิดความปิติสุขเพลิดเพลิน” ประสบการณ์ทาง ความงามมี ๒ ลักษณะ ได้แก่ ประสบการณ์ตรง ซึ่งมีผลต่อการรับรู้คุณค่าสุนทรีย์ได้มากที่สุด

ประสบการณ์ร่องส่วนใหญ่ล้วนเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นและไม่มีโอกาสได้ชมของจริงซึ่งหาความหมายของผลงานของศิลปะซึ่งล้วนแตกต่างกันเป็นไปตามทรรศนะของนักปรัชญาแต่ละคนและเป็นที่มาของข้อถกเถียงถึงปัญหาของผลงาน

นักสุนทรียศาสตร์ได้เสนอ ทรรศนะทางผลงาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปถึงประเภทผลงานไว้ด้วยกัน ๔ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory)

ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) และทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) ผู้วิจัย จึงนำทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ทั้ง ๔ มาวิเคราะห์ประเภทผลงานศิลปะเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ที่ได้รวบรวมบันทึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งมีอยู่ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมพระชั้นมีเนื้อหาของพระธรรมพระชั้นเหล่านี้ที่มีความสำคัญมาก เพราะล้วนเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับผลงานของโลกธรรมชาติและชีวิต ในแง่มุมทางศิลปะสำหรับผู้ศึกษาผลงานพุทธสุนทรียศาสตร์ถ้าเข้าใจได้อย่างถ่องแท้แน่ๆ จะพบว่าคำอธิบายของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่มีต่อผลงานมิติทางโลกประเภทศิลปะประยุกต์มีความหมายสอดคล้องความงามอัตนัยนิยมหรือจิตวิสัยกับความรู้สึของผู้ชมเป็นผลงานมิติทางโลกเป็นแนวทางในการบรรเทาตัณหาและส่วนความงามมิติทางธรรมประเภทศิลปะบริสุทธิ์หรือวิจิตรศิลป์ (Pure Art หรือ Fine Art) มีความสอดคล้องงามความปรนัยนิยมหรือวัตถุวิสัยกับผลงานมิติทางธรรมตลอดจนเป็นภาวะความสัมพันธ์ระหว่างความงามมิติโลกกับผลงานมิติทางธรรมปฏิกิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆกันจึงเป็นความงามสัมพัทธวิสัย

ดังนั้น เนื่องปฏิกิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆกันตามเงื่อนไขจึงเกิดผลงานอุบัติการณ์ใหม่เพื่อมาฝึกปฏิบัติตนเองเป็นผลของการปฏิบัติ กิจด้วยผลในทุกๆขั้นตอน คือผลขั้นต้น ทำให้ชมหรือระงับกิเลสได้ชั่วคราวเกิดจากความงามมิติโลกกับความงามมิติทางธรรมที่มีปฏิกิริยาตอบสนองสัดส่วนพอๆกันจึงมาเป็น

ผลขั้นกลาง ได้รับความสุขจากความสงบอันเกิดจากสมณะและวิปัสสนา ผลขั้นสูงสุดคือ ความเป็นผู้คงที่อันเป็นผลจากการบรรลุนิพพาน มิติแห่งคุณค่าต่อชีวิต ให้ความอนุเคราะห์ (อนุกัมปะ) ให้ประโยชน์ (อตัละ) ให้ความเกื้อกูล (หิตะ) ให้ความสุข (สุขะ) ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ เป็นผลของความงามสัมพัทธวิสัยแต่ถ้าหากศิลปะ หรือความงามนั้นๆ ไม่เป็นไปเพื่อความดี ซึ่งมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นจุดมุ่งหมาย อันมีพระนิพพานเป็นความดีสูงสุด แล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่มีดี และกล่าวได้ว่าไม่ใช่ความงามที่แท้จริงของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ผลงานจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทิวา

สรุป คุณค่าความงามพุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมภาพวาดดอกบัวอาจารย์ เป็นสุนทรียภาพประเภทผลงานอุบัติการณ์ใหม่และมีแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นความงาม มีเงื่อนไข ๓ ประการด้วยกันคือ ความสมบูรณ์ ความได้สัดส่วน และความขัดแย้ง เช่นปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ และในเหตุผล

ทั้ง ๓ ประการคือปริยัติคือความงามมิติทางโลก ส่วน ปฏิบัติ คือความงามทางธรรม และเมื่อความงามทั้งสองมีความเหมาะสมสมควรอาการแห่งปฏิเวธก็คือมรรคก็เกิด

๕.๒ ข้อวิจารณ์ของผู้วิจัย

จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวของอาจารย์ทวี นันทขว้างที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างงานศิลปะแบบเหมือนจริงหรือศิลปะลัทธิสัจนิยม (Realism) ที่มีลักษณะการแสดงออกถึงเรื่องราวความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน มุ่งเน้นความเป็นธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต โดยแสดงรูปทรง สี สันและบรรยากาศตามสภาพที่มองเห็นจริงจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัย มีความเห็นว่าความงามเป็นศิลปะที่ไม่มีรูปแบบของความจริงเหลืออยู่ เพราะถูกตัดทอนให้เหลือแต่เส้น-แสงที่ก่อให้เกิดความงามอารมณ์และความรู้สึก ศิลปินต้องใช้จินตนาการสูง คือ จินตนาการให้เป็นภาพหรือรูปทรงดอกบัวโดย ที่คนทั่วไปคาดไม่ถึง เป็นความคิดเพื่อฝัน รูปแบบของงานจะถูกตัดทอนจากภาพเหมือนจริง จนดูเรียบง่ายหรือบางครั้งดูสับสนจนยากที่จะเข้าใจศิลปะนามธรรมไม่ใช่ศิลปะที่ไม่มีเนื้อหาแต่เนื้อหาสาระได้แสดงออกในรูปแบบนามธรรม คือ รูปร่าง รูปทรง เส้น แสง สี จึงยากที่จะเข้าใจ ศิลปินต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงจะสามารถเข้าใจผลงานการแสดงออกมาได้ โดยเฉพาะ เส้น แสง สี ที่สร้างความรู้สึกได้หลายรูปแบบ เช่น ความหนาว ความร้อน ความสดชื่น ความน่ากลัว ฯลฯ ศิลปะไม่จำเป็นจะต้องแสดงออกเป็นภาพเหมือนจริงเสมอไปก็ได้ส่วนลักษณะแบบศิลปะลัทธิเหนือจริง (Surrealism) ซึ่งเป็นการแสดงออกของจิตใต้สำนึกอย่างอิสระ โดยใช้รูปทรงจากโลกที่มองเห็นมาสร้างสรรค์รูปทรงจากจิตใต้สำนึก มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับความฝันของ ศิลปะแนวนี้ถ่ายทอดเรื่องราวเหนือธรรมชาติถ่ายทอดสิ่งที่อยู่ในความฝันออกมา งานเซอร์เรียลลิสม์มีความสำคัญอยู่ที่ การแสดงออกของจิตใต้สำนึกอย่างอิสระ-ปราศจากการควบคุมของเหตุผล มีความฝันและอารมณ์ จินตนาการ ค่อนข้างโน้มเอียงไปในทางกามวิสัยเสียมาก แต่จิตรกรรมภาพวาดดอกบัวในพุทธสุนทรียศาสตร์เป็นความหมายของการตัดรากะ เพื่อขัดเกลากิเลส

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ ยังขาดการจัดระเบียบตามแบบที่สามารถกล่าวได้โดยทั่วไป ดังเช่น ที่เราได้กล่าวแต่รูปแบบของการเรียนรู้อย่างตะวันตก ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว พุทธปรัชญาเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน และท้าทายต่อการศึกษาค้นคว้า และการวิจัย โดยละเอียดเพื่อตีแผ่ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งถือว่าเป็นเสน่ห์และดึงดูด ความเป็นศาสตร์และศิลป์ เพื่อการศึกษาต่อไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แตกซัดมาก

ผู้วิจัยเห็นว่า ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรให้การสนับสนุนในการเรียนการสอนทางศิลปะให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อจะสร้างความรู้ความเข้าใจที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้านพุทธสุนทรียศาสตร์ แก่ผู้ศึกษาในสาขาปรัชญาต่อไป และเสนอหัวข้อการวิจัยซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ที่ควรศึกษาเพิ่มขึ้น ดังนี้ คือ

๑. การศึกษาวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญามหายาน
๒. การศึกษาวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรม ลัทธิเต๋า
๓. การศึกษาวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในจิตรกรรมล้านนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร

: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร

: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

_____.อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

กวีวงศ์ (รวบรวม). ศิลปะและสุนทรียภาพทางจิตวิญญาณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ,

๒๕๔๔.

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญาศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์ ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

คณิตา เลขากุล. คุณหญิงบัวราชินีแห่งแม่น้ำ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ด้านสุขภาพการพิมพ์,

๒๕๓๕.

เครือจิต ศรีบุญนาถ ผศ. สุนทรียภาพของชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดูเคชั่นจำกัด, ๒๕๔๒.

จรรยา โกมุทรัตนานนท์. สุนทรียศาสตร์ ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม. นนทบุรี

: เอส อาร์ . พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๓๙.

ประเสริฐ ศีลรัตน์. สุนทรียทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๒.

ปราณี ไชยชนะ. หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายทวี นันทขว้าง. กรุงเทพมหานคร

: บริษัท อมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๕.

พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร). โพธิธรรมทีปนิ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร

: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๓๘.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๒๙.

พระราชวรมนี (ประยูร ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระทักษิณ คณาธิกร. **ปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๗.

พวง มีนอก. **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๖.

สมพร รอดบุญ. **ชีวิตและงานของ อาจารย์ทวี นันทขว้าง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ซีทีก้าจำกัด, 1995.

เสถียร โพธิ์นันทะ. **พุทธธรรมกับปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

วรรณภา ณ สงขลา. **การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๘.

วนิดา ขำเขียว. **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๓.

วรรณภา ณ สงขลา. **การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๘.

ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์. **ปรัชญาเบื้องต้น**. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๕.

อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ ผศ. **ปรัชญาเบื้องต้น**. ภาควิชาปรัชญา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

(๒) หนังสือแปล :

จี ศรีนิวาสนัน. **สุนทรียศาสตร์ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ**. แปลและเรียบเรียง โดย สุเชาว์ พลอยชุม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

มามงกุฎราชวิทยาลัย. **ธรรมบทแปล ภาค ๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

มามงกุฎราชวิทยาลัย. **ธรรมบทแปล ภาค ๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

มามงกุฎราชวิทยาลัย. **ธรรมบทแปล ภาค ๓**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ลีโอ ตอลสตอย. **ศิลปะคืออะไร**. แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คมบาง, ๒๕๓๘.

(๓) บทความ :

สุเชาว์ พลอยชุม (เรียบเรียง). **ปัญหาสุนทรียศาสตร์โครงการตำราภาควิชาปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

(๔) วิทยานิพนธ์ :

ดร.เตยงาม คุปตะบุตร และ ดร.วิสูตร โพธิ์เงิน “ชีวิตในบึงบัว” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.

นางสาวเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ. “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ ทวี นันทขว้าง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

นางสาวจารวี มั่นสินธร. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ดอกบัว” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”

วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาบัณฑิต

วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๔๗.

บุบผา เต็งสุวรรณ. บัวในวรรณคดีบาลีและสันสกฤต. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร

มหาบัณฑิตแผนกวิชาภาษาตะวันออก. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์. ลักษณะของงานศิลป์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑

พระมหารังสรรค์ กิตติปัญญา (ใจหาญ) “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท”

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี). “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงพุทธสุนทรียศาสตร์ ศึกษากรณีพระพุทธรูปสมัยอยุธยา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๕) บทความในวารสาร:

_____. กองบรรณาธิการ. เยี่ยม ศิลปินแห่งชาติ. ที่โรงพยาบาลศิริราช ทวี นันทขว้าง ศิลปิน
แห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ จิตรกรรม. ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๗ (พฤษภาคม
๒๕๓๔). กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, ๒๕๓๔.

เจนจิตต์ กุณฑลบุตร. “ป่าไฟไฟศาล”. ศิลป ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๖).

กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, ๒๕๒๖.

ฉิมพลี ตรีกาณณ์. ดอกบัว ต้นไม้ กล้วยไม้ป่า. สมบัติล้ำค่าของ “ทิวไผ่งาม””ไฮ-คลาส. ปีที่ ๑๒

ฉบับที่ ๑๔๑ (มกราคม ๒๕๓๕). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติง แอนด์ พับลิชชิง, ๒๕๓๕

นิพาดา เทวกุล. “ความคิดปรัชญาเบื้องหลังภาพเขียน Abstract,” ศิลปกรรมศาสตร์. ปีที่ ๒

ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๓๗). กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, ๒๕๓๗.

พาดา เทวกุล. “ธรรมชาติหรือลักษณะทั่วไปของสุนทรียศาสตร์”. ศิลปะกรรมศาสตร์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๓๗). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. “ทวิ นันทขว้าง เขาเกิดมาเพื่อเขียนรูป”. ไฮคลาส, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐๗. กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, ๒๕๓๖.

วิฤช สุนทรจามร, “สิบนิ้วศิลปะน้อมัญชลี ทวิ นันทขว้าง” ๑๖ ศิลปินร่วมสมัยของไทย กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, ๒๕๓๗.

วินัยศิริ เสรีวรรณ. “พบ ทวิ นันทขว้าง นาที่ที่วางพูกัน”. ถนนหนังสือ. ปีที่ ๔ ๒๕๓๗ ฉบับที่ ๑๑ (พฤษภาคม ๒๕๓๐). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๐.

อันธิมา แสงชัย. “สุนทรียศาสตร์ ศาสตร์แห่งสุนทรีย์ะ.” นิตยสารไฟล์อาร์ต ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๓๗). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๗.

(๖) เอกสารอัดสำเนา:

สุเชาว์นพลอยชุม. ความงามในพุทธปรัชญาเถรวาท, เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ม.ป.ป., อัดสำเนา.

(๒) ภาษาอังกฤษ

I. Primary Sources :

Aristotle, *The Complete Works of Aristotle*, in two volumes, Jonathan Barnes, ed., Princeton: Princeton University Press, 1984 [4th century BCE].

Kant, Immanuel, 1790, *Critique of Judgement*, J.H. Bernard, trans., New York: Macmillan,

ซี. อี. เอ็ม. โจด (Cyril Edwin Mitchinson Joad, ค. ศ. 1891-1953

Ting, Francisca, Chinese Painting, First published, (London: BT Batsford, 1990

ภาคผนวก

๑. ประวัติชีวิตและการทำงานของอาจารย์ทวี นันทขว้าง

ชื่อ : ทวี นันทขว้าง (Tawee Nandakhwang)

วันเกิด : ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

การศึกษา :

พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๘๐ - โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ (ชั้นประถมศึกษา ๑-๔)

พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๖ - โรงเรียนประจำจังหวัดลำพูน (ชั้นมัธยมศึกษา ๑-๖)

พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๘๘ - โรงเรียนเพาะช่าง

พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๖ - คณะจิตรกรรมประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๔ - ACADEMY OF FINE ARTS OF ROME สำเร็จ DIPLOMA (ACADEMIA DI BELLEARTS DI ROME)

เกียรติยศ : ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) พ.ศ. ๒๕๓๓

การแสดงงาน :

พ.ศ. ๒๔๙๓ - การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ หอศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๔๙๔ - การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ หอศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๔๙๖ - การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๔ หอศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๔๙๙ - การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๗ หอศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๐๐ - นิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๘ หอศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๐๑ - นิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๙ หอศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๐๔ - นิทรรศการศิลปะ ณ เมือง BRACCIANO ประเทศอิตาลี

พ.ศ. ๒๕๓๓ - นิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวี นันทขว้าง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์กรุงเทพมหานคร

รางวัลเกียรติยศ :

พ.ศ. ๒๔๙๓ - รางวัลเกียรติคุณอันดับ ๒ เหรียญเงิน ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๔๙๔ - รางวัลเกียรติคุณอันดับ ๑ เหรียญทอง ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓

พ.ศ. ๒๔๙๖ - รางวัลเกียรติคุณอันดับ ๑ เหรียญทอง ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๔

พ.ศ. ๒๔๙๙ - รางวัลเกียรติคุณอันดับ ๑ เหรียญทอง ประเภทจิตรกรรม การแสดง
ศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๗

- ได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมประเภทจิตรกรรม

พ.ศ. ๒๕๐๐ - รางวัลพิเศษ จากนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ รางวัลดีเด่นภาพทิวทัศน์ยอดเยี่ยม
แห่งปี (The Best Landscape of the Year)

พ.ศ. ๒๕๐๑ - รางวัลพิเศษ จากนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ รางวัลภาพเหมือนยอดเยี่ยม
แห่งปี

พ.ศ. ๒๕๐๔ - รางวัลที่ ๒ เหรียญเงิน จากนิทรรศการศิลปะ ณ เมือง BRACCIANO ประเทศ
อิตาลี

พ.ศ. ๒๕๓๓ - ได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ประเภทจิตรกรรม
- ได้รับรางวัลอาเซียนประเทศไทย สาขาทัศนศิลป์

การทำงาน :

พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๔๙๖ - สอนที่โรงเรียนเพาะช่าง ตำแหน่งครูชั้นตรี

พ.ศ. ๒๔๙๗ - ประจำแผนกเผยแพร่และกองประกวดส่งเสริมและเผยแพร่ กรมการข้าว

พ.ศ. ๒๔๙๙ - ได้รับแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ให้เป็นผู้ถวายคำแนะนำด้านศิลปะ แต่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน

- ได้รับเกียรติเขียนบทความถวายพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน
ตีพิมพ์

ในหนังสือ “วรรณกรรมสยาม ๑๕” เนื่องในวาระรัชดาภิเษกสมโภชน์

พ.ศ. ๒๔๙๙ - ๒๕๐๘ - สมาชิกคณะกรรมการจัดงานนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ๒๕๒๔

พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓ - เป็นสมาชิกกลุ่มศิลปินร่วมสมัย ของยูเนสโก

พ.ศ. ๒๕๐๕ - สอนที่มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะจิตรกรรมประติมากรรม ตำแหน่งอาจารย์
โท

พ.ศ. ๒๕๑๑ - สอนที่มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะจิตรกรรมประติมากรรม ตำแหน่งอาจารย์
เอก

พ.ศ. ๒๕๖๑ - เป็นสมาชิกสมาชิชาแห่งชาติ หมายเลข๖๑๕

- หัวหน้าภาควิชาจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๑๗ - ลาออกจากการเป็นอาจารย์สอน ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปประกอบอาชีพ
ส่วนตัว

- กลับเข้ารับราชการที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะจิตรกรรม
ประติมากรรมและภาพพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๒๔ - ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกคณะกรรมการจัดงานนิทรรศการ
ศิลปกรรมแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๒๓ - ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๗ ภาควิชาประยุกต์ศิลป์ คณะ
มัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๒๓ - ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘ ภาควิชาประยุกต์ศิลป์ คณะ
มัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

- เกษียณอายุราชการ

ปัจจุบัน : ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ รวมอายุได้ ๖๖ ปี

ชื่อภาพ ดอกบัว
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
สมบัติของแกลเลอรี

ชื่อภาพ ดอกบัว
ปี ๒๕๒๘
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
ขนาด ๙๒ x ๑๒๒ ซม.
สมบัติของ ธนาคารเอเชีย จำกัด

ชื่อภาพ ดอกบัว
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้า
สมบัติของแกลเลอรี

ชื่อภาพ ดอกบัว ต้นไผ่
ปี ๒๕๓๐
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
ขนาด ๙๑ x ๑๕๑ ซม.
สมบัติของ โรงเรียนทิวไผ่งาม

ชื่อภาพ ต้นไผ่ กอบัว

ปี พ.ศ. ๒๕๓๑

เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด ๑๑๙ x ๑๕๙ ซม.

สมบัติของ โรงเรียนทิวไผ่งาม

ชื่อภาพ ดอกบัว

เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ

สมบัติของ แกลเลอรี

ชื่อภาพ ดอกเลา บึงบัว

ปี ๒๕๓๒

เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด ๘๐x ๑๓๐ ซม.

สมบัติของ นายจรัส มีสิน

ชื่อภาพ ดอกเลา บึงบัว

ปี ๒๕๓๓

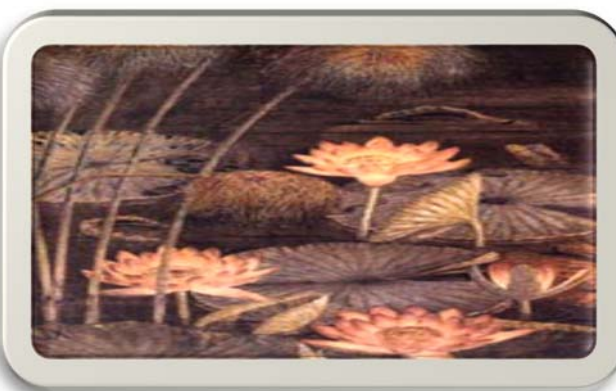
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด ๘๐ x ๑๒๑ ซม.

สมบัติของ เพลินจิต แกลเลอรี

ชื่อภาพ ดอกบัวกระดัง
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
ขนาด ๘๐๐ x ๑๒๐ ซม.
สมบัติของ โรงเรียนทิวไผ่งาม

ชื่อภาพ ดอกบัวขาว
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
สมบัติของ ธนาคารกสิกรไทย

ชื่อภาพ ดอกบัว
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
สมบัติของธนาคารไทยพาณิชย์

ชื่อภาพ ดอกบัว
เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
สมบัติแกลเลอรี

บทสัมภาษณ์ ๕ ท่าน

รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุตสังข์ หัวหน้าภาควิชาศิลปะและการออกแบบฝ่ายวิชาการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวรจังหวัดพิษณุโลก(สัมภาษณ์เมื่อวันที่๒๓สิงหาคมพ.ศ.
๒๕๕๘)

ผู้สัมภาษณ์:ในทรรศนะศิลปินอาจารย์มองผลงานของอาจารย์ทิวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

อาจารย์นิรัช:มีลักษณะการแสดงออกที่สมบูรณ์ในการประกอบทางศิลปะและสุนทรียศาสตร์

ผู้สัมภาษณ์ : ทำไมผลงานชุดอื่นๆ ของอาจารย์ทิวไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเท่ากับผลงานชุดที่เขียน
ดอกบัว

อาจารย์นิรัช:ขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในสื่ออื่นๆ

ผู้สัมภาษณ์ : อาจารย์มีความเห็นเรื่องแนวคิดของอาจารย์ทิวหรือเปล่าว่า ที่เขียนดอกบัวเพราะเป็น
สัญลักษณ์ทางศาสนาหรือภาพของชีวิตที่เป็นเรื่องดอกบัวในพระพุทธศาสนา

อาจารย์ นิรัช:มีความเชื่อมโยงที่พุทธประวัติ ในหลายๆตอน เช่นการประสูติ และการแสดงธรรมทำให้
ให้เกิดการเปรียบเทียบกับดอกบัว๔เหล่า

ผู้สัมภาษณ์:ผลงานจิตรกรรมของทิวในเชิงสุนทรียศาสตร์เป็นอย่างไร

อาจารย์นิรัช:อยู่ในช่วงสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของผู้วาดมายังผู้ชม

ผู้สัมภาษณ์:มองข้อได้แก่ผลงานจิตรกรรมของทิวในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์นิรัช:มีการนำเทคนิคการจัดภาพใช้ในการแสดงออกการวาดภาพประกอบ

ผู้สัมภาษณ์:ลักษณะจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว

อาจารย์นิรัช:มีองค์ประกอบและความงามที่หน้าสนใจ

ผู้สัมภาษณ์:ผลงานจิตรกรรมที่โดดเด่น

อาจารย์ นิรัช:ภาพดอกบัวมีความโดดเด่นเรื่องราวของไทยเหมาะสมสมบูรณ์เหมือนจริง

บทสัมภาษณ์

ดร.โชติขจิรัฐรองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จังหวัดพิษณุโลก (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘)

ผู้สัมภาษณ์ : ในทรรศนะศิลปินอาจารย์มองผลงานของอาจารย์ทิวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

อาจารย์โชติ: มีความแตกต่างจากผลงานอื่นๆจากการวาดภาพเมื่อผู้ชมเกิดความรู้สึกหลายมิติ

ผู้สัมภาษณ์ :ทำไมผลงานชุดอื่นๆ ของอาจารย์ทวีไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเท่ากับผลงานชุดที่เขียนดอกบัว

อาจารย์โชติ : เพราะดอกบัวมีความเป็นที่มีความเป็นจิตลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมาวาด

ผู้สัมภาษณ์ : อาจารย์มีความเห็นเรื่องแนวคิดของอาจารย์ทวีหรือเปล่าว่า ที่เขียนดอกบัวเพราะเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา หรือภาพของชีวิตที่เป็นเรื่องดอกบัวในพระพุทธศาสนา

อาจารย์โชติ : เป็นการผสมผสานกับพุทธปรัชญากับศิลปะ และศิลปะกับชีวิต(วิถีชีวิต)

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานที่วิจารณ์เช่นทิวไผ่งาม

อาจารย์โชติ :เป็นผลที่อาจารย์ ทวีฯ บรรจงสร้างสรรค์ และสะสมให้ตามจินตนาการเป็นของตนเอง

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวีฯในเชิงสุนทรียศาสตร์เป็นอย่างไร

อาจารย์โชติ : เป็นผลงานที่ที่ความงดงามแฝงไว้ด้วยข้อคิดคติธรรมและคำสอน

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวีฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์โชติ : เป็นการสื่อให้เห็นถึงปรัชญาทางตะวันออกความอ่อนโยนมีความสุขสบายตา

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวีฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์โชติ :เป็นศิลปะที่มีความกลมกลืนผสมกันระหว่างวัตถุนิยมและชีวิตในการดำเนินชีวิต

ผู้สัมภาษณ์ : มองข้อโต้แย้งผลงานจิตรกรรมของทวีฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์โชติ : การวาดเพื่อให้เข้าถึงตะวันออกที่ยังไม่ชัดเจนมีการผสมแนวคิดวาดด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : มองข้อโต้แย้งผลงานจิตรกรรมของทวีฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์โชติ :มีมิติตะวันตกเป็นการผสมผสานกันยังไม่เป็น อัตลักษณ์ ตะวันตกที่แท้จริง

ผู้สัมภาษณ์ :ลักษณะจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว**อาจารย์โชติ :** เป็นภาพที่สื่อถึงคำสอนข้อคิด ปรัชญาวิถีชีวิตที่วนเวียนในสังสารวัฏ

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมที่โดดเด่น

อาจารย์โชติ : เป็นภาพดอกบัว

บทสัมภาษณ์

รองศาสตราจารย์ดร.จิรวัฒน์พระสันต์ภาควิชาศิลปะและการออกแบบฝ่ายวิชาการคณะ

สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรจังหวัดพิษณุโลก (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม

พ.ศ. ๒๕๕๘)

ผู้สัมภาษณ์ : ในทหรสนะศิลปินอาจารย์มองผลงานของอาจารย์ทวีว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

อาจารย์จิรวัดน์:เป็นผู้นำทางด้านการเขียนภาพเหมือนจริงคนแรกของศิลปะแนวใหม่

ผู้สัมภาษณ์ :ทำไมผลงานชุดอื่นๆของอาจารย์ทวีไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเท่ากับผลงานชุดที่เขียน

ดอกบัว

อาจารย์ จิรวัดน์: ผลงานส่วนใหญ่จะอยู่ในที่สะสมของเอกชนส่วนใหญ่จึงไม่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะ

ผู้สัมภาษณ์ : อาจารย์มีความเห็นเรื่องแนวคิดของอาจารย์ทวีหรือเปล่าว่า ที่เขียนดอกบัวเพราะเป็น

สัญลักษณ์ทางศาสนาหรือภาพของชีวิตที่เป็นเรื่องดอกบัวในพระพุทธศาสนา

อาจารย์จิรวัดน์:อาจารย์เคยให้สัมภาษณ์ว่าการเขียนภาพดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แนวพุทธ

ผู้สัมภาษณ์:ผลงานที่วิจารณ์เช่นทิวไผ่งาม

อาจารย์จิรวัดน์ : เป็นภาพที่ทำให้เห็นถึงทิวไผ่และผสมผสานที่ลมพัดใบไผ่ลอยอยู่ในน้ำและในอากาศ

ผู้สัมภาษณ์:ผลงานจิตรกรรมของทิวาในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์ จิรวัดน์ : เป็นผลงานส่วนใหญ่จะใช้การตัดเส้นสีดำและการลงน้ำหนักอ่อนแก่เน้น

การเหมือนจริง

ผู้สัมภาษณ์:ผลงานจิตรกรรมของทิวาในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์ จิรวัดน์ : การเขียนด้วยการเหมือนจริงตามความเห็นและการเน้นที่น้ำหนัก

มีรายละเอียด- ไกล

ผู้สัมภาษณ์:มองข้อโต้แย้งผลงานจิตรกรรมของทิวาในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์จิรวัดน์:ตะวันออกตัดเส้นสีดำสีดำนั้นอาจจะไม่มีบรรยากาศตะวันตก

ผู้สัมภาษณ์:มองข้อโต้แย้งผลงานจิตรกรรมของทิวาในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์จิรวัดน์:เป็นตัวแทนภาพเขียนตะวันออกแต่เทคนิคการเขียนแบบตะวันตก

ผู้สัมภาษณ์:ลักษณะจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว

อาจารย์ จิรวัดน์:เป็นลักษณะหุ่นนิ่งที่มีแสงกระทบชัดเจนและทำให้วัตถุเด่นชัด

บทสัมภาษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ เกษประสิทธิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะ

สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์พิษณุโลก(สัมภาษณ์เมื่อวันที่๒๑ สิงหาคม พ.ศ.

๒๕๕๘)

ผู้สัมภาษณ์:ในทฤษฎีศิลปะอาจารย์มองผลงานของอาจารย์ทวีว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

อาจารย์สุรชาติ: ศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม

ผู้สัมภาษณ์ : ทำไมผลงานชุดอื่นๆ ของอาจารย์ทวิไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเท่ากับผลงานชุดที่เขียนดอกบัว

อาจารย์สุรชาติ: เพราะชุดนี้เป็นที่ได้รับการตัดสินจากคณะกรรมการศิลปะ

ผู้สัมภาษณ์ : อาจารย์มีความเห็นเรื่องแนวคิดของอาจารย์ทวิหรือเปล่าว่า ที่เขียนดอกบัวเพราะเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาหรือภาพของชีวิตที่เป็นเรื่องดอกบัวในพระพุทธศาสนา

อาจารย์สุรชาติ: ใช่และดอกบัวเป็นดอกไม้ที่มีความงามทั้งตามธรรมชาติและอุดมคติ

ผู้สัมภาษณ์: ผลงานที่วิจารณ์เช่นทิวไผ่งาม

อาจารย์สุรชาติ: ทิวไผ่งามเป็นผลงานชุดหลังๆ มีทักษะฝีมือชำนาญมากแต่แนวคิดยังเน้นศิลปะคือภาษาแห่งความงาม

ผู้สัมภาษณ์: ผลงานจิตรกรรมของทวิในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์สุรชาติ: เป็นศิลปะแบบเหมือนจริงผสมแนวโรแมนติก (จิตนิยม) และใช้ดอกบัวเป็นตัวแทนถึงความงามความดีและเบิกบานของจิตใจปัญญา

ผู้สัมภาษณ์: ผลงานจิตรกรรมของทวิในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์สุรชาติ: เป็นงานแบบ Magic Realistic เหมือนจริงและเบิกบานของจิตใจปัญญาแบบกึ่งฝัน

ผู้สัมภาษณ์ : ลักษณะจิตรกรรมภาพวาดดอกบัว

อาจารย์สุรชาติ: มิใช่เป็นความจริงตามธรรมชาติแบบการเรียนแบบแต่เป็นแบบการเป็นตัวแทน

ผู้สัมภาษณ์: ผลงานจิตรกรรมที่โดดเด่น

อาจารย์ จิรวัดน์ : ดอกบัว(ที่ได้รับรางวัลเหรียญ) และชุดสระบัวไผ่ริมสระเป็นต้น

บทสัมภาษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิรัชมี พรหมรัตน์ อาจารย์ภาควิชาศิลปะและการออกแบบคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

ผู้สัมภาษณ์ : ในทรรศนะศิลปินอาจารย์มองผลงานของอาจารย์ทวิว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

อาจารย์ทวิรัชมี: เป็นลักษณะผลงานเป็นทั้งสัจนิยมและเรื่องรูปทรงและอุดมคติในการใส่สิ่งที่เหนือจริงเพื่อเน้นให้ผลงานที่มีความเป็นอุดมคติด้านความงาม

ผู้สัมภาษณ์ : ทำไมผลงานชุดอื่นๆ ของอาจารย์ทวิไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเท่ากับผลงานชุดที่เขียนดอกบัวอาจารย์

ทวิวิทย์ : เพราะผลงานของชุดดอกบัวที่เป็นภาพวาดของทวิ นันทขว้างได้ก้าวเข้าสู่ความงามที่เป็นอุดมคติในยุคของการสร้างสรรค์ในช่วงเวลานั้นที่ศิลปะเมืองไทยเข้าสู่ยุคเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่ศิลปะร่วมสมัย

ผู้สัมภาษณ์ : อาจารย์มีความเห็นเรื่องแนวคิดของอาจารย์ทวิหรือเปล่าว่า ที่เขียนดอกบัวเพราะเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาหรือภาพของชีวิตที่เป็นเรื่องดอกบัวในพระพุทธศาสนา

อาจารย์ทวิวิทย์ : เนื่องจากดอกบัวคือตัวแทนของปัญญาและพระพุทธศาสนาเป็นตัวแทนความงามธรรมชาติเนื้อหาที่ทวิต้องการใช้เป็นตัวแทนเชื่อมโยงเข้าสู่ความงามที่แท้จริงในเรื่องของสุนทรียศาสตร์

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานที่วิจารณ์เช่นทิวไผ่งาม

อาจารย์ทวิวิทย์ : ผลงานที่แตกต่างระหว่าง เนื้อหาที่เป็นผลงานยุคแรกของการค้นหาคือภาพทิวทัศน์ภูเขทองคงเป็นการศึกษาเป็นเรื่องราวทางวัตถุยังไม่มีอุดมคติเท่าผลงานชุดดอกบัว

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวิฯในเชิงสุนทรียศาสตร์เป็นอย่างไร

อาจารย์ทวิวิทย์ : มีคุณค่าทางความงามที่เป็นอุดมคติในเชิงพุทธปรัชญาที่ต้องการให้เป็นคุณค่าความงามจากสรรพสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวิฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์ทวิวิทย์ : มีความเป็นอุดมคติที่มีแก่นของพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องคือความงามที่เป็นหนึ่งเดียวธรรมชาติกับมนุษย์

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวิฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์ทวิวิทย์ : ทวิฯมองความงามเป็นอุดมคติการสัมผัสที่รับรู้จากประสบการณ์แปรค่าเป็นความรู้สึกส่วนตะวันตกเป็นเรื่องของวัตถุที่เป็นประจักษ์พยานทวิฯไม่ได้เอามาใช้ในส่วนของเนื้อหาแต่เอาเรื่องของสีมาใช้

ผู้สัมภาษณ์ : มองข้อได้แย้งผลงานจิตรกรรมของทวิฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันออก

อาจารย์ทวิวิทย์ : ไม่มีข้อโต้แย้งเพราะศิลปะคือปัจเจกบุคคล(สากล)

ผู้สัมภาษณ์ : มองข้อได้แย้งผลงานจิตรกรรมของทวิฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์ทวิวิทย์ : ไม่มีข้อโต้แย้งเพราะศิลปะความงามเป็นสากล

ผู้สัมภาษณ์ : ผลงานจิตรกรรมของทวิฯในเชิงสุนทรียศาสตร์ตะวันตก

อาจารย์ทวิวิทย์ : เป็นลักษณะการสร้างสรรค์ที่เป็นอุดมคติเห็นจริงในเรื่องของสีกับบรรยายภาค

ผู้สัมภาษณ์: ผลงานจิตรกรรมที่โดดเด่น

อาจารย์ทวิวิทย์ : ชุณหุนึ่งดอกบัว

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา : พระบุญเดช เตชบุญโญ (จันทร์หอม)
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๑๙๖/๒๙ หมู่ ๑ ตำบล บึงน้ำรักษ์ อำเภอ ธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี
: วันเสาร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘
- บรรพชา : วันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘
- อุปสมบท : วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘
- สังกัดวัด : วัดบางระกำ ตำบลบางระกำ อำเภอ บางระกำ จังหวัด พิษณุโลก
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดวังदान ตำบลบางระกำ อำเภอ บางระกำ จังหวัด พิษณุโลก
- ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางระกำ และ รักษาการ เจ้าอาวาส วัดวังदान (เจ้าคณะอำเภอ)
- วิทยฐานะ : ทางธรรม
นักธรรมศึกษาชั้นเอก สำนักเรียน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
วิปัสสนาจารย์ วัดสุวรรณประสิทธิ์ บึงกุ่ม กทม
- ทางโลก:
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาบุรี
ระดับอุดมศึกษา ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต, ปรัชญา (พร.บ.)
- รุ่นที่ ๕๙
- วิทยาลัยสงฆ์พระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดกรุงศรีอยุธยา